ANUL XXVI
46
(1 124)
Sîmbătă
19 noiembrie
1983
8 pagini
4 lei

SALA DE LECTURĂ

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Apel la luciditate

Popoarele lumii care au trăit cele două mari războaie mondiale ale lumii de astăzi păstrează încă vie amintirea lor, a distrugerilor provocate, ca și a funestelor lor consecințe. Catastrofa de la Hiroșima a impresionat profund milioane de locuitori ai globului. Mijloacele de comunicație au făcut atotprezente urmările monstruoase ale folosirii armelor nucleare. Omenirea este din ce în ce mai conștientă de pericolul unui război în lumea de astăzi datorită armelor moderne de luptă. Proliferarea armamentului modern, apariția de noi arme, sofisticate, diversificarea armelor nucleare oferă o perspectivă amenințătoare pentru întreaga omenire. Este de prisos să mai amintim aici cît de primejdioasă pentru umanitate este întrebuințarea armei atomice, cît de periclitat este însuși globul pămîntesc de un lanț de explozii nucleare.

Încercarea marilor puteri de a amplasa noi rachete în spațiile foarte populate ale lumii moderne, de a dezvolta bazele existente, s-a lovit de împotrivirea nenumăraților oameni care știu ce înseamnă un război, ce înseamnă aceste rachete, ce poate declanșa folosirea lor. Protestele oamenilor muncii de pretutindeni, protestul mamelor care nu vor să-și vadă copiii transformați în carne de tun se aud de la un capăt la altul al planetei. Aceste manifestări de masă au însă nevoie și de o rezonanță eficientă în forurile de decizie ale lumii europene, ale lumii întregi, în forurile marilor puteri. Poporul român a fost un popor pașnic și rămîne un popor pașnic. El a devenit cunoscut pentru înțelegerea și tolerarea altor popoare. O politică a păcii este foarte firească pentru România. Recenta și ampla manifestare a tineretului din România pentru pace ilustrează o atitudine consecventă la nivelul politicii de masă și de stat în direcția destinderii raporturilor internaționale. Mesajul adresat tovarășului Nicolae Ceaușescu cu prilejul manifestării **„Tineretul României dorește pacea"** este un mesaj tineresc și optimist, încrezător în forțele rațiunii și într-un viitor normal. El este un răspuns firesc la vibrantele apeluri la responsabilitate adresate de tovarășul Nicolae Ceaușescu care, în nenumărate prilejuri, s-a rostit pentru o politică înțeleaptă, pentru buna vecinătate, pentru rezolvarea oricăror probleme dintre popoare pe cale pașnică. Un nou apel la înțelegere, la destindere, la renunțarea la politica de forță, la renunțarea extinderii bazelor militare a rostit tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea de la Sesiunea Marii Adunări Naționale din 16—17 noiembrie. În cuvîntul său tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a adresat tuturor țărilor responsabile, tuturor conducătorilor politici care vor să colaboreze la cauza păcii, tuturor statelor care tind către o politică de escaladare a înarmărilor cerîndu-le o mai mare răspundere față de soarta umanității, renunțarea la intențiile și pozițiile militariste, căutarea de soluții pașnice pentru diferendele politice ivite. **„Considerăm că popoarele europene nu și-au spus ultimul cuvînt și că ele pot și trebuie să oprească drumul spre catastrofa nucleară în Europa !"**, a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața Marii Adunări Naționale întrunită la București. Sub semnul acestor idei generoase, care sînt un îndemn la luciditate, la o majoră răspundere față de soarta continentului european, față de soarta lumii se înscrie și **Apelul Marii Adunări Naționale către parlamentele și parlamentarii din statele europene, S.U.A. și Canada** în care Marea Adunare Națională a României își exprimă îngrijorarea față de proliferarea armelor nucleare, față de actuala stare internațională care permite această proliferare. **„Convinsă că nu trebuie să se accepte politica faptului împlinit, Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România consideră că acum este momentul să se intensifice și să se multiplice eforturile pentru realizarea unui acord echitabil, care să elibereze continentul nostru, întreaga comunitate internațională, de amenințarea unei catastrofe nucleare".**

Acest mesaj lucid exprimă o politică consecventă de pace, o politică a înțelegerii între popoare, așa cum dorim să se facă în toată lumea pentru evitarea marilor dezastre. Cuvîntul rațiunii trebuie să primeze.

Luceafărul

Stă în puterea popoarelor să oprească politica spre război și catastrofă nucleară, să asigure o nouă politică democratică internațională, de egalitate și respect al independenței și suveranității, de neamestec în treburile interne, de colaborare, de dezarmare și de pace. Să facem totul pentru o lume fără arme, fără războaie, o lume mai dreaptă și mai bună, în care fiecare națiune să-și poată concentra forțele în direcția dezvoltării economice și sociale, în direcția progresului întregii lumi.

NICOLAE CEAUȘESCU

Intervenția literaturii

Să luăm următoarele rînduri scrise în 1948 și să le judecăm prin prisma prezentului : „În general se prezice că dacă progresul fizicii va continua în ritmul actual, omenirea va ajunge în curînd în situația copiilor care se joacă cu pistoalele încărcate. În orice caz este sigur că puterea omului asupra lumii materiale, chiar atît de inegală cum este în momentul de față, a depășit cu mult controlul omului asupra lui însuși". Acum putem vedea că n-a fost deloc o simplă speculație, ci o remarcă plină de cel mai elementar și fundamental bun simț, întristător de cu prisosință confirmată de realitatea anilor care au trecut de-atunci. Da, acum oamenii au ajuns în situația copiilor care se joacă, extrem de periculos se-nțelege, „cu pistoalele încăr-

N. Velea

Continuare în pag. a 2-a

Cerul păcii

Un om sădește o floare. O stropește, o ingrijește, o crește pînă ce se-nfiripă bobocul, care-și desface splendoarea petalelor în soare. O mamă își naște-n durere — iluminată din adînc de o inexprimabilă fericire — copilul mult așteptat, îl alăptează, îl strînge cu nețărmurită dragoste la piept ca în „Madona Tempi" de Rafael, îl veghează și-l îndrumă pas cu pas, pînă ce acesta își croiește propriul drum în viață. Un constructor ridică din temelii o casă — fie ea paradigmă a casei rustice, cu curte și grădină de flori, a vilei ori a blocului de ultimul tip —, cuib de odihnă și visare, de ambianță familială. Un sculptor dăltuiește în piața publică o imensă statuie, întruchipare a unei mari personalități, a unui ideal de cutezanță, de dîrzenie și demnitate umană...

Undeva, un grup de oameni s-au aplecat asupra unei riguroase planșete : este, poate, proiectul unei impunătoare întreprinderi, al unui viitor oraș. Altundeva, mii, zeci de mii de oameni furnicăresc pe un imens șantier : un baraj între pinteni de cremene, un îndrăznet canal — trăsură de unire între ape —, o centrală atomoelectrică etc. Pe sub pămînt, prin grotele muntelui, ortacii scormonesc straturile milenare, în căutarea agatelor negre ale cărbunelui. Sub cerul deschis, osîrditorii sa-

Ion Segărceanu

Continuare în pag. a 8-a

Să înflorească-n pace preadulcea Românie

Ar trebui să facem din țară o grădină.
Avem atîta apă că stelele din cer
Au burta udă plină de lumină.
Soarele nostru e gondolier.

Ar trebui Carpații crăpați din rădăcină
Și presărați pe drumuri și pe maluri.
Avem atîta apă curată și puțină
C-ar trebui s-o-nchidem în cristaluri.

S-o folosim atunci cînd nu mai plouă
Ca pe o foarte scumpă, de preț bijuterie
Să ne rămînă piinea proaspătă veșnic nouă
Și să-nflorească-n pace preadulcea Românie.

Ar trebui și marea s-o ducem la Brașov
Trăgîndu-o de riuri, înaltă, la izvoare
Iar din pămîntul țării cel mai frumos ostrov
Să facem, cu orașe plutitoare.

Să ne plutească nava pe mările luminii
Celor mai nalte piscuri de dincolo de cer
Ca pasărea măiastră ce-o poartă heruvimii
Spre miezul de lumină al zborului-etern.

Gavril Matei Albastru

CIUCURENCU

de Corneliu Baba

Pe **Ciucurencu** l-am respectat ca pictor, în înțelegerea cea mai complexă a meșteșugului. L-am știut la chevaletul lui, zbătîndu-se — cu cele cîteva culori ale paletei — între neputința de a fi mulțumit după o zi de muncă istovitoare și iluzia că mîine va reuși să închege un mic succes.

Am fost timp de peste 30 de ani, în pictură, alături ca doi cai de curse, pe care **se mizează : el** aclamat ca **pictorul pictor, eu** declarat cu rezervă **pictorul psiholog.** Cineva a spus că aproape niciunde nu se aud mai multe prostii ca în fața tablourilor unui pictor și cred că a avut dreptate. Ciucurencu a dispărut... eu alerg înainte singur, urmărind mereu în neștire năluca mea de umbră și lumină. Idolii lui veneraților erau cei ce picțaseră lumina soarelui din sudul Franței ; strămoșii picturii mele — cei ce trăiseră gravi și solemni în Țările de Jos și-n Spania Inchiziției...

Pe panouri am stat, ani de zile, alături amîndoi și ne-am onorat crezurile fiecare, fără ca vreodată contrastul picturii noastre să deranjeze

Continuare în pag a 2-a

● În acest număr : ● „Ideea unității naționale în documente ieșene" de ● D. Ivănescu ● „România, patria tuturor românilor" de ● Mircea Mușat și ● Ion Ardeleanu ● «Noi vrem să ne unim cu țara» de ● Corneliu Albu ● „Apelul tineretului român" de Constantin Stan ● Cronica literară de ● M. Ungheanu ● Valentin F. Mihăescu ● Paul Dugneanu ● Literatura română și barocul de ● Dim. Păcurariu ● Numele poetului de ● Cezar Ivănescu ● Pseudo-cultura pe unde scurte de ● Artur Silvestri ● Poezii de Vasile Andronache ● Revista revistelor ● Cumpănă de G. Alboiu ●

PATRU ANI DE LA CONGRESUL AL XII-LEA AL P.C.R.

Repere ale creației

Se împlinesc zilele acestea patru ani de la Congresul al XII-lea al Partidului. Marele eveniment luminează încă puternic drumul efortului constructiv al poporului nostru angajat cu toate forțele sale în îndeplinirea obiectivelor de importanță majoră stabilite cu 4 ani în urmă : creșterea în ritm susținut a economiei naționale, afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice în țara noastră, trecerea la o nouă calitate în toate sferele activității economico-sociale. Pe această bază s-a asigurat și se asigură — în condiții internaționale nu dintre cele mai favorabile — mersul înainte al societății noastre socialiste multilateral dezvoltate, ridicarea continuă a gradului de civilizație a întregului popor, întărirea forței materiale și spirituale a țării, a independenței și suveranității naționale.

Desigur, în cadrul acestei vaste opere de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră, partidul și statul acordă o importanță aparte înfloririi literaturii și artei. Răsună și astăzi cu vigoare în inima celor ce lucrăm pe acest tărîm, caldele îndemnuri adresate nouă de tovarășul Nicolae Ceaușescu de la tribuna marelui forum al comuniștilor. „De la tribuna Congresului — se preciza în Raportul prezentat de secretarul general al partidului — adresez oamenilor de litere, compozitorilor și plasticienilor, creatorilor de teatru și cinematografie, tuturor oamenilor de artă chemarea de a da țării tot mai multe lucrări pătrunse de umanismul revoluționar al societății noastre, care prin mesajul și valoarea lor artistică să contribuie la înnobilarea ființei umane, să cultive spiritul patriotic, devotamentul față de patrie, de cauza socialismului, a fericirii întregului popor".

Se află în aceste generoase îndemnuri — ca dealtfel în întregul capitol din Raportul la Congresul al XII-lea dedicat înfloririi literaturii și artei — un întreg program de muncă și luptă pe acest vast și dificil tărîm, un adevărat **summum** de idei-forță care însuflețesc și dinamizează ideologia noastră literar-artistică, o apropie de temperaturile înalte unde se făuresc cu adevărat operele valoroase, demne de epoca pe care o trăim aici, pe pămîntul României socialiste. În fond, problema-cheie, care se subliniază în mod deosebit în textul citat mai sus, este aceea de a-ți acorda vibrațiile inimii cu acelea ale marii inimi a poporului, de a trăi ca artist la unison cu efortul constructiv general, de a face ca opera să se pătrundă de rezonanțele acestui efort și să-i ateste valorile morale, afective, intelectuale.

Pe cît de simplă este această problemă în unele aspecte ale ei, pe atît de complicată este în altele. Simplă — în măsura în care ea presupune o adeziune naturală, spontană, sinceră a artistului la efortul constructiv de azi al poporului, la viața și lupta sa contemporană. Complicată — în măsura în care această adeziune spontană se cere mereu complinită de un efort uriaș de cunoaștere și înțelegere a ceea ce se petrece în jurul tău, de ridicare a realului văzut, trăit, înțeles, pe înălțimile unui spațiu simbolic, vizionar, a cărui realitate să se impună cu o putere chiar mai mare decît aceea a spațiului real în care trăiești. Aceasta este de fapt realitatea operei, care transformă timpul trăit în timp imaginat, oferind celui de-al doilea fiorul, vibrația celui dintîi, iar acesta primind de la celălalt viziunea cuprinzătoare, rezistența la eroziunea vremii, perenitatea creației de artă cu adevărat nemuritoare.

Drumul operei se arată, după cum vedem, destul de dificil, de sever, dar nici un efort nu trebuie precupețit pentru a-l urma în toate meandrele și complicațiile sale pînă la luminile nepieritoare care domină marile înălțimi. Dispunem astăzi de mijloace moderne pentru a filma cu încetinitorul și a supune apoi unei observații atente minuțioase toate momentele unui proces. Procesul creației rămîne însă mai intim, mai ferit de aceste posibilități tehnice. Deliberările sale aparțin unui interior care se sustrage mereu analizelor infinitezimale. Și cu toate acestea, unele observații se pot face, estimînd mai îndeaproape adevărul și-n acest domeniu. Iată, de pildă, latura spontană a adeziunii creatoare despre care vorbeam mai sus. Atît neglijarea ei cît și privirea ei unilaterală constituie, după opinia noastră, o cauză eficientă a multora din neajunsurile literaturii și artei noastre contemporane. Nu ne întîlnim adesea cu schelării complicate de subiecte literare care se dau drept expresie a rafinamentului artistic, dar care, pînă la urmă se dovedesc a fi lipsite de viață, de autenticitatea trăirii ? Cauza o constituie tocmai insuficiența vibrației spontane la real, cu care artistul este

Dumitru Bălaeț

Continuare în pag. a 7-a

UNIREA DEZIDERAT DE VEACURI AL POPORULUI ROMÂN

Noi am mai fost la Alba Iulia...

Noi am mai fost la Alba Iulia. Noi am mai fost aici cu Mihai, cu Horia, cu Iancu, am mai fost cu Lucian Blaga. Noi am mai fost la Alba Iulia cu bunicii noștri care am zidit o vatră de țară, aici sub templul acestui oraș unic, cerul de la Alba Iulia.

Aici se aude limpede mersul incomparabilului călăreț care trece cu duhul său înalt, nemuritor, prin istoria acestui popor. Asemeni călărețului trac, Horia din poemul eminescian privește cu ochii de geniu peste Transilvania. Asemeni voievodului unim sub sceptru pămîntul românesc. El a fost și este pentru noi simbolul Unirii și unității întregului popor. Și mai trebuie să rostim aici, acum, numele secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel care ne-a redat istoria, cel care a cerut să redăm istoriei sensul ei adînc și adevărat, ctitorul de țară, ctitorul statuilor lui Mihai Viteazul al Transilvaniei. În fiecare an, în pragul zilei de 1 Decembrie, la Alba Iulia, la Cluj-Napoca, la Sfîntu-Gheorghe — bronzul statuilor lui Mihai Viteazul vibrează altfel și porumbeii așezați pe umărul călărețului de bronz, înfiorați de o tainică bucurie își iau zborul închipuind pe cerul României un alfabet al păcii și unității întregului popor în jurul partidului, al secretarului său general.

E aproape iarnă, prieteni. Și mi se pare că în aceste zile aud glasul lui Titulescu adresîndu-se fraților ardeleni : voiesc să mă odihnesc în Transilvania. Ce altceva sîntem noi prieteni, decît cuvinte în limba eternă a patriei unice : România !

Mircea Vaida

Simbolul libertății

Peste cetatea Albei-Iulii
se-aude tropot lung de cai.
Zăpezile, arzînd, ridică
pe boltă capul lui Mihai.
Și luminează flăcări pure
veghea Platoului roman.
În ziduri vechi străluce umbra
lui Horea, Cloșca și Crișan.
Cînd se vestesc zăpezi curate
căzînd cu giulgiu primenit,
se-ntoarce singur în cetate
lancu Avram neliniștit.
Decembrie își sună bronzul
vestirii anului slăvit
cînd rotunjirăm toată țara,
într-un întreg de neștirbit.
Zăpezile sclipesc curate
pe cel mai vechi și tînăr plai,
și arde-n noaptea luminată
capul Voievodului Mihai.
Slăvită fii pe veci, Cetate
de lacrimi sfinte și de dor.
Simbol de luptă și izbîndă.
din veci, de azi, din viitor !

Mircea Micu

Alba Iulia

Noapte de iarnă : gheața din stele
ia foc.
În urnele lor se stinge un țipăt de roată.
După cei ce-au plecat si rămas-au pe loc
Aud cum în coșul unității celeste
Zmeura sîngelui plînge și cîntă curată.

Dar face el sîngele, prin albele-i soarte,
Mari osebiri între flamuri și-aripi de cocor,
Între moartea din viață și moartea din moarte,
Între mielul ce suge și ucisul păstor ?

Ce poveste de iarnă, pînă-n ceruri ce veste :
Plînge zmeura pură și arde culeasă
Precum sîngele în lada de zestre,
Ca piinea tăiată în șapte pe masă.

Sîngele stelelor : zmeură pirguită pe ger!
Eu, bîndu-mi graiul din eternul izvor,
Mă adun și șoptesc în coșul unității celeste :
Te sărut, Alba Iulia, din pămînt pînă-n cer,
Alba Iulia, unica armă albă a acestui popor !

Dumitru M. Ion

REPERE LITERARE — DECENIUL CINCI

Triumful talentului (III)

Simplă ilustrare a unor adevăruri de științe sociale, împărțirea schematică în buni și răi a lumii, trăsături pe care se sprijină succesul de moment al romanului **Desculț**, sînt tot atîtea posibile puncte de plecare pentru caducitatea valorii sale. Cu toate acestea, spre deosebire de alte opere exprimînd aceleași exigențe ale realismului socialist de moment ca și **Desculț**, beneficînd pentru aceasta de entuziasmul criticii, romanul lui Zaharia Stancu rezistă în timp. Explicația acestui paradox o dă dubla sa existență. Pe de o parte, ca roman realist obiectiv, lesne de explorat de critică drept document sociologic, lesne de minuit, ca simplu instrument de propagandă și agitație, caractere care au făcut posibile apariția romanului și mai ales deosebitul succes de moment. Pe de altă parte, ca roman liric, subiectiv, rezistent în timp. Căci, dacă în regim realist, cum e privit romanul de către critica momentului prin exagerarea tendențioasă a faptelor, declarativismul personajelor, **Desculț** e un roman neverosimil și, deci, caduc, în regim liric, adevăratul regim, de fapt, el este verosimil, autentic. Amplu mo-

Ion Cristoiu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a : ● **Festivalul național de poezie CARTEA UNIRII** ● Semnează : ● **Dan Zamfirescu** ● **Haidu Győző** ● **Nikolaus Berwanger** ● **Ondrej Stefanko** ● **Florin Costinescu** ● **Neculai Chirica**

CRONICA LITERARĂ

AL. OPREA: «În căutarea lui Eminescu – gazetarul»

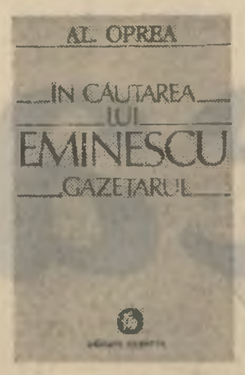

Interesul cărții lui Alexandru Oprea despre gazetăria lui Mihai Eminescu pleacă de la unghiul din care este abordată tema. Spre deosebire de o mare parte a comentariilor precedente, care priveau ideile politice ale lui Eminescu ca suport pentru politica zilei, Alexandru Oprea caută să le cunoască în litera și spiritul lor, dar mai ales în contextul caracteristic. Pe Alexandru Oprea nu-l interesează dacă aceste idei politice, dacă aceste polemici au vreo actualitate sau nu, ci dacă ele sînt actuale pentru timpul lor, dacă ele sînt justificate de faptele contemporane, de contextul social și politic al timpului, ca și de cel cultural. Fixarea gazetăriei eminesciene în rama epocii este preocuparea esențială a cercetătorului și garanția de soliditate a întreprinderii lui. Altfel zis, mai înainte de a vedea cît de lungă este posteritatea ideilor politice eminesciene, mai important este să vedem cît de justificate sînt ele în epoca de emisie. Dacă ele sînt determinate de realități, dacă ele se încorporează teoriilor timpului ele își au o justificare istorică și de abia de aici înainte discuția poate să înceapă. Familiarizarea din acest punct de vedere a autorului cărții **În căutarea lui Eminescu-gazetarul** cu informația dependentă de tema abordată este minuțioasă, din specia detaliilor romanului stufos. Alexandru Oprea tinde să știe totul despre tema și autorul său, în orice caz să apeleze la cele mai revelante aspecte, chiar dacă uneori aparent laterale pentru lămurirea chestiunilor abordate. Refuzul principial al autorului este de a nu se afla doar față-n față cu textul articolelor încercînd să speculeze sau să inventeze pe marginea lor. **În căutarea lui Eminescu-gazetarul** este, după cum o vădește și titlul, o cercetare, adică o înaintare din aproape în aproape pentru a clarifica numeroasele semne de întrebare sau litigii pe care le ridică problematica articolelor eminesciene. Orientarea criticului este desigur către text, dar niciodată către textul dezlegat de relațiile placentare cu epoca. Din acest punct de vedere **În căutarea lui Eminescu-gazetarul** face parte din întreprinderile de critică și istorie literară care întorc spatele aventurismului interpretărilor în sine, concepute în afară de timp și spațiu, care sînt mai mult un prilej de narcisism al inițiatorilor decît un adevărat act de cunoaștere și cufundare în obiect.

Alexandru Oprea are de luptat în cartea despre gazetăria lui Eminescu cu nenumărate „lecturi" anterioare ale articolelor politice eminesciene, care au simplificat la maximum sensul acestei contribuții de idei. Este Eminescu numai un critic de partid politic ? Este el un conservator de partid, convins, și un adversar exclusiv al partidului liberal ? Iar critica lui socială și politică are în vedere numai pe liberali ? Poate fi catalogat el drept reacționar, cum s-a făcut de mai multe pene de-a lungul vremii ? În refuzul acestor etichete trebuie să căutăm explicația imersiunii cercetătorului în materia istorică a temei studiate. Este Eminescu un admirator fără rezerve al trecutului ? Este el un adversar al progresului ? Ce explică coincidența criticii sale extreme cu cea a socialiștilor ? Acestor întrebări și multor altora le răspunde Alexandru Oprea fixîndu-se atît în spațiul textului politic eminescian cît și în cadrul social și politic al apariției acestora. Concluziile la care ajunge Alexandru Oprea sînt în genere, mai nuanțate decît vechile interpretări. Critica socială și politică eminesciană nu vizează doar un partid, ci o orînduire socială : Eminescu lovește chiar temelia civilizației burgheze din România și nu o construcție de partid. Viziunea lui este globală și nu privește doar partidul liberal ci și pe cel conservator și asta în chip declarat. Chiar dacă Eminescu tratează cu amabilitate pe conservatori, la a căror foale scrie, chiar dacă el are simpatii pentru aristocrația istorică, sensul principal al acțiunii lui critice nu este deviat și redus la critica de partid. Dar critica societății burgheze i-a adus poetului și acuza de reacționarism. Ea se întemeiază pe altă acuză : pe faptul că Eminescu ar fi fundamental îndrăgostit de trecut. Alexandru Oprea își propune să verifice temeinicia acestor afirmații, care nu i se par atît de rezistente pe cît le-a solidificat inerția și tradiția critică. Una se justifică prin cealaltă, reacționarismul prin trecut, dar acest trecut „de la 1400" a fost luat prea mult ca metaforă, ne atrage atenția Alexandru Oprea, și mai puțin ca realitate. Ca în orice lucrare științifică solidă autorul nu pleacă de la generalități. Prima chestiune care-l interesează este cît de trecute erau realitățile la care se referă Eminescu. Pentru că acest trecut nu este cel sintetizat de Gherea în critica lui, adică un veac de mijloc cu castele și crai, foarte ușor de combătut, cînd este astfel confecționat. Aici Alexandru Oprea introduce o disociere fină și inevitabilă : programul politic adoptat de scriitor trebuie despărțit de idealul general uman al poetului. Chiar dacă ele comunică, semn de egalitate între teoriile articolelor politice, docte și construite, și imaginile poeziei lui, mitizante cum este regula poeziei, nu se poate trage. Eroarea a făcut-o Gherea, care lucra pe poezille lui Eminescu, pentru a trage încheieri privitoare la optica lui politică. Alexandru Oprea preferă să meargă însă la articolele politice programatice, să vadă în ele ce este acel trecut în temeiul căruia poetului i s-a pus eticheta de reacționar, care își începe cariera în paginile critice ale lui Gherea. Din punctul de vedere al poeziei, utopia eminesciană este undeva înapoi în răstimp. Ea apare totuși și în articolele politice ca epocă a marilor voevozi. Dacă utopia socialistă se plasa în viitor, cea eminesciană își găsea un punct de sprijin în trecut. Dar este acest timp trecut chiar atît de trecut pe vremea lui Eminescu ? Poetul avea în vedere pe voevozi, cum credea Gherea, sau realitățile sociale ale timpului lor ? Analizînd aceste articole criticul ajunge la concluzia că virstei de aur sociale și politice eminesciene îi răspunde ca model de organizare „statul răzășesc". Acesta este modelul uman către care își îndreaptă privirea Eminescu, după cum cel natural este statul albinelor. Dar aici nu mai este vorba de voevozi, nu mai este vorba de idealizarea unor stări de lucruri văzute aburit ci de o configurație socială bine constituită și atestată istoric. Dar realitățile sociale de tip vechi nu aparțineau numai trecutului, ne atrage atenția Alexandru Oprea. Ceea ce sociologicește contemporanii lui Eminescu nu știau, față de acesta care era un bun cunoscător al vieții sociale și economice românești, se știe astăzi foarte bine. Tipul de comunitate socială și economică așa-zis răzășească, adică satul devălmaș, a supraviețuit, ne spun sociologii contemporani, pînă la colectivizarea agriculturii. Le-a cunoscut bine Eminescu, ca și Sadoveanu, ele nefiind nici realități izolate, nici întîmplătoare. Ele mai erau încă realități considerabile chiar pe vremea lui Eminescu, așa că situarea în trecut a realităților la care se referea poetul este exagerată ca și concluziile de reacționarism trase de aici. Gherea, care a lansat termenul, preluat inerțial de comentatori, nu era numai un cunoscător mai slab decît Eminescu al realităților sociale și economice românești, dar și un partizan și un propagandist al progresului, al modernizării programatice, al societății socialiste, poziție de pe care, judecînd manihеic, tot ce se opunea acestor deziderate devenea reacționar. Prețioasă rămîne precizarea pe care, folosind descoperirile noilor studii sociale și economice o face Alexandru Oprea asupra idealului social eminescian considerat de obicei anacronic, revolut : el mai era încă o realitate puternică în țările românești, supraviețuind cu încăpățînare pînă în zilele noastre. Longevitatea unor asemenea forme sociale nu este o dovadă de anacronism ci inversul, simpla supraviețuire probîndu-le îndreptățirea. Alexandru Oprea citind textele dinlăuntrul lor și dinlăuntrul epocii cărora aparține, folosind cîștigurile cercetărilor ulterioare, atrage atenția asupra unui fapt prea puțin luat în considerație. Lumea la care se raporta Eminescu nu era neapărat înapoi, ci dincolo de aproape, dincolo de barierele orașului. Eminescu nu este un nostalgic, un elegiac, ci un gazetar activ, prob, realist, trăsături care exclud de la sine anume caracterizări. O disociere între imaginea mitică a virstei de aur din poezia și proza lui, și între modelul social politic pentru care militează, ca și între acestea două și ceea ce este gazetărie de partid, de campanie se impune pentru o mai bună înțelegere a gazetăriei eminesciene și în această direcție merge cercetarea lui Alexandru Oprea. Ea propune popasuri, reexaminări, disocieri noi, semnalează realități neglijate, face corecturi de optică inevitabile la verificarea atentă a faptelor. Sigur este că stabilirea unor epitete asupra gazetăriei politice eminesciene incetățenite de o preluare necritică este foarte amenințată după defrișarea informativă și după analizele întreprinse de Alexandru Oprea. Criticul privește, desigur, chestiunea pe toate laturile ei. El observă și accentele de „rafaelism" eminescian cînd poetul vorbește despre universul rural, ca și refuzul unor forme socio-economice capitaliste. Dar el nu ocolește declarațiile eminesciene care vădesc conștiința necesităților de adaptare a colectivității românești la societatea modernă, modul în care Eminescu înțelege să preia și să selecteze înnoirile pentru lumea românească. Poetul nu este un adversar al progresului, ci al acelui progres care înțelege să distrugă fără a ține socoteală de construcțiile sociale, economice și politice moștenite. El dorește un progres mediat, corectat de elementele tradiționale, obligatorii, iar critica lui anticapitalistă este izvorîtă din aceste considerente. Circumscriind astfel problema Alexandru Oprea oferă un acces incitant în universul ideologic și politic eminescian care nu se mai prezintă doar ca o manifestare subiectivă, ci condiționată de împrejurările, ca și de inteligența și luciditatea scriitorului. Tot aici se semnalează o notă interesantă și prea puțin speculată a acestor articole politice eminesciene ; este vorba nu numai de anticapitalismul predoarilor eminesciene, ci și de antioccidentalismul lor, ceea ce mărește raza lor de cuprindere și de semnificație. Reflectorul atent pe care-l mînuiește Alexandru Oprea are mai ales meritul de a ne releva aspecte grăitoare, care, incorporate într-o viziune sintetizatoare, coerentă, pe care **În căutarea lui Eminescu gazetarul** ne-o oferă în bună măsură, permit o revizuire a fizionomiei gazetăriei eminesciene de la o nouă cotă de receptivitate.

M. Ungheanu

VOICU BUGARIU: «Literații se amuzau»

Scriitor polivalent, Voicu Bugariu a abordat pînă acum, cu egală disponibilitate, genuri literare în aparență foarte diverse : critică, proză S.F., roman polițist. În fond, însă, între termenii enumerați mai devreme există, subteran, o unitate mai puțin evidentă, dar, prin aceasta, nu mai puțin adevărată. Vreau să spun că, în toate aceste cazuri, literatura se naște dintr-un tip de inteligență metodică, dintr-o știință a construcției și gradației, dintr-o cunoaștere intimă a regulilor și a modalităților, fără de care nu se poate. Aceasta nu exclude imaginația, intuiția sau ingeniozitatea, ci doar le disciplinează, le cenzurează chiar, în favoarea aspectului de ansamblu. Este — cred — una dintre dominantele scrisului lui Voicu Bugariu, detectabilă, deci, și în recenta sa carte, intitulată **Literații se amuzau** (Editura Militară, 1983). Ne aflăm în fața unui scenariu de factură polițistă, pus în scenă în lumea scriitoricească, mai exact spus, într-o casă de creație, lesne identificabilă. Cum (lesne sau mai puțin) — identificabile sînt și unele dintre personajele și situațiile din carte, astfel încît am putea spune că **Literații de amuzau** este un roman cu cheie. Această ipostază nu este însă cea esențială, căci ignorînd „cifrul" se pierde doar pitorescul și o doză din cantitatea de ironie, celelalte calități ale romanului păstrîndu-se intacte.

Sînt și eu un consumator indeajuns de avizat al romanelor polițiste, așa că nu voi face greșeala uriașă de a povesti cartea lui Voicu Bugariu, răpind, astfel, viitorului cititor plăcerea de a descoperi adevărul în ultimele pagini. Mă grăbesc să adaug că, în **Literații se amuzau**, dezlegarea enigmei, (căci, de bună seamă, există o enigmă și mai mulți suspecți) se produce abea pe ultima pagină, dar numai lectura acesteia nu limpezește nimic. Așadar, dacă ați început romanul, duceți-l pînă la capăt !

Spuneam că nu voi povesti mai nimic din ceea ce ar submina suspens-ul real al cărții, ci voi descrie doar construcția ei. Există aici doi naratori. Unul este Gheorghe Nicolau, septuagenar cu studii — în tinerețe — de medicină, apoi detectiv — ofițer cu un bun renume în domeniu și, în fine, la vîrsta pensiei, romancier fără mari pretenții și cu prestigiu asemănător. Al doilea narator este criminalistul Dan Balaban (cunoscut cititorilor din precedentul „policier" **Balaban și statuia**), absolvent și al filologiei, la fără frecvență, prieten al lui Nicolau și invitat al acestuia, în concediu, la casa de creație mai sus amintită. De fapt, discursul primului narator se află inclus în relatarea celui de-al doilea, dar păstrează o anume independență, fapt care mă determină să rămîn la ideea de cuplu narativ.

Nicolau — la rugămintea confraților scriitori — începe povestirea unui caz de demult, palpitant nu neapărat prin spectaculosul evenimentelor, cît prin precizia desenului psihologic și al neașteptatelor subtilități contextuale, prezente în narațiune.

Voicu Bugariu știe ce înseamnă tehnica așteptării tensionate și, în consecință, naratorul său, Nicolau, nu se grăbește deloc să ajungă la sfîrșitul povestirii sale. În antracte, intervine narațiunea lui Dan Balaban, care descoperă, uimit, ineditul lumii scriitoricești, psihologia scriitorilor, expresivitatea comportamentală, tipul de relații, pe de-o parte datorită ciceronelui său Nicolau, pe de altă parte, prin experiență personală. În discuțiile dintre cei doi prieteni se conturează o interesantă sociologie a succesului literar, în care recunoaștem, ironia și autoironia personale.

Ascultătorii lui Nicolau sînt, treptat, captivați de povestea acestuia, ca, dealtfel și cititorii romanului, convinși, pînă la un moment, că acesta este scenariul polițist, iar restul ar fi doar cadrul pitoresc de desfășurare. Pînă la un moment dat, spun, căci, după aceea, lucrurile se complică, așa cum stă bine unei enigme autentice. Povestirea lui Nicolau îi implică direct pe ascultători, așa cum observațiile „sur le vif" ale lui Balaban intră și ele în „jocul" polițist. Nu mai insist, din motive de... conspirativitate. Ceea ce trebuie însă spus este că, în combinarea celor două planuri narative, Voicu Bugariu se dovedește un profesionist de marcă, subtil și ingenios, mimind, stilistic, nu doar afectiv, neutralitatea.

Intriga polițistă nu epuizează însă interesul romanului **Literații se amuzau.** Aș spune chiar că acest plan devine secundar sau, oricum, este cu aplomb concurat de un altul, și anume acela care oferă imaginile de ansamblu și particulare ale lumii scriitoricești. Comportamentul social și **intra muros** al scriitorului este analizat cu perspicacitate remarcabilă și cu finețe psihologică. Să adăugăm la aceste calități și pe acelea ale ironiei și umorului, pentru a putea nota că Voicu Bugariu este un observator avizat al obștei, din care face parte cu orgoliu dar și — se înțelege din carte — cu un sentiment al relativității. Cîteva portrete ale lui Nicolau, Teofana, Pavel Iovan, Onescu, Vasile Tufaru, Ramiro Boboc — vorbesc de la sine despre expresivitatea lumii investigate, iar cîteva secvențe — cele două meciuri de fotbal, la care participă, odată ca observator și altădată ca jucător, Dan Balaban, dialogul actrițelor Odette și Mona, pe o temă dată de Nicolau, altercația de la restaurant — probează capacitatea de a altera, stăpînindu-le cu mînă sigură, registrele comicului grotesc și ale absurdului lingvistic.

Cel mai important lucru mi se pare însă a fi altul. În **Literații se amuzau**, Voicu Bugariu reușește să mențină pînă la sfîrșit un echilibru destul de stabil între trei tentații simultane : a spectaculosului evenimențial, a pitorescului caracterologic, a gravității doctorale. Ceea ce rezultă, la intersecția acestor trei tentații, este un roman de bună calitate, care se citește cu egal interes pentru ingeniozitatea tramei polițiste, pentru investigația psihologică și, nu în ultimul rînd, pentru umorul său special.

Valentin F. Mihăescu

LUCIAN AVRAMESCU: «Nu cer iertare» (II)

Cu Lucian Avramescu poezia ironică și satirică, nonșalantă și sfidătoare este la ea acasă. Ce recomandare mai edificatoare se poate face pentru a pătrunde în lumea aceasta veselă și amară, sucită și gravă, carnavalescă și tristă, deghizată și sinceră, deformată și autentică, deopotrivă, decît citind din „portretul" său și al unei generații, cu care se deschide volumul : „bună ziua, fac parte din această generație / care n-a cunoscut războiul / dar a cunoscut o serie de lucruri pline de învățăminte, / această generație de fete sportive care iubesc fără nazuri, / injură, se îmbracă în pantaloni strînși pe pulpe / incit unui cavaler din secolul trecut i-ar ieși ochii din cap / privindu-le / această generație de băieți veseli și gratuiți și triști și / zăpăciți de naiba-i mai înțelege, săritori și tandri, care / aruncă la țintă, care nu trag bine / pentru că n-au avut ocazia, / care nu duelează dar l-au citit pe Pușkin, / ironici și gravi, intrînd și ieșind din mină / cu topoarele lor care sărută pătimaș cărbunele / (...) bună ziua, în gările lumii dormim de-a valma / pe vesele și soioase rucsacuri, firește, din fandoseală, / părinții avînd bani destui ; facem dragoste pe unde apucăm, / citim firme luminoase, citim reclame, mersul trenurilor, / al vapoarelor, al sateliților / și uneori citim chiar poezii (...)" **(Din această generație)**

În continuarea plachetei anterioare, **Nu cer iertare II** (Editura Eminescu, 1983) este, parafrazînd un titlu celebru, confesiunea unui copil al secolului XX, lucidă, tăioasă, pe alocuri sarcastică sau cinică, vindecată de iluziile romantice și credințele melioriste. Poetul rămîne totuși un ultim visător care sub masca dezabuzat-ironică sau excentrică, uneori și factice, superficială voalează încă orgoliul personalității sale ireductibile, al libertății lui interioare : „incap greu doamnă / în aspiratorul credinței tale despre mine, / cînd mă deretici ca pe un șifonier, cînd / așezi maiourile și chiloții și cartela de piine / în mine teanc, / îmi pui cărțile în cap după principiul cotorului, / mă inversezi cu mine însumi, / mă expui în foaiere ca pe un Colibri drăgălaș / îmi apretezi cămășile / pînă cînd gulerul lor îmi retează jugulara // incap din ce în ce mai greu doamnă / în aspiratorul ideii tale despre iglena conjugală / nu pentru că nu mi-ar place / să umblu îmbăiat în briantină, / în lăptișor de struț ; ci pentru simplul motiv că ai neglijat cîteva amănunte : / în inima mea / un fel de cuptor Siemens Martin, / se petrec arderi inexplicabile, / în mine crește încă drăcovenia de iarbă a copilăriei, / iar greierii / cu drujbele lor afurisite / mă îndeamnă să comit o serie de lucruri / imprevizibile (...)" (345) Această stare de beligeranță permanentă, de șoc și provocare, de facondă ironic-sarcastică reprezintă de fapt, modul, vai, atît de fragil, de apărare și protecție a ființei lăuntrice, a sensibilității, în realitate vulnerabile și delicate, a eului poetic. Cînd rămîne singur cu sine, dezbrăcat de armura zornăitoare a cuvintelor, părăsind pentru cîteva clipe cîmpul de luptă, copleșit de searbădul vieții cotidiene, abia atunci poetul se află în pragul celei mai dificile confruntări ; o ezitare, o nehotărîre, o indolială periculos de ademenitoare ce pun sub semnul întrebării sensul existenței sale. **Nehotărîtă mingiiere** este poezia tulburătoare a acestei stări de vacuum ameițitor, de subtilă și insidioasă atracție a morții : „senzația că nu mai aparțin nimănui / gustul de viață nelegitimă / lămîia plictisului / stoarsă între patru pereți / unde adun / țipetele îndepărtate ale străzii / gazele torcind în sobă / ca un motor la relanti / care / te va asfixia într-o zi fără prea multe vorbe / vecinii plecați în permisie / copii rătăciți în odaia șotronului stradal / morcovii răzbind din pivniță / printre stinghiile parchetului de curînd lustruit / țărîna din ceașca de cafea / plină de un mucegai albăstrui / răsărit peste noapte — / cap la cap toate acestea compun o viață aproape normală / ce-ar mai fi de adăugat ? poate / lama cu care-mi bărbieresc / venele de la mîna stîngă / într-o dulce și nehotărîtă mingiiere". Cît de bine i se potrivește autorului și această atitudine reținută, acest ton de un calm subversiv și de o ironie conținută, lucrînd subteran și, cel puțin, la fel de eficient ca gesticulație excentrică. Dar poetul abandonează repede liniștea mustrătoare, detașarea cinică pentru a se arunca cu mai multă energie, în viitoarea debitului său verbal, luînd din nou, cu asalt, realitatea. Fragmente de limbaj publicistic, expresii familiare și argotice, proverbe și locuri comune cu sensul deformat sau răsturnat, imprecații, și apostrofări persiflante, toate sînt topite în pasta unui **discurs asupra metodei de a supraviețui** în lumea contemporană **(Fiecare pentru el).** O posibilitate de afirmare a ființei ar fi erosul dar trăit în același mod trăsnit, la limita dintre dramatic și grotesc, dintre farsă și autentic. **Bună seara, iubito** este un capitol de „ars amandi" derutantă și contradictorie, insolentă nu fără tandrețe, impudică nu fără gingășie, dar și prozaică sau exhibiționistă uneori : „iubesc în neștire / iubesc ca golanul / iubesc în tranșee și-n rade de port / iubesc orice dogoritoare femeie / în calitate de amant / călător de ocazie sau consort // iubesc cu candoarea flăcăului teafăr / iubesc cu ticăloșia craiului nărăvit / iubesc cu întreaga disperare / a acestui mileniu aproape sfîrșit". **(Iubesc)** Ultimul vers este interesant nu numai pentru neașteptata motivație a comportamentului erotic ci pentru semnificația lui mai largă. Într-adevăr se simte în poezia din acest volum dincolo de nemulțumirea proprie, o insatisfacție de **ordin impersonal,** fără soluție, a unui timp ce se sfîrșește. Un fel de „mal du siècle", dar lipsit de atributele rafinamentului, ale culturii și ale splendorii expiatorii din veacul trecut. Idee poetică profundă ce nu s-a găsit însă, decît parțial exprimată, fiind acoperită de îndrăznețele parade ale autorului, mereu preocupat de spectaculozitatea reprezentațiilor sale : „Am crezut că mutind / de pe un crac pe altul / cuvintele / voi obține / o revoluție în etica dragostei // am crezut că schimbînd / cumpăna primitivă a fîntînii / cu o pompă de doi țoli și jumătate / acționată electric voi mișca / unele lucruri în sistemul meu de nevroze" etc. **(Revoluție în etica dragostei)** Și în această direcție, poate cea mai frecventată în poezia noastră tînără, Lucian Avramescu apare ca unul dintre purtătorii de drapel.

Paul Dugneanu

Festivalul-concurs de creație literară

MIHAIL SADOVEANU

În cadrul manifestărilor organizate de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Neamț, sub genericul „Sadoveniana" a avut loc a III-a ediție a Festivalului-concurs purtînd numele marelui prozator. Un juriu alcătuit din Nicolae Roghian, George Bräescu, Nicolae Ciobanu, Valentin Ciucă, Daniel Corbu, Daniel Drăgan, Marcel Dragotescu, Dumitran Frunză, Mihai Georgescu, Ion Gheorghe, Cristian Livescu, Mihai Minculescu, Viorel Tudose, Emil Nicolae, Vasile Sporici, Ion Țăranu și Laurențiu Ulici **(președinte) a acordat următoarele premii :**

Premiul Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Neamț — Lidia Corbu, **Tîrgu Neamț (proză) ; Premiul special al Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă** — Cornelia Ichim, **Piatra Neamț (proză) ; Premiul special al Inspectoratului școlar județean** — Doina Cernica, **Suceava (reportaj) ; Premiul special al ziarului „Ceahlăul"** — Gheorghe Irimia, **Roman (reportaj) ; Premiul Uniunii Scriitorilor** — Iulian Costache, **București (critică) ; Premiul revistei „Luceafărul"** — Lia Dumitrescu, **Piatra Neamț (proză) ; Premiul revistei „România literară"** — Victor Pogor, **Galați (proză) ; Premiul revistei „Cronica"** — Victor Munteanu, **Bacău (proză) ; Premiul revistei „Convorbiri literare"** — Nicu Cozma, **Rîmnicu Vîlcea (proză) ; Premiul Editurii Junimea** — George Enache, **Slatina (proză) ; Premiul revistei „Ateneu"** — Ion Herescu, **Bacău (proză) ; Premiul revistei „Tribuna"** — Gheorghe Simion, **Piatra Neamț (critică) ; Premiul revistei „Astra"** — Lucian Strochi, **Piatra Neamț (critică) ; Premiul revistei „Cîntarea României"** — Ion Lețu, **București (proză) ; Premiul revistei „Albina"** — Ștefan Goanță, **Zalău (proză) ; Premiul revistei „Viața militară"** — Gheorghe Ilibovschi, **Piatra Neamț (proză) ; Premiul I.C.R.D. București** — Muguraș Constantinescu, **Suceava (proză).**

Intervenția literaturii

Urmare din pag. I

cate". Un pericol total — trecerea tuturor în neființă datorită armelor și războiului nuclear — ne paște din pricina acestui monstruos joc al unor conștiințe minime. Sînt amenințate cu distrugerea valorile civilizației umane. S-a ajuns că însăși specia noastră să fie vecină cu un pericol mortal. Sînt cuvinte formidabil de mari, aparent, numai aparent plictisitor de generale, dar pe care trebuie să le rostim cu atîta tărie încît să putem vedea prin ele concretul a milioane de destine omenești ce trebuie să-și urmeze cursul firesc, a orașelor minunate de pe fața pămîntului, a marilor valori artistice ale lumii ce nu trebuie să dispară. Se pare că știința, tehnica, tehnologia, au devansat conștiința de sine a omului. Omul e grăbit, e captivat de ritmurile lui noi și tulburătoare dominate de mașini, de noile perspective cotidiene, palpabile, imediate. S-a dezobișnuit omul să atace cu gîndurile și aspirațiile lui perspectiva, a ajuns el să uite de problemele esențiale ale propriei existențe ecranat de febra cotidianului ? Poate ! S-a ajuns ca pasiunile instinctive să fie mai puternice decît interesele rționale?! E momentul ca civilizația să facă totul pentru a stăvili agresivitatea umană și pentru a-i reduce manifestările cu ajutorul „reacțiilor psihice de ordin etic". Să nu pară curios, dar aceste ultime două fraze sînt din (după...) Freud. În momentul cînd au fost publicate păreau idealiste aceste cuvinte ? A fost anul 1934 un an de idealism pentru omenire ?

Controlul omului asupra lui însuși ! Exact punctul în care poate să intervină literatura, litera tipărită, cuvîntul incandescent și modelator de conștiințe. Preluată de literatură și propusă și de literatură ideile apelului nostru pentru pace pot căpăta noi valențe, un timbru nou, cu mare capacitate de atracție.

CIUCURENCU

Urmare din pag. I

pe cei de bună credință. Suporterii și-au continuat gălăgia și micile intrigi, elevii ne-au pastișat în voie. **Ciucurencișții** și **Babiștii,** azi, au îmbătrînit și istoria noastră a intrat în legendă unor ani eroici și grei, pe care cineva i-a numit „romantici".

Ne-am întîlnit prima dată acum 56 de ani, studenți la Belle-Arte în Calea Griviței 22, apoi ne-am despărțit timp de 20 de ani, fiecare urmîndu-și drumul lui. Ne-am revăzut după 23 August cînd pictura — ca și toate celelalte acte ale culturii — luaseră neașteptat marea întorsătură. Ciucurencu — ca și majoritatea pictorilor vremii aceleia — venise în preajma războiului acasă și, ca toți, aducea în amintire și pe paleta lui atmosfera Parisului și a sudului Franței. Evenimentele ce au urmat au provocat derută în concepția artistică a acestora, din care unii s-au desmeticit mai repede, alții mai greu, alții deloc. Cezanne, Matisse, Dufy și toată pleiada memorabilei „La belle époque" rămăsese climatul obsesiv. Pictura însă era obligată de noua ordine să se **recicleze — profesorii** cei noi și îndrumătorii improvizați aparuscră. **Turnul de fildeș** devenise o erezie gravă. Se pictau „scene sociale", teme „revoluționare", dar „Odaliscele cu chitară", „Arlechinii," nu dispăreau din amintire. **„La meme Janette..."** era în floare.

Ne stringeam alături, întrebători, nedumeriți. Cei mai bătrîni, și mai derutați decît noi, își păzeau cu demnitate ținuta, credințele și... sărăcia. Atelierele erau reci, culorile lipseau. Jurliile expozițiilor judecau după noile canoane... Ciucurencu a început să picteze altfel și să încerce aventura tematicei noi. **„Ana Ipătescu în 1848"** este într-adevăr o pînză revoluționară ca subiect, dar de fapt e pînza unui mare colorist, în care — dincolo de drama povestirii — l-au interesat, tot **problemele esențiale ale picturii,** rezolvate atîția ani, în lucrări reprezentînd **„Femei cu chifara",** interioare, peisagii și cîteva nuduri sau portrete de excepție,

Există în pictura lui Ciucurencu — și, mai ales, în ceea ce l-a fost **atributul de capetenie, o lumină insolită** datorată **coloritului** său **fără umbre** — un fenomen ciudat de filtrare a dramei sale interioare, un act intim de sublimare fericită ce pentru mine rămîne un paradox și un motiv de nedumerire. — În ce straturi ale **bas-fond**-ului lui sau ale oricăruia din noi se pot petrece aceste transformări ciudate? — Ciucurencu a fost un „amputat", înăcrit de boala ce se instalase în viața lui și care îl chinuia. Întunecat mereu, suspicios față de cei din jur, chinuit de problemele picturii pînă la epuizare, plictisit și înrăit de intrigile mărunte ce îi ajungeau la urechi, a rămas așa cum l-a catalogat critica artei românești contemporane : **pictorul luminii și al culorii.**

Azi, Ciucurencu ar fi împlinit 80 de ani. A dispărut de mult și se odihnește lîngă cei mari al breslei. Pictura sa rămîne singura martoră sinceră a ceea ce a fost omul, geniul său și vremurile pe care le-am străbătut împreună. Un personagiu important făcuse subit o neobișnuită pasiune pentru artiști ca noi. În fiecare dimineață apărea în fața atelierelor, bătea în uși și ne spunea : „N-am venit să vă deranjez, am venit numai să vă salut. După D-voastră rămîne ceva, după mine nu va rămîne nimic!". **După Ciucurencu** a rămas ceva...

(Însemnări din ziua de 27 septembrie '83)

BREVIAR

■ **LITERATURA ROMÂNĂ — CRESTOMAȚIE DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ,** se intitulează masivul volum recent apărut în editura „Dacia", în cadrul colecției „Bibliografie școlară". Avîndu-i coordonatori pe Titus Moraru și Călin Manilici, la întocmirea crestomației au mai contribuit : Ion Bucșa, Teodor Capotă, Vladimir Cinezan, Ion Drăgănoiu, Alexandru Hanciu, Doina Mărghitaș, Ion Matei Mureșan, Iuliu Pârvu, Kántor Lajos și Peter Matzan. Structurată după cel mai simplu criteriu — cel alfabetic — și în conformitate cu programa școlară, lucrarea constituie o premieră absolută în materie, fapt cu atît mai demn de relevat, cu cît, sub raportul substanței însăși, rezultatele, în esență, sînt satisfăcătoare. În măsura în care factorii în drept — cu deosebire, profesorii — o vor impune atenției elevilor, această din urmă au șansa deosebită de a se apropia de valorile problematico-stilistice ale literaturii române dintr-o perspectivă caracteristică prin modernitatea ei intrinsecă. Fără a-i trece cu vederea unele slăbiciuni (excesiva solicitare a unor simple volume de foiletonistică efemeră, piusul de atenție acordat unor istorici și critici literari clujeni și absența nejustificată a altora ; de pildă, Marin Bucur, Mihai Drăgan, Magdalena Popescu, Mircea Popa, Ovidiu Bârlea, cu fundamentala sa carte despre povestile lui Creangă, G.I. Tohăneanu, cu studiile sale de analiză stilistică ș.a.), să precizăm totuși că ne aflăm în prezența unei inițiative editoriale ce merită din plin elogiată.

■ **CE ESTE LITERATURA ? — ȘCOALA FORMALA RUSĂ.** Sub acest titlu, editura „Univers" tipărește o compactă culegere de texte critico-stilistice și teoretice concludentă pentru imaginea reală a, de-acum, clasicei mișcări datînd din primele decenii ale veacului nostru. Selecția textelor și prefața antologiei aparțin lui Mihai Pop, iar notele bibliografice și indicii lui Nicolae Iliescu și Nicolae Roșianu. Dintre numele celor patruspreze autori selectați, nu lipsesc B.M. Eihenbaum, B. V. Tomoșenski, V. M. Jirmunski, V. B. Șklovski, R. O. Jacobson, V. I. Propp, I. N. Tininianov. Coroborate cu aparițiile anterioare circumscrise aceleiași arii de probleme, prezenta antologie se constituie într-un foarte util instrument de lucru.

■ **„CRAIȘORUL HORIA" ÎN R.T.T.** Roman de plan secund în ansamblul operei lui Liviu Rebreanu, totuși **Crăișorul Horia** e un roman de evocare istorică al cărui succes la cititori este departe de a se fi istovit. Ipostaza mai puțin obișnuită de narator neoromantic a autorului **Răscoalei** face perfect corp comun cu biografia mitic-istorică, de martir pentru cauza celor mulți și asupriți, a marelui său erou ; ceea ce, indiscutabil, conferă romanului mult rîvnitul coeficient de actualitate perpetuă în ordinea conștiinței național-patriotice. Întreg aparatul critic, cum era și firesc, aparține editorului total al lui Rebreanu care este Niculae Gheran. Inspirată ideea de a însera la Addenda instructivul și emoționantul text-mărturisire **Pe urmele Crăișorului** de Liviu Rebreanu.

Cronicar

UNIREA — DEZIDERAT DE VEACURI AL POPORULUI ROMÂN

FESTIVALUL NAȚIONAL DE POEZIE

CARTEA UNIRII

● In zilele de 9—11 noiembrie 1983 s-a desfășurat, sub egida Uniunii Scriitorilor, a Comitetului de Cultură și Educație Socialistă a județului Alba și a Asociației Scriitorilor din Sibiu, Festivalul național de poezie „Cartea Unirii", dedicat celei de a 65-a aniversări a făuririi statului național unitar român, la care au participat scriitori din București, Brașov, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Tg. Mureș și Iași. Reproducem cîteva din comunicările prezentate.

Meditații la Alba Iulia

Aniversînd 65 de ani de la Marea Unire aici la Alba Iulia, și venind în fața dumneavoastră, a celor care vă pregătiți să fiți scutul Patriei și garanția împlinirii visurilor noastre *), orice om de conștiință și luciditate se simte obligat să lase de o parte vorbele, pentru a vă spune cîteva gînduri, pe scurt, despre realitățile cu care s-au făcut și se face în continuare istoria.

Întîi — că nu trebuie să uitați nici o clipă, călcînd pe pămîntul sfînt al Albei Iulii, că aici Mihai Viteazul a intrat călare, în fruntea oștilor românești, ca biruitor, după bătălia de la Șelimbăr, consacrînd astfel un adevăr pe care e bine să-l știți și dumneavoastră, cei dintîi : că așa-socotitul blîndul, smeritul, atotîngăduitorul și atotiertătorul popor român, gata desigur să întindă mînă de pace și frate oricui răspunde cu inimă curată, a fost, totuși, în Europa antică, medievală și modernă, de la daci și pînă la oștile lui Mihai Vodă, **un mare popor de oșteni și de geniali conducători de oști.**

Voievodul Ardealului în numele celor ce aici fuseseră meniți a fi veșnic robi se număra printre cei mai mari comandanți, alături de un Alexandru cel Mare, Hanibal, Cezar sau Napoleon, chiar dacă scena lui nu a fost un imperiu ci vatra unui neam și un colț de lume — Europa sud-estică — de pe care însă, plecase odinioară și Alexandru, cu macedonenii săi, să cucerească lumea. Mihai voia să cucerească numai dreptatea romanilor și libertatea tuturor fraților de suferință de sub juguri străine, cu care românii se simțeau solidari. Și în acest sens, gîndul căruia îi închinase sabia lui genială a fost, poate, mai înălțător decît al celor citați ! Și mai departe văzător în viitor.

Să nu uitați deci, niciodată că dreptatea de la Alba Iulia înfăptuită întîia oară de Mihai Vodă este doar punctul cel mai înalt atins de o întreagă epopee națională a românilor în evul mediu și în pragul erei moderne, epopee care începe la Posada și Rovine, continuînd cu Vaslui, Valea Albă și Călugăreni, spre a culmina cu marea faptă a lui Mihai și care a renăscut, într-un nou ciclu, sub zidurile Plevnei, spre a se reîntoarce din nou la Alba Iulia, după Mărăști și Mărășești, și a obliga Europa să recunoască dreptatea românească și principiul wilsonian al autodeterminării popoarelor (proclamate și puse în practică la Alba Iulia, la 1 decembrie).

Pentru ca noi să putem sărbători azi amintirea zilei istorice de 1 decembrie 1918, a trebuit, deci, să reînvie acea realitate de care vă aminteam : marea capacitate de **luptă** și de **jertfă** a neamului românesc. Istoria noastră militară nu este istoria unor cotropiri, ci a unei incredibile puteri de apărare în fața unor puteri de multe ori, de foarte multe ori mai mari decît noi, dar care nu posedau arma secretă a biruințelor noastre : credința în forța invincibilă a celui ce are de partea sa dreptatea. Credința în **forța dreptului**, în loc de **dreptul forței.** În primul tratat românesc de artă militară — capitolul „Despre solii și războaie", din **Învățăturile lui Neagoe Basarab** — se cuprinde tontă credința aceasta și se explică biruința neamului românesc prin atîtea secole de restriște. Al doilea lucru pe care aș dori să nu-l uitați niciodată este faptul că oștile pe care a trebuit să le înfrunte românii la Rovine, la Baia, la Vaslui, și la Codrii Cosminului, nu le-a înfruntat nici un popor european, afară de grecii din Constantinopol, în 1453 și de eroul creștinătății Iancu de Hunedoara, sub zidurile Belgradului ! Noi învățăm cu pietate despre „Războiul de 100 de ani" între Franța și Anglia, sau despre „Războiul celor două roze" dar n-am așezat încă în paginile istoriei universale „Războiul de o sută cincizeci de ani" pentru apărarea civilizației europene, dus de români, de maghiari și de polonezi, pînă ce refluxul ireversibil al celei mai mari puteri militare din Europa secolelor XIV—XVIII a început sub zidurile Vienei, acum trei secole. Este o pagină de mare și pilduitoare colaborare a popoarelor dornice de libertate și de existență de sine stătătoare pentru însăși propășirea umanității. Pînă la Revoluția franceză, pînă la marile oști puse în mișcare de Napoleon, nimic nu se poate compara, în istoria militară a Europei, cu epopeea apărării împotriva imperialismului otoman, epopee ce rămîne legată, ca un veșnic memento, de strînsa colaborare dintre popoarele român și maghiar și dintre toate popoarele Europei răsăritene și sud-estice, solidarizate sub aceeași idee : a libertății sau eliberării lor.

Trebuie să ajungem la deplina conștiință a locului și rolului nostru și al popoarelor cu care ne-am înfrățit aceeași aspirație și aceeași luptă, în lupta pentru asigurarea unei Europe a libertății și dreptății, în fața atîtor tentative repetate de a face din continentul nostru un cîmp de confruntare între cei mari și de înrobire a celor mici.

Ne-am obișnuit — și este al treilea lucru pe care vă propun să-l meditați în aceste zile sărbătorești — ne-am obișnuit cu ideea și formula „popor mic" sau „popor mijlociu" sau „țară mică" ori „mijlocie" cînd vorbim de poporul și de țara noastră. Țară mică ? Ce este aceea „țară mică" ? Ce este aceea „limbă fără circulație universală" sau „fără prestigiu universal" cum se tot repetă în legătură cu limba română ? Dar teritoriul pe care se vorbește limba română și care a fost reunit la 1 decembrie 1918, în granițele României, este cu cîteva zeci de mii de kilometri pătrați mai mare decît insula care a purtat pe ea, spre glorie universală, poporul și limba lui Shakespeare, Nelson, Wellington, Byron sau Winston Churchill ! Astăzi încă, fără Irlanda de Nord, teritoriul Marii Britanii este mai mic decît teritoriul României și totuși cine ar îndrăzni să numere Anglia — care nu mai este un imperiu — în categoria „țărilor mici" sau chiar... „mijlocii" ?

Poporul român nu are, desigur, populația Indoneziei, socotită a adăposti unul dintre primele 5 popoare „mari" ale lumii, dar rămîne cel mai numeros popor din Sud-Estul Europei și din Europa centrală, pînă unde încep hotarele celor două Germanii. Cine mai poate ignora azi aportul României la atît cît a mai rămas din capitalul de speranță cu care omenirea înaintează, terorizată de fiecare zi de mîine, spre anul 2000 ?

Sîntem, iată, la 65 de ani de la Marea Unire din 1918, de multe ori mai „mari" și mai prezenți în rosturile lumii decît au fost strămoșii noștri, pe vremea lui Mircea, lui Ștefan cel Mare sau a lui Mihai Vodă.

Se spune că limba română este o limbă cu circulație restrînsă și fără prestigiu. Este timpul să răspundem aici, la Alba Iulia, în cetatea vlădicii Simeon Ștefan, cel ce voia o singură limbă literară pentru toți românii, și a dat acestei limbi monumentul cunoscut, în 1648, este timpul să spunem că Valentin Kyparski, unul din marii filologi contemporani, cunoscător al limbii noastre, a comparat limba română cu limba engleză în privința capacității de cuprindere, a bogăției de nuanțe și a putinței de a îngloba vocabularul cerut de progresul științific și tehnic modern. Cine mai poate umili, azi, limba română, cînd sute de mii de cadre din țările „lumii a treia" își însușesc știința modernă în această limbă și într-un ceas al lumii în care, chiar dacă sunetele ei mai rămîn necunoscute multor urechi, nici o minte lucidă de om politic, de oriunde, nu mai poate ignora limba rațiunii, luciditățil, curajului și dreptății, creată de români pentru gîndirea politică universală.

Noi, ostașii cuvîntului și gîndului românesc de azi, n-am venit pe această vatră a gloriei străbune și a limbii românești pentru toți românii doar pentru pioase comemorări sau pentru melancolice evocări ale faptelor trecutului. Am venit în primul rînd spre a vă mărturisi dumneavoastră, și prin dumneavoastră tuturor, credința noastră în prezentul și viitorul acestui stat și acestui neam. Acestui popor român stăpîn pe întreaga lui casă abia la 1 decembrie 1918, dar care a păstrat veșnic, pînă atunci și de atunci, unirea deplină în suflete și aspirații, pe care nimeni nu o mai poate desface. Unire în care sînt cuprinși și cei ce, vorbind alte limbi, îi simțim frați cu noi într-un același minunat suflet modelat de-a lungul mileniilor de binecuvîntatul pămînt românesc.

Pămînt cuprins de poet în raza ochiului vizionar atunci cînd el nu credea că poate lega ideea hotarelor sale decît de ideea plînsului universal al neamului său întreg.

O, ce fericit ar fi fost, acum o sută de ani, Mihai Vodă al visului și versului românesc, de i s-ar fi spus atunci, cînd stătea să cadă și asupră-i destinul amar al Iancului, că exact peste un secol de la cutremurătoarea lui doinire nu din fluier, ci din orga cea mai tunătoare a limbii române, noi ne vom putea întîlni aici, la Alba Iulia, să cinstim împlinirea a 65 de ani de la 1 decembrie 1918 ! Uniți pe vecie prin același gînd și aceeași încredere în viitorul pămîntului și poporului nostru. Viitor legat de însuși viitorul omenirii, pentru care ne simțim, cu toții lucrînd, pe care cu toții sîntem chemați a-l apăra.

Dan Zamfirescu

***) Citită la întîlnirea unui grup de scriitori cu elevii Liceului militar „Mihai Viteazul" din Alba Iulia, joi 10 noiembrie.**

Transilvania, ca o minune

Există-n Transilvania o zină
ce a făcut minuni — limba română,

Cel mai ades desculță, dar frumoasă
pleca la muncă, se-ntorcea acasă,

și cînd ai ei, românii-n sărbătoare
uitau că un mileniu strîmb îi doare,

Se-nveselea și ea puțin sub grindă
la focul ce dădea să se aprindă,

Apoi pleca încet — și nevăzută
trecea Carpații zveltă ca o ciută

Să plîngă-n fluviul curgător spre mare
că-n Transilvania nici lacrime nu are,

Cînd zorii scăpărau din nou pe coasă
zina era acasă, iar acasă,

Destoinică, vitează și cuminte
ea împărțea pentru români cuvinte,

Să nu le risipească noaptea vîntul
ea le-ncuia, știind-o doar pămîntul,

Minunea ei e însăși ea : ce zină !
Și Transilvania e chiar limba română...

Florin Costinescu

Inima neamului

Cînd stelele își încrustează-n noapte
făclii de veghe pe albastrul scut
iar dansul frunzelor se face șoapte
și punte între inimă și lut,
cînd tainele pămîntului își sună
mai altfel, parcă, ritmul creator
sub amfora ce-și varsă-ncet din lună
penumbrele deasupra tuturor,

prefă-te gînd și-n zborul lui cutează
spre Alba Iulia ce, de atunci,
ca un străjer pe culme stă de pază
Reîntregirii într-un singur trunchi
Acolo stînd ; în liniști prea curate,
simțindu-te în trunchiul țării, ram,
vei auzi clocotitor cum bate
apusuri sfîntă, inima de neam.

Ascultă-i inimii de neam, bătaia
în patria de inimi răsunînd ;
să întețim cu jarul ei văpaia
acestui neam ce n-a uitat nicicînd
că munții doinei, zarișteа albastră,
cîmpii și codri, ape și poteci,
de mii de ani sînt însăși viața noastră
și viețuirea noastră-n veci de veci.

O, frate-al meu, învrednicit ca mine
să porți țarina patriei, veșmînt,
în Alba Iulia, ieri, azi și mîine
răsună românescul jurămînt :

— Pe-al nostru steag e scris — și-așa rămîne
unire-n cuget și în simțiri !
pecete dreptăților române
peste hrisovul Marii Reîntregiri.
Rostește-l pruncilor ce te urmează
să juruie cu el și pruncii lor.
...Stă Alba Iulia, înaltă rază
în inima întregului popor.

Neculai Chirica

ACASĂ

Cu căruțe și pe cai, șaizeci și cinci de gospodari ai Nădlacului, care este localitatea mea de baștină, români, slovaci și sîrbi, în frunte cu doi foști rebeli, dar acum lucizi oameni politici, Ludovit Boor și Ivan Bujna, în 19 iunie 1919, auzind că localitatea lor nu va fi inclusă în România, s-au dus la Seghedin. În fața comisiei Puterilor Centrale, care trasa granițele Țării, numite de Tratatul de pace de la Trianon, în fața unui general francez și-n fața unui general italian au ajuns, au izbit cu pumnul în masă și au spus : Vrem să ne unim cu țara ! Ei, care nu erau români, dar care au zis aceste vorbe împreună cu românii. Și dorința lor a fost ascultată, iar noi sîntem pe mai departe aici, acasă la noi, în România.

Am început cu această întîmplare aproape ieșită din comun (cum o vor spune cu siguranță gurile rele) care nu-i un rod al imaginației, ci este un fapt real păstrat atît în memoria părinților mei, cît și în memoria presei slovace și române de aici, din țară, ca să aduc lumină în delicatul și nefirescul raport (ce îndrăzneală, vor spune iar acele guri rele !) dintre o naționalitate și altă naționalitate, care mai apoi a devenit firescul raport dintre o națiune și o naționalitate. Așa cum au vrut să fie și cei ajunși la Seghedin. Pentru că acești oameni, care sînt strămoșii mei, au reușit să exprime cu minte lucidă în cîteva vorbe un trecut comun, căre au întrevăzut prin acele vorbe un viitor comun de frăție, de pace și de bună înțelegere.

Dar rădăcinile acestui eveniment trebuie căutate mai adînc, mai în vreme. Totul a început atunci cînd ființa noastră națională, a slovacilor, cît și ființa națională a românilor din Ardeal a fost adesea călcată în picioare, batjocorită, cînd din fața gurilor noastre însetate au fost smulse paharele fără fund pline cu sunetele pure și veșnic proaspete ale limbilor noastre moderne. Da, acesta este adevărul și ca să nu fac aici paradă cu preacunoscutele dovezi ale frăției în anii de cumpănă ai lui 1848, în anii mișcării memorandiste, voi aminti cîteva aspecte inedite ale trecutului nostru comun.

În **Tribuna** arădeană din 5 ianuarie 1905, în telegrama adresată președinților celor trei partide naționale, citesc cuvintele semnate de români, slovaci, sîrbi din localitatea mea natală : „...alegătorii slovaci, români, sîrbi din circumscripția de alegeri nădlăcană îi numim pe Vasile Lucaciu drept candidat comun, solidari, conform intereselor noastre comune". Din păcate candidatul propus n-a fost ales. Dar s-a demonstrat un lucru important : numai cu forțele unite, înfrățite, vor reuși să facă lumină și să facă dreptate. Căci, manifestările electorale au fost o demonstrație a unității „în cuget și în faptă". Frumos trebuia să fi fost atunci înainte de alegeri. Un alai îmbrăcat în costumele naționale ale slovacilor, românilor și sîrbilor, cuvintele înflăcărate rostite de localnicul Aurel Petrovici (participant în 1895 la Congresul naționalităților din Budapesta) și Vasile Lucaciu însuși.

Și în același timp în Slovacia, la Liptovský Mikuláš, o delegație arădeană a Partidului Național Român, condus de Ștefan Ciclio Pop și Ioan Suciu pregătea, de fapt dădea o mînă frățească de ajutor la pregătirea alegerilor de acolo.

Nici acolo nu s-au cîștigat alegerile.

Abia în 1918, la 26 noiembrie, în fața a aproape întregii suflări a Nădlacului s-au ales delegații care au reprezentat Nădlacul la Marea Adunare de la Alba Iulia. Și printre ei au fost și doi slovaci. Aceiași Ludevit Boor și Ivan Bujna (care au luat peste un an calea Seghedinului) i-au reprezentat pe strămoșii mei, slovacii, la Alba Iulia. Acolo și-au unit și ei glasurile cu țara, acolo au cugetat și au pregătit evenimentul care s-a întîmplat apoi la 19 iunie 1919 la Seghedin.

Așa am ajuns și așa am rămas ACASĂ, și noi, slovacii din România.

Ondrej Stefanko

Unirea — operă istorică

Acum 65 de ani, pe toate meleagurile locuite de români, din milioane și milioane de inimi a răbufnit următoarea chemare :

Cu toții-ntr-un glas la Alba Iulia !
Cu toții-ntr-o voință la Alba Iulia !

Acum 65 de ani, în acest oraș care a fost martora atîtor eforturi seculare, ale cărei străzi au văzut atît de des sîngele curgînd, pe cîmpul lui Horea zeci și zeci de mii de oameni au strigat într-un glas, exprimînd cea mai fierbinte dorință și voința tuturor maselor de români :

Trăiască Unirea !

Trăiască formarea Statului național unitar român !

Azi, la șase decenii și jumătate după acest eveniment istoric de excepție, glasul de demult al Albei Iulii trezește un imens ecou în sufletul marii familii pe care o formează întregul nostru popor. În sufletul fiecăruia din noi acest glas reverberează mai plenar decît oricînd în istorie pentru că prin tot ceea ce se înfăptuiește acum în patria noastră sîntem martorii nu numai ai unei simple împliniri a gîndului și idealului fundamental de la Alba Iulia, ci noi, cetățenii României de azi — români, maghiari, germani și de alte naționalități — sîntem părtași activi ai depășirii de tip socialist a acestui gînd și ideal, martorii unei împliniri de tip socialist care depășește chiar și ceea ce au visat Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Nicolae Bălcescu, Avram Iancu sau Alexandru Ioan Cuza, mai ales în perioada care a trecut de la cel de-al IX-lea congres al partidului.

Azi, cînd sărbătorim această mare operă de ordin istoric care este Unirea, născută ca rezultantă firească a legităților obiective ale dezvoltării sociale și realizată de către voința maselor populare, acum, cînd noi, maghiarii din România, ne aflăm aici într-o unitate de nezdruncinat cu frații noștri, pamepiii muncii români, aici, în acest oraș îmbrăcat în straI de sărbătoare și emanînd din toți porii lui istorie, nu facem în realitate altceva decît să prelu ăm ștafeta maselor populare maghiare democratice din Transilvania, să rămînem fideli acelor predecesori ai noștri cu o gîndire progresistă, care acum 65 de ani au rostit aici, cot la cot cu națiunea română, istorica poruncă a vremii : „În problema Ardealului istoria a procedat cu justețe !". Acești predecesori ai noștri au acordat întregul lor credit Hotărîrii care consfințea Unirea, hotărîre care prevedea printre altele, ca principiu de bază al noului stat unitar român, libertatea deplină a tuturor națiilor și naționalităților conlocuitoare, deplina lor egalitate în drepturi în toate privințele.

Se știe însă că guvernele burghezo-moșierești care și-au continuat politica de exploatare a maselor românești și maghiare, au transpus doar parțial programul de la Alba Iulia. La fel de adevărat este însă și faptul, confirmat dealtfel de către istorie, că actul Unirii a favorizat într-o măsură fără precedent dezvoltarea și înaintarea societății românești pe calea civilizației, ea ducînd în cele din urmă la victoria de răsunet a clasei muncitoare revoluționare, a Partidului Comunist Român, la nașterea unei Românii socialiste puternice, libere, independente și suverane.

Evenimentul istoric de acum șase decenii și jumătate reprezintă totodată și un mesaj venit din străfundul destinului nostru istoric comun. Despre ce vorbește acest trecut comun, această luptă comună purtată de-a lungul a mai multor secole ?

Despre jertfa de sînge a iobagilor români, maghiari și de alte naționalități căzuți la Bobîlna, despre țăranii — secui, români și sași — răsculați sub conducerea lui Dózsa György, despre cea mai mare victorie reputată de Ștefan cel Mare împotriva turcilor, în care un rol de seamă l-a jucat și sprijinul acordat de o oaste de secui formată din aproximativ cinci mii de luptători, despre oștașii români și maghiari care și-au unit forțele în lupta de la Călugăreni, despre fidelitatea și credința nestrămutată a secuilor aflați în oastea lui Mihai Viteazul în momentul în care acesta intra triumfător în Transilvania, despre cele mai bine de opt mii de luptători munteni și olteni din oastea lui Hunyadi János, despre Gligore Pintea și ceilalți căpitani români care au participat la lupta de eliberare a curuților de sub conducerea lui Rákóczi, despre Varga Katalin, legendara doamnă a moților răsculați împotriva asupririi feudale, despre un șir nesfîrșit de bătălii de luptei de clasă purtate sub conducerea Partidului Comunist Român, cîștigate cu jertfa de sînge a proletarilor români și de alte naționalități.

Iată despre ce vorbește trecutul. Întregul șir al venimentelor istorice ilustrează faptul că pe ac st pămînt ideea unității și a frăției este cu adevărat multiseculară. Dar adevărata idee a

Hajdu Győző

Continuare în pag. a 7-a

Premisele politice ale aderării șvabilor din Banat la Marea Unire

Ziua de 1 Decembrie 1918 a fost, este și va rămîne o sărbătoare a tuturor cetățenilor României socialiste, indiferent de naționalitate. Unirea Banatului și a Transilvaniei cu țara a avut urmări pozitive nu numai pentru națiunea română, ci și pentru naționalitățile conlocuitoare, inclusiv șvabii și sașii. În locul presiunii exercitate de politica de asimilare forțată practicată de cercurile conducătoare ale statului dualist, șvabii și sașii s-au putut bucura după Marea Unire de o serie de posibilități în ce privește dezvoltarea lor social-politică și culturală. Este un merit istoric al unor personalități ca Adam Müller-Guttenbrunn și Viktor Orendi-Hommenau, ambii atît scriitori cît și talentați publiciști, că au înțeles cu mult înainte de 1918 faptul că germanii din Banat și Transilvania își vor putea menține identitatea lor națională numai dacă vor coopera pe plan politic cu mișcarea de eliberare națională a românilor.

Nu este o simplă întîmplare faptul că unii intelectuali șvabi au sprijinit într-un mod direct activitatea Partidului Național Român, colaborînd la publicațiile sale periodice, ca de pildă Ludwig Vinzenz Fischer (1845—1890), fiu al Reșiței, un scriitor autentic, care a tradus numeroase poezii românești în limba germană și a publicat mai multe studii despre literatura română în revista „Romänische Revue" editată de Partidul Național Român. Fischer a tradus primul în limba germană o serie de creații ca : „Grui-Singer", de Vasile Alecsandri, „Glossa", „Luceafărul", de Mihai Eminescu, poezii din creația lui Cezar Bolliac, balada populară „Manole" și altele. În anul 1880, Fischer a publicat chiar o lucrare de sinteză, intitulată „Schrifttum der Rumänen" („Scrierile românilor"). După încetarea sa din viață, în 1891, „Romänische Revue" l-a omagiat într-un amplu necrolog pe valorosul ei colaborator.

Un alt prieten devotat al poporului român și, totodată, luptător ferm împotriva politicii de deznaționalizare a șvabilor, practicată de către cercurile guvernante dualiste, a fost scriitorul și publicistul bănățean Adam Müller-Guttenbrunn (1852—1923). El a stabilit legături strînse cu o serie de fruntași ai Partidului Național Român și a colaborat cu ei în diferite acțiuni politice. În romanul său „Amurgul idolilor", Muller-Guttenbrunn a demonstrat compatrioților săi prin mijloace literare că, în lupta grea pentru menținerea limbii materne și a valorilor culturale proprii, prietenia șvabilor cu românii reprezintă singura posibilitate.

Pe aceeași linie politică a mers și scriitorul și publicistul Viktor Orendi-Hommenau (1870—1954), care a redactat la Timișoara mai multe periodice, printre care „Deutsch-ungarischer Volksfreund" (1903—1917) și „Von der Heide" (1909—1919, prima serie și 1922—1927, seria a doua). Aceste două periodice au militat împotriva politicii șoviniste ale cercurilor conducătoare și au promovat valorile culturale șvăbești. Totodată, ele au contribuit la cunoașterea beletristicii românești prin traducerea operelor unor clasici români. Marele om de cultură Nicolae Iorga a colaborat și el la periodicul „Von der Heide", publicînd aici un articol despre Eminescu și Lenau, precum și un studiu intitulat „Arta populară românească".

Merită subliniat faptul că relațiile dintre mișcarea șvăbească și Partidul Național Român nu s-au limitat la aspectele culturale, ci s-au extins și la o activă cooperare politică care s-a manifestat viguros și cu prilejul alegerilor parlamentare din anul 1906. După ce la 30 decembrie 1906 a luat ființă Partidul Popular German, acesta a stabilit relații de strînsă cooperare cu Partidul Național Român. Au fost inițiate acțiuni politice comune în anul 1907 împotriva proiectului de lege reacționar privind învățămîntul primar, prezentat de contele Albert Apponyi, precum și împotriva proiectului noii legi electorale elaborată de contele Andrassy Gyula. Aceste acțiuni comune au continuat în cursul anului 1908, cînd ele au fost sprijinite și de gazeta social-democrată „Volkswille" din Timișoara și de activiștii proletari. Astfel, la o întrunire care a avut loc în ziua de 5 noiembrie 1908 la Cărpiniș, în județul Timiș, au luat cuvîntul, din partea Partidului Național Român, Coriolan Brediceanu, din partea Partidului Popular German Ludwig Kremling și Viktor Orendi-Hommenau, iar din partea Partidului Social-Democrat Eduard Baron și Josef Christ. În cartea sa, „Cincizeci de ani de istorie a mișcării muncitorești din Banat", Josef Gabriel relatează pe larg despre această întrunire memorabilă (p. 53).

În alegerile parlamentare din 1910 s-a încheiat o alianță între Partidul Național Român și Partidul Popular German. Într-un apel adresat alegătorilor, publicistul român dr. Valeriu Braniște a salutat această alianță. („Drapelul" nr. 52 din 11/24 mai 1910).

Această cooperare politică a continuat și în anii următori, de aceea a fost cu totul firesc ca ea să continue și în timpul înfăptuirii de către națiunea română a Marii Uniri. La 8 ianuarie 1919, reprezentanții sașilor, întruniți la Mediaș, și-au exprimat adeziunea lor deplină la actul istoric de la 1 Decembrie 1918. În Banat, unde se aflau trupe de ocupație, o asemenea adunare nu s-a putut ține decît ceva mai tîrziu. După ce la 27 iulie 1919 trupele de ocupație străină au părăsit Timișoara, Partidul Popular German a putut convoca un congres al șvabilor. La 10 august 1919 s-au ținut lucrările acestui congres. Reprezentanții aleși ai șvabilor bănățeni au acceptat în unanimitate o rezoluție în favoarea unirii provinciei cu România. O delegație a populației germane din Banat, aleasă la congres, a plecat la Paris, spre a susține și la Conferința de pace cauza românească. În ziua de 19 august 1919, ea a fost primită de George Clemenceau, care prezida lucrările Conferinței de pace, iar Stefan Frecot, conducătorul delegației, a expus conținutul rezoluției adoptate la Timișoara și a predat conferinței un memoriu al șvabilor bănățeni care sprijinea cauza românească.

Iată numai cîteva fapte care atestă ideea că adeziunea șvabilor la Marea Unire din 1918, n-a fost o întîmplare sau un gest conjunctural, ci consecința firească a unei îndelungate colaborări cu mișcarea națională română, a încrederii și respectului pentru poporul român.

Nikolaus Berwanger

UNIREA – DEZIDERAT DE

Inima ţării din fiecare

El – Eminescu, stea in tărie,
Ca o conştiinţă pururea vie,

Ca un imperiu fără contururi,
Ca o lumină vie de-a pururi.

El – Eminescu, steaua dintii,
Doarme cu marea la căpătii

Şi infloreşte – stemă de mare –
Inima Ţării din fiecare,

Din Mica Romă plouind vocale
Pe-acoperişe de catedrale.

Verbul devine a spadă de foc
Prin care trec munţii, trec mări la un loc.

Arde sub boltă, el arde pină
De aur se face limba română.

El – Eminescu, ram inflorit,
Arc luminos intors spre zenit

Unde Carpaţii şi vulturii fierb
Inţelepciunea dintr-un proverb,

Pe unde luna – a mării stăpină –
Binecuvintă limba română.

Negoiţă Irimie

Alba Iulia

Alba Iulia, statornică vatră
de iubire, de singe, de piatră,
aer inalt izvorit dintr-o stea,
Alba Iulia, respiraţia mea.

Alba Iulia, dulce chemare
a limbii române mintuitoare,
lacrimă ochiului meu, necesară,
Alba Iulia, o singură ţară.

Acum şi de-a pururi, dinspre nord, dinspre sud,
dinspre est, dinspre vest, dinspre satul Ciugud,
binecuvintă, gură de sunet intreagă,
Alba Iulia, Alba Iulia dragă.

Mulţumesc, mumă, mulţumesc, tată,
pentru această limbă curată
in care vă laud acum şi mereu
la Alba Iulia cu numele meu.

La Alba Iulia cu inima mea,
la Alba Iulia, care lumii vestea,
la Alba Iulia, vrerea noastră in lume,
la Alba Iulia patriei-mume.

Petru Anghel

Întîi Decembrie

Ducem cu noi poverile istoriei de-odinioară
şi de azi
Mai grele ni se par prin vis (insuşi văzduhul s-a lăsat)
Dar ne-amintim mereu de Alba cum de-un Părinte Luminat

Şi tot mereu inaintăm, şi ochii sint numai speranţă
Luminile de seara sint subţiri, Cetate parc-ai inviat
Acum cind ne-amintim de Alba cum de-un Părinte Luminat
La vremea cind se string ţăranii şi-ncet vor apăsa pe cianţă.

E un sfirşit de toamnă deasă, Dacii din Apulum răsar
Zeii inchid castanele pentru o iarnă, ele sub chei s-au invăţat
Şi noi ne amintim de Alba cum de-un Părinte Luminat –
Intr-un Decembrie cu focuri desprinse dintr-un vechi amnar.

Mircea Stâncel

E iarnă-n Transilvania

e iarnă-n transilvania şi oamenii ei
şi-au pus din nou tricolorul la poartă
să-l fluture vintul ca-n zilele mari
să aibă copiii ce privi cind vin de la şcoală
atiţia ani au trecut de cind impăratul
işi trage cizmele fără noi
de cind horia răscoli albacul
şi iancu toţi apusenii din noi
se zărea vatra neamului la alba iulia
printre păduri şi izvoare
printre mioare
aduceam crengi uscate să facem foc
lumina să ne intre-n suflete tare
aici şezum şi plinsem amăriţi
aici sădirăm voci pe arătură
sabia lui mihai s-o dezgropăm
noaptea pe lună
din hambarele sufletelor strămoşeşti
iau săminţă pentru incoltire
se zăreşte vatra neamului la alba
brazii ajunşi la-ncărunţire

de dor de patrie nu poţi dormi
şi-o pasăre strigă noaptea pe apă
vino la alba iulia-n cetate
să ne unim cu ţara-adevărată.

Gavril Moldovan

Ideea unităţii naţionale în documente ieşene

În Iaşi, oraşul pe drept numit al Unirii, nenumăratele monumente istorice şi mărturii documentare aflate in depozitele publice vorbesc cu elocvenţă despre lupta românilor pentru unitate şi independenţă. Aici, la mijlocul anului 1600, Mihai Viteazul a unit cele trei ţări surori şi s-a intitulat „domn al Ţării Româneşti, Ardealului şi al Moldovei". Tot aici in 1857 Mihail Kogălniceanu, in calitate de membru al Divanului ad-hoc, prezentind „dorinţele fundamentale" ale moldovenilor afirma : „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hotărită de toate generaţiile trecute, aceea care este sufletul generaţiei actuale, aceea care, implinită, va face fericirea generaţiilor viitoare, este Unirea Principatelor intr-un singur stat, o unire care este firească, legiuită şi neapărată". Dorinţă realizată doi ani mai tirziu prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza la 5 şi 24 ianuarie 1859. Şi tot in Iaşi, in iunie 1917, au sosit voluntarii ardeleni şi bucovineni, ca alături de fraţii lor, cu arma in mină, să desăvirşească unirea şi să infăptuiască statul naţional unitar român.

Mulţimea documentelor, manuscriselor, stampelor, fotografiilor, ziarelor etc. ce se află in depozitele Arhivelor Statului din Iaşi şi care reflectă legăturile existente intre provinciile româneşti, e impresionantă. Vom incerca cu acest prilej să spicuim doar citeva dintre ele, argumente convingătoare ia ceea ce în 1857 susţinea Kogălniceanu, şi anume că sintem „acelaşi popor, identic ca niciunul altul, pentru că avem acelaşi inceput, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeiuri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de indestulat, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri in trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, in sfirşit, aceeaşi misie du indeplinit".

După cum este ştiut intre Moldova şi celelalte ţări româneşti din timpurile cele mai vechi au existat legături economice şi politice. Mai mult, la graniţele dintre ele a existat un permanent „du-te-vino", incit intr-un document din 1834 se afirma că „din vechime atit acei din Transilvania (locuitori n.n.) cit şi bucovinenii treceau după sare, tutun, fără nici o formalitate de paşaport sau invoire", iar punctele de trecere de la Comăneşti, Oituz, Soveja, Vrancea, Bicaz, Prisecani, Cornul Luncii, Burdujeni, Nimirceni erau „deschise şi fără străji". Cîţiva ani mai tirziu, in 1838, comandantul graniţei dinspre Transilvania, intr-un raport al său făcut in urma unei inspecţii, sesiza pe şeful Miliţiei pămînteşti că „pe la multe locuri au aflat plecări ale locuitorilor din Transilvania cu dorinţa de a trece şi a se statornici cu totul in principatul Moldavia". Ca răspuns la intervenţia sa i se făcea cunoscut că „pentru locuitorii din Transilvania ce au arătat dorinţă de a trece şi a se statornici aice in principat, pe nişte asemenea locuitori să-i indemnaţi şi să-i inlesniţi a veni in partea aceasta". Nu era optnia unei persoane, ci atitudinea dintotdeauna, firească, pe care au avut-o moldovenii faţă de fraţii lor, atitudine pe care o regăsim şi in paginile presei ieşene. „Albina românească", in numărul său din 15 septembrie 1846, remarca „vecinătatea cea bună in care petrec românii Transilvaniei cu acei ai Moldovei şi inrudirea intre locuitorii de pe hotarele munţilor". Tot in paginile „Albinei româneşti", erau publicate ştirile referitoare la Ţara Românească şi Transilvania. Preluind o informaţie apărută in „Gazeta de Braşov", referitoare la actul descoperit in arhiva bisericii româneşti din Schei, „de mare folos românilor neguţitori pămînteni", in care se specifică numărul negustorilor braşoveni români, 70, şi de alt neam abia 5, in comentariul gazetei ieşene se spunea : „Va să zică nici românii neguţitori din Braşov nu sint venetici de ieri de alaltăieri, cum au plăcut unora a zice".

Alegerea lui Al. I. Cuza ca domn al celor două principate a avut un puternic ecou in Transilvania, unde românii „numai la Principate privesc... iar cind s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decit in Principate". Afirmaţia aparţine lui Alexandru Papiu Ilarian, care a dat glas speranţelor românilor de peste munţi. Inţelegind ce poate insemna Unirea, ce efect poate avea ea asupra imperiului multinaţional austriac, reprezentantul acestuia la Constantinopol, avind veritabile veleităţi de profet, îi scria ministrului său de externe, in 1862, următoarele rinduri : „Nu-mi pot inlătura impresia că in principele Cuza se dezvoltă pentru noi un pericol real. Vom vedea născindu-se la Dunărea de jos un stat român care nu poate fi decit ostil Austriei". Că un astfel de stat urma in mod firesc să fie creat, lucru pe care l-au dorit şi declarat oamenii politici români, in frunte cu Al. I. Cuza, fusese sesizat şi de consulul Austriei la Bucureşti, Eder, care nota, la 30 noiembrie 1859, că românii nu se mulţumeau cu unirea celor două Principate ci se gindeau la infăptuirea unui stat independent daco-român care să cuprindă in graniţele sale pe toţi membrii aceluiaşi popor. De altfel, majoritatea agenţilor diplomatici ai epocii evidenţiază tocmai această politică dusă de Al. I. Cuza şi colaboratorii săi pentru desăvirşirea unirii, lărgirea autonomiei şi cucerirea independenţei. Nu trebuie uitat ceea ce reprezentantul Austriei la Paris, contele Appony, spunea la 10 februarie 1859 despre români : „vor independenţa şi pentru a ajunge acolo au votat pentru unire". Foarte multe din documentele interne ca şi cele existente in arhivele de peste hotare au ca obiect analiza locului şi rolului statului român chemat, după părerea diplomatului francez de'Avril, „să joace un mare rol in mijlocul chestiunii orientale", din care o parte a puterilor garante dorea să facă un stat tampon intre poftele hrăpăreţe ale Austriei şi Rusiei, dar in acelaşi timp vasal turciei pentru a păstra falsa integritate a Imperiului Otoman. Ceea ce apare cu claritate din memoriile şi rapoartele diplomaţilor străini este poziţia faţă de Unirea Principatelor, atit a ţărilor ostile cit şi a celor favorabile actului infăptuit de români. **Principiul Unirii** este ideea de bază a disputelor intre cele două tabere, la care unii ar dori să se renunţe şi pentru care alţii nu acceptă niciun fel de tratative fără existenţa lui. Cu atit mai mari sint meritele lui Cuza, desăvirşit reprezentant al idealurilor româneşti, dacă avem in vedere că in condiţii internaţionale dificile el a reuşit, prin reformele sale, să pună bazele statului român modern şi a deschis căi largi, pentru desăvirşirea Unirii şi cucerirea independenţei. În timpul lui Cuza acţiunile intreprinse de ambele părţi ale Carpaţilor, avind drept scop infăptuirea statului naţional unitar român, sint mult mai numeroase şi au un caracter mult mai larg. În august 1866, cind ia fiinţă „Societatea pentru invăţătura poporului român", in programul ei, ca principal punct, se prevedea a „propaga prin toate mijloacele putincioase invăţătura intre români **fără deosebire de provincie**". Idee imbrăţişată de transilvăneni, bănăţeni şi bucovineni, care au salutat „cu iubire de fraţi tinăra noastră societate", se spune intr-un document din anul 1867, deoarece apariţia ei „a deşteptat speranţe in toate ţările locuite de români".

Desene de Lucia Niţă – Martin

Anul 1871 a fost marcat de impresionanta serbare care a avut loc la Putna. La ea au luat parte reprezentanţii tuturor provinciilor româneşti. Despre caracterul şi scopul serbării nu mai există niciun dubiu dacă vom citi scrisoarea trimisă la Blaj studenţilor Facultăţii de teologie, la 4 martie 1870, din Viena, de către Comitetul organizator. Avind frumoasa grafie a lui Eminescu, care o semnează in calitate de secretar al Comitetului organizator, ea cuprinde, printre altele, următoarele rinduri : „Serbarea trebuie să devină şi purtătoarea unei idei. Ideea **unităţii morale...** astfel incit pe viitor lucrările noastre toate să aibă una şi aceeaşi ţintă, astfel ca unificarea direcţiunii noastre spirituale să urzească de pe acum unitatea destinelor noastre. **In trecut ni s-a impus o istorie, in viitor să ne-o facem noi".** Cîţiva ani mai tirziu, după cucerirea independenţei de stat a României, acţiunile intreprinse făţiş de diferite organizaţii, societăţi, asociaţii etc., nu lăsau nici un fel de echivoc asupra dorinţei de unire a românilor. Acesta este şi motivul pentru care societăţile culturale româneşti din Viena, Budapesta, Cernăuţi, Cluj ca şi cele din România, „Societatea Carpaţilor" şi „Liga culturală", sint atent supravegheate de către Biroul de informaţii din Viena, de pe lingă Ministerul de interne austro-ungar şi des luate in discuţie in rapoartele lui. Intr-un asemenea raport, datat 7 iunie 1882, care are ca obiect o şedinţă a „Societăţii Carpaţilor", se găsesc următoarele rinduri : „Eminescu, redactor principal la **Timpul**, a făcut propunerea ca studenţii transilvăneni de naţionalitate română, care frecventează instituţiile de invăţămint din România pentru a se instrui, să fie puşi să acţioneze in timpul vacanţei in locurile lor natale pentru a orienta opinia publică in direcţia unei **Dacii Mari"**.

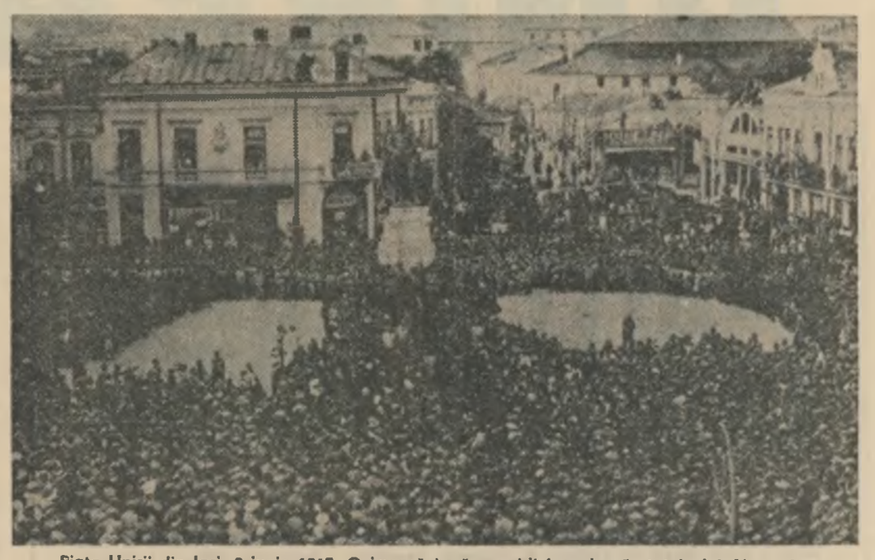

Piaţa Unirii din Iaşi. 9 iunie 1917. O imensă horă a unirii inconjoară statuia lui Alexandru Ioan Cuza in ziua sosirii primelor detaşamente de voluntari din Transilvania

Inceputul secolului XX este marcat la Iaşi de serbarea organizată de „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor" in memoria lui Mihai Viteazul, cu ocazia implinirii a trei sute de ani de la moartea sa. La 8 noiembrie o mare de oameni s-a adunat in Piaţa Unirii. Au participat delegaţii ale studenţilor din Bucovina şi Transilvania. Unul dintre studenţi, in cuvintul său, a vorbit despre „faptele măreţe ale eroului", cu speranţa că „idealul urmat de Mihai Viteazul va incolţi şi va cimenta şi in zilele noastre spre unirea tuturor românilor". În aceeaşi zi, la Universitate, a avut loc un simpozion unde, printre altele, s-a afirmat că „de Mihai Viteazul ne leagă două idei scumpe neamului nostru ; **neatirnarea şi unirea tuturor românilor.** Pe amindouă le-a realizat o clipă vitejia marelui voievod propunind parcă urmaşilor ţinta şi menirea statornică a veacurilor următoare".

Un alt moment cu adinci semnificaţii l-a constituit sărbătorirea, la inceputul anului 1909, a implinirii unei jumătăţi de secol de la realizarea Unirii Principatelor. Şi cu acest prilej vin reprezentanţi ai românilor din Bucovina şi Transilvania, iar „Liga culturală" a organizat o puternică manifestare cu caracter naţional. Tot atunci societatea studenţească „România junâ" din Viena a iniţiat primul congres al studenţilor români din imperiul Austro-Ungar şi România, ce urmărea să dea „impuls la o infrăţire a tuturor studenţilor români" in vederea „trezirii conştiinţei publice a intregului popor românesc faţă de problemele existenţei naţionale".

Evenimentele se precipită şi pare tot mai aproape ziua cind aspiraţiile românilor vor deveni o realitate a existenţei lor. În 1913, cu ocazia deschiderii stagiunii teatrale, Mihail Sadoveanu, director la acea dată a Teatrului Naţional din Iaşi, eloglind calităţile dramei „Zorile", de Şt. O. Iosif, cu care incepea stagiunea, remarca faptul că ea cuprinde „un episod din revoluţia din 1848 a fraţilor noştri din Ardeal, cu durerile lor pe care **acum** le simţim tot mai aspru şi cu aspiraţiile lor care din zi in zi ne devin tot mai scumpe".

Intrarea României in război, in august 1916, sacrificiile făcute, tributul de singe plătit, eroismul ostaşilor români, toate acestea la un loc au avut ca rezultat desăvirşirea unităţii naţionale. Aflat la Iaşi, impreună cu Delavrancea şi Vlahuţă, Octavian Goga scria, la 27 februarie 1917, colonelului D. Gherculescu, comandantul Regimentului 4 vinători : „Din povestirile ofiţerilor cunoaştem in amănunte toate paginile de epopee pe care le-a inscris in istoria noastră regimentul d-voastră şi pe care ordinul de zi le enumeră laconic. Citindu-le am rămas mişcat de suflarea caldă de patriotism, a fiecărui rind, după cum mişcat eram alături de Delavrancea şi Vlahuţă cind subl. Nerva Paul, vrednicul ucenic al d-voastră, ne vorbea de şirul necurmat al acestor lupte". De altfel, intreaga armată română era conştientă de misiunea ce-i revenea. Generalul Cristescu, comandantul Armatei I-a, adresindu-se in iulie 1917, ofiţerilor săi, işi exprima desăvirşita incredere in „victoria finală care ne va duce la realizarea visului de aur al neamului, intregirea lui pentru totdeauna". Iar cind acest vis a devenit realitate, rectorul Universităţii ieşene, apreciind insemnătatea evenimentului, a trimis o telegramă Comitetului diriguitor al românilor din Ardeal şi Ungaria in care se sublinia „neintrecuta insemnătate istorică in care se infăptuieşte intregirea neamului pe care dumneavoastră şi marea adunare naţională aţi proclamat-o in cetatea lui Mihai Viteazul".

D. Ivănescu

Întregirea patriei

De nouă ori se aşează : pietrele, apele,
oamenii intr-o Patrie veche pină e indeajuns
Dar nici atunci nu e incheiată lucrarea in toate ale ei
După legi aspre şi de nimenea scrise,
in veac, singele patriei incă mai are
La greiele munci ale timpului să tragă,
şi bob să arunce sub brazdă,
Griu tinăr in spic să arate luminii,
vintului, stelelor, liberei paseri,
Frunte gilgiind de intrebări să alăturі
la timpla zeilor zilei şi zbor
Să indrăsnească a dospi in tinere palme
curate : aripă deci lingă umăr,
In mari vase de trup sub ruguri de vară
şi geruri să ardă şi să
Se limpezească aievea şi nume să-şi afle
cum nume au doar
Marile fapte, necutremurate zidiri,
Aşezările după legile drepte
Şi intemeierile.

De nouă ori luna cu miine goale
frămintă şi aşează singele mamei in fii
Peste săminţa bărbată ;
Nouă pietre imbracă apa izvoarelor veşnice
Inainte de a se face leac setei ;
Nouă rinduri de trupuri chezaşe şi
os-rădăcină a oaselor sale
Trebule să ingroape bărbatul, nouă rinduri
de muri sub rădăcinile casei
Sale in pămintul amar inainte de a-i spune „al meu"

Nouă vămi ale setei şi poduri tot nouă,
din fiecare Trei cite trei :
De aramă trei, trei in arginturi lucrate
şi de aur doar unul
Care cit trei se innumără :
Altfel adică in aflare pentru naştere trei-al luminii, al nopţii şi al
Sfintei ţărini ;
Ci al nunţilor trei fără seamăn ;
al văz-ochiului semn, Unul-Intiiul,
Altul al glasului de ce se petrece dind seamă şi numai pe urmă
Al curgătoarelor vieţi lunecindu-se in alta mai nouă.
Ci ale risipei in urmă tot trei se innumără
De semne ce vin cu soroacele scrise odată
cind flautul cărnii
Răspunde unei guri neştiute ;
Lucrare de ger şi privire in lăuntru intoarsă ; la un număr bătrin
Intregire şi intoarcere.

Astfel in Patrie toate incet şi cu grijă se alătură :
Timpul la timp şi mugur lingă mugur
Părţile Patriei toate se string sub semnele sacre ale Limbii Române
Sub frunza cintind din hotar in hotar intre riuri şi semne.

Marius Stănilă

Drumuri spre Unire

Mihai, Mihai văd hotarele rotunde
pe acolo pe unde ai atins cu inima.
Buchetul de fapte mă pătrunde...
chiar moartea-mi pare invelită-n nea.

In aur se imbracă drumul,
creşte din urme o urmă şi mai mare.
Dreptatea intră-n Alba sub chipul tău de Domn,
supuşii ii fac boltă cu suflete uşoare.

Pe trupul Transilvaniei cresc codrii de aramă,
pasul ţi-a fost semănător.
Mihai, Mihai iţi prind gindul de rană
şi dintr-o dată gestul se schimbă-n viitor.

Valeria Deleanu

teatru

t

Familia

Teatrul Municipal din Ploieşti găzduieşte merituosul debut in dramaturgie al actriţei Dina Cocea. După ce a văzut lumina tiparului in Revista **Teatrul**, piesa este adusă la rampă de către un reputat regizor. Alexa Visarion a spulberat orice umbră de maniheism care ar fi putut plana asupra subiectului, impingind semnificaţiile textului dincolo de trama propriu-zisă, in sfera micii parabole despre corupţie, despre nebunia generală care poate infesta orice celulă a societăţii atunci cind veghea conştiinţelor curate incetează. Om cu vastă experienţă pe scindura scenei dar şi atent observator al semenilor, autoarea conduce intriga cu extremă abilitate astfel incit fiecare personaj este pus in situaţia de a-şi exprima opţiunile, convingerile, dezvăluindu-şi integral caracterul. Mentalitatea bolnavă a celor ce continuă să creadă şi să acţioneze in conformitate cu un unic crez — cel al traficului de influenţă — este etalată in multiplele ei aspecte, in manifestări făţişe ori disimulate. De multă vreme unitatea unei numeroase familii este măcinată de contradicţii puternice, membrii ei ambiţionindu-se să menţină aparenţele unei solidarităţi de castă in virtutea unei vechi inerţii şi a unor mereu proaspete interese. Angrenajul acestui mecanism, aparent atit de trainic, dind impresia că se reglează de la sine temperind spiritele şi moderind ciocnirile, acest angrenaj viciat de morbul necinstei şi minciunii se va dezintegra treptat marcindu-i cu adevărat doar pe cei cîţiva indivizi integri ai familiei. O banală admitere la facultate, o posibilă deblocare dintr-o funcţie-cheie sau o paternitate nedeclarată precipită in mod ridicol pe toţi cei interesaţi in conservarea prestigiului şi aşa-zisului bun renume. Convenienţele mic-burgheze urmează a fi dinamitate de nonconformismul tinerilor aflaţi in plină ofensivă impotriva ipocriziei. Conflictul dintre generaţii se declanşează cu brutalitate tocmai acolo unde părea că domneşte echilibrul şi respectul reciproc. Acalmia intransigenţelor absolute ascunde incă destule abateri de la normele de conduită morală chiar in sinul unei onorabile familii. False momente de respiraţie comică, cele cîteva intermezzo-uri ce survin pe parcursul reprezentaţiei culmineză in final cu un dans frenetic in care se antrenează mai toate personajele cuprinse de o demenţială veselie. Spre disperarea eroinei ce se vede singură in faţa dezlănţuitei agresiuni a imposturii şi injustiţiei. Eugenia Laza are prestanţa şi eleganţa acelei femei care ia asupra sa multe din problemele atit de complicate ale familiei incercind să le soluţioneze cu obiectivă solicitudine. Oţelită de loviturile nu tocmai uşoare pe care le primeşte din partea celor apropiaţi, Dorina Sătmaru are incă puterea să privească viaţa cu seninătate. Deşi compoziţia lui Eusebiu Ştefănescu nu este perfectă, comportarea personajului său, Gheorghe Sătmaru, severul „patriarh", are convergenţa necesară pe care rolul o impune in evoluţia sa imprevizibilă. Cornel Ciupercescu foloseşte o anume insolenţă incitantă pentru individualizarea tinărului ziarist Alexandru. Niculae Urs schiţează portretul unui fiu timid, inecat in bonomie dar şi cu un remarcabil dram de umor. Raluca Zamfirescu a fost exact distribuită pentru a figura o aprigă feministă care caută cu energie sporită să-şi apere mama. Bogdan Stanoevici face să irumpă candoarea şi exuberanţa stenică a virstei la care compromisul e de neconceput. Ecaterina Nazare Birlădeanu şi-a incărcat in mod plauzibil personajul cu o vicioasă indolenţă. Radu Dumitrescu apasă poate prea mult pe infatuarea eroului său. Lupu Buznea uneori şarjează, incintat de efecte facile. Olga Dumitrescu construieşte personajul bătăloasei solicitante — mamă, soră şi soţie — cu o risipă exagerată de gesturi şi o prea pronunţată afectare. În pofida dimensiunii reduse a rolului, bătrina Valeria interpretată de Liana Dan Riza capătă in montare o ponderе deosebită, ei revenindu-i sarcina să avertizeze asupra seismelor ce vor zgudui familia.

Irina Coroiu

televiziune

tv

Ciucurencu şi Jalea

Dispariţia unor mari artişti — cu cîteva excepţii şi acelea din vremuri mai line — se observă rareori cu ochiul liber. Chiar şi in cazul unor consacraţi in tabla de valori a momentului se intimplă acelaşi lucru : contemporanii par incapabili să sesizeze cu exactitate, in dimensiuni reale, trecerea marilor muritori intre marii nemuritori ai lumii. Omul este prea aproape de vederea noastră şi il acoperă pe artist. Ceea ce se spune despre el este mai important decit ceea ce se spune despre opera lui. Abia mai tirziu, odată trecut printr-o dungă de umbră care il ascunde ani de zile privirii publice, răsare parcă brusc, in toată lumina sa, Artistul. Elevii işi revendică maestrul, cu amintiri calde despre el, il citează din memorie, il iubesc şi-i cer statuie. Toate acestea ei le fac cu cea mai bună credinţă, folosind toate mijloacele care le stau la dispoziţie. Intre aceste mijloace, televiziunea are un rol deosebit de important, sensibilizind publicul cel mai larg. De aceea, emisiunile pe care le dedică marilor personalităţi ale culturii noastre sint mai mult decit binevenite, ele tezaurizind imagini şi cuvinte legate de operele lor.

In acest sens, cum am mai scris, emisiunea dedicată marelui pictor Ciucurencu a fost exemplară. Participarea pictorilor intr-o emisiune dedicată unui pictor a fost primul semn de bun augur. Şi aceasta nu pentru că şi alţii care l-au cunoscut pe Ciucurencu ar fi fost neaveniţi, ci pentru că unui pictor mare elogiile i se aduc in primul rind de către colegii săi de şevalet.

Poate că alţii ar fi vorbit mai frumos decit cei obişnuiţi mai mult cu lumina şi culoarea, decit cu cuvintele. Poate. Ei, insă, Baba, Piliuţă, Nedel, Brădean, Vasile Grigore, Cilievici, au fost mai convingători. Inţelegeau dinăuntru destinul unui mare artist a cărei viaţă nu a fost deloc uşoară, dar pe care nu şi-a deplins-o niciodată, nici chiar atunci cind era silit să umble după un „model", poet proletcultist, prin restaurantele de lux pe care acesta, in „sfinta lui minie revoluţionară", le bătea zi şi noapte. De fapt, pictorii sus-amintiţi, elevi sau nu ai lui Ciucurencu, nu făceau altceva decit să arate că şi-au insuşit lecţia sa de viaţă jertfită in faţa şevaletului pină in ultima clipă. O jertfă a unui om care a născut pe unul dintre cei mai mari pictori români, mort alături de noi, nu prea de multă vreme, cind incă nu-i puteam cuprinde cu privirea opera din cauza neindepărtării. Aşa cum in zilele acestea ni se intimplă la moartea lui Ion Jalea, cind e prea devreme să-l putem privi pe acest mare sculptor, pe acest mare patriot care a plătit cu singele lui la Mărăşeşti implinirea marelui ideal al Unirii, pe acest sfint al pietrei care ne-a inzestrat cultura cu capodopere.

Iulian Neacşu

VEACURI AL POPORULUI ROMÂN

ROMÂNIA- patria tuturor românilor (5)

Semnificativă pentru efortul uman de război depus de emigrația românească din S.U.A. în anii primului război mondial este o declarație făcută de John Cooper, membru al Congresului Statelor Unite care, omagiind atitudinea patriotică exemplară a românilor transilvăneni înrolați în armata americană, afirma cu prilejul adunării naționale a românilor de la Youngstown, la 9 martie 1918 : „Românii din America în proporție cu numărul lor, au dat armatei Statelor Unite mai mulți soldați decît oricare alt popor din America. Mă simt dator a elogia îndeosebi pe românii din Youngstown, care au întrecut toate celelalte colonii, dînd armatei americane sute de voluntari. Jertfa acestor voluntari însă nu este a noastră, ci a neamului românesc, în primul rînd. Prin victoria Statelor Unite și a Aliaților săi, România se va mîntui și întregul neam românesc va fi chemat la o viață nouă, liberă și democratică.

Misiunea patriotică română sosită în Statele Unite în vara anului 1917, a avut, pe de altă parte, un rol important în informarea opiniei publice, cercurilor politice și presei americane asupra aspirațiilor naționale ale poporului român. O astfel de acțiune s-a impus cu precădere, și din pricina simpatiei de care se mai bucura Austro-Ungaria, atît în rîndurile opiniei publice, cît și a cercurilor politice europene. Așa se explică de ce la 7 decembrie 1917, argumentînd Senatului hotărîrea Statelor Unite de a declara război imperiului habsburgic, Wilson a ținut să accentueze că America nu intenționa să dezmembreze monarhia dualistă, iar în celebrele sale „14 puncte" din 8 ianuarie 1918, președintele se va limita să vorbească de o „dezvoltare autonomă a popoarelor Austro-Ungariei". Față de această stare de lucruri, era evident, că în acel moment, în America lupta românilor pentru dezrobire și unitate națională și statală nu era înțeleasă, cum adeseori nu era cunoscută nici măcar poziția geografică a României. Cu atît mai îndreptățite și meritorii apar, deci, eforturile neobosite și în cele din urmă încununate de succes depuse de emigranții și reprezentanții țării pentru a schimba această stare de lucruri.

Larga acțiune de informare desfășurată de cercurile emigrației române din S.U.A. în rîndurile opiniei publice și pe lîngă mijloacele de informare în masă nord-americane a făcut ca, începînd din toamna anului 1917, gazetele americane să aducă în atenția publicului importanța efortului de război al României, iar către sfîrșitul anului contactele directe ale misiunii patriotice române cu fruntași ai vieții politice din S.U.A. s-au concretizat în apariția în întreaga presă americană a unor articole semnate de acestia prin care se cerea sprijinirea revendicărilor juste ale României.

. Imediat după deschiderea misiunii diplomatice române au început să se organizeze, cu sprijinul românilor din S.U.A., adunări în diferite orașe cu scopul de a informa opinia publică asupra deciziei nestrămutate a României de a continua războiul alături de aliați. Vizitele lui C. Angelescu în coloniile românești au devenit prilejuri de mari manifestații cu caracter național. De exemplu, la Chicago, în februarie 1918, un entuziast marș prin oraș cu drapele românești, și americane a fost urmat de un miting al celor 6000 de emigranți români, care au demonstrat pentru drepturile poporului român de a-și hotărî singur soarta. Rezoluțiile și moțiunile adoptate cu acest prilej și la alte adunări organizate la Detroit, Cleveland, Indiana, Harbor etc. au reprezentat expresia voinței populației românești din S.U.A. de a contribui cu toată ființa sa la înfăptuirea idealului național. Ele veneau să demonstreze încă o dată în fața opiniei publice mondiale greutățile și suferințele românilor din imperiul dualist austro-ungar, să contracareze corupția și propaganda denigratoare pusă la cale de oficinele germane și austro-ungare din America.

Alături de misiunea Stoica-Lucaciu și membrii primei reprezentanțe diplomatice la Washington, o acțiune susținută, au desfășurat oamenii de știință și cultură români veniți în S.U.A. pentru acțiuni științifice și culturale. Astfel, o bogată activitate a desfășurat prof. Paul P. Negulescu, cunoscut în cercurile universitare din Chicago ; dr. Nicolae Lupu ; inginerul G. Orghidan și O. Spirescu ; doctorul George Stănculescu ; actrița Agatha Birsescu, care a susținut o serie de spectacole la Cleveland, Youngstown și Detroit, în cadrul unor acțiuni politico-culturale organizate de „Comitetul Național Român" în prima jumătate a anului 1917 și soldate cu strîngerea sumei de 22 904 670 dolari și cumpărarea a două ambulanțe pentru „Crucea Roșie Română".

Cu prilejul apariției revistei în limba engleză „Roumania", la Chicago, Theodore Roosevelt avea să-i scrie editorului gazetei, prof. P. Negulescu : „Scumpul meu profesor Negulescu. Îți urez izbîndă cu revista americano-română. Vei face un adevărat serviciu pe căile ce urmezi mai întîi prin deșteptarea cetățenilor americani de origine română, arătîndu-le completa lor datorie ca cetățeni americani și, în al doilea rînd, prin deșteptarea americanilor, fie că sînt ori nu născuți în România, spre a ajuta „Crucea Roșie" și a da sprijinul pentru victimele războiului din România, făcîndu-i să cunoască suferințele României și ale poporului ei, precum și necesitatea de a o sprijini contra Austro-Ungariei". Tot acum a fost lansată o campanie proprie, prin „Asociația Româno-Americană de Cruce Roșie", în rîndurile americanilor și românilor, în vederea strîngerii de ajutoare pentru „Crucea Roșie Română", iar ca urmare a conferințelor susținute în diferite orașe americane, a reușit să strîngă pînă la sfîrșitul anului 1917 suma de 28 000 dolari, trimisă sub formă de medicamente în țară.

Evenimentele de la începutul anului 1918 și agravarea situației militare a României, ce făcea inevitabilă încheierea păcii cu Puterile centrale, au marcat începutul unei noi faze în activitatea românilor de peste ocean. În fața șovăielilor cercurilor politice occidentale — îndeosebi a celor din Statele Unite și Anglia — de a accepta ideea aplicării consecvente și integrale a dreptului de autodeterminare a popoarelor din Austro-Ungaria, a intensificării propagandei ostile aspirațiilor românești, emigrația și-a orientat campania pe trei direcții principale : necesitatea lichidării Austro-Ungariei ; relevarea voinței poporului român de a continua lupta pentru desăvîrșirea unității statale și combaterea propagandei denigratoare și dovedirea justeței revendicărilor românești.

Prezența unor personalități de seamă ale vieții politice americane — guvernatori de state, senatori și deputați în Congres, ziariști, reprezentanți ai „Asociației Presei Americane" etc. — a membrilor legației Române la Washington, a misiunilor românești în S.U.A., a președintelui „U.S.R.A.", Ioan Păcurar și a redactorului șef — al ziarului „America", C. R. Pascu, dovedește importanța deosebită pe care lumea politică americană și cea românească de peste ocean au acordat-o adunării și hotărîrilor ei, precum și semnificația pe care aceasta o avea în cadrul general al mișcării naționale a patrioților transilvăneni. În plus, în fiecare colonie românească din S.U.A. și Canada au avut loc întruniri, iar ministrul României în Statele Unite, prezent în Youngstown, a primit nu mai puțin de 274 mesaje de felicitare sosite din toate provinciile S.U.A.

Discursurile rostite în ședința festivă a adunării din ziua următoare, 10 martie, au pus în lumină sensul profund și însemnătatea acestei acțiuni politice în lupta pentru libertate și unitatea poporului român. După ce a expus scopul pentru care România a intrat în război, ministrul României la Washington a declarat, în cuvîntul său, printre altele : „Prea mult au fost apăsați transilvănenii și am vrut să le dăm și lor libertatea. Știu și aliații noștri cum și pentru ce am intrat în război, știe chiar și America, țara aceasta puternică în care ne aflăm astăzi. Actul măreț pe care l-ați săvîrșit acum, cînd 150 000 de români din Ungaria și Transilvania au jurat credință României, dovedește sentimentele de care este pătruns neamul românesc de sub stăpînirile străine. Istoria noastră va înscrie această frumoasă manifestație printre cele mai mari evenimente din viața noastră". Adunarea a luat sfîrșit în acordurile cîntecelor „Deșteaptă-te Române" și „Stars and Stripes" preluate apoi din Catedrala Westminster de cei 20 000 de români aflați în piața centrală a orașului.

Pe adresa adunării au sosit numeroase telegrame de felicitare, exprimînd sentimente de sprijin și adeziune. Într-una din ele, ministrul de război al Statelor Unite îi numea pur și simplu pe românii aflați în America de Nord „foști supuși ai Austro-Ungariei", iar într-o scrisoare a Departamentului Executiv al statului Ohio se afirma, printre altele : „Declarația de credință... marchează o epocă în istoria rezidenților americani născuți în străinătate și este o stea călăuzitoare pentru strădaniile celor ce luptă pentru libertate, împotriva autocrației, în lumea întreagă".

La rîndul său, președintele Statelor Unite a primit din partea adunării o telegramă în care se preciza că „150 000 de români americani originari din Transilvania și Ungaria, înființînd astăzi în adunarea lor generală o Episcopie Română Ortodoxă în Statele Unite și rupînd astfel ultimele legături cu Ungaria și guvernul său, care vreme de zece secole i-au oprimat și i-au silit să-și părăsească casele și să pribegească în lumea largă, doresc să exprime adînca recunoștință și loialitate față de această mare țară a libertății. Ei primesc cu mîndrie vestea că un număr din fiii și frații lor s-au înrolat voluntari în armata americană și chiar participă la luptele din Franța. Își exprimă convingerea nestrămutată că, prin sacrificiul armatelor americane și aliate, națiunile mici vor fi eliberate, iar cele patru milioane de români transilvăneni aflați astăzi sub oprimarea maghiară, vor fi liberi și uniți cu Regatul României".

Adunarea de la 9—10 martie de la Youngstown, Ohio, a constituit un moment de înaltă ținută patriotică, prin care românii din America au hotărît unirea lor cu România cu aproape nouă luni înainte de actul istoric de la Alba Iulia. Referindu-se la importanța și semnificația adunării pentru lupta dusă de emigrație în vederea înfăptuirii deziderateior naționale ale poporului român, gazeta „Roumania" din Chicago,

Jurămîntul voluntarilor ardeleni (1917)

avea să scrie, printre altele : „Această acțiune națională, acest gest eroic și acest devotament patriotic al românilor din Statele Unite ce doresc unirea cu Romania, dovedește cît de puternic este sentimentul lor național. Oamenii politici și întreaga lume pot trage concluzia că numai unirea tuturor românilor ar putea să fie o garanție pentru dezvoltarea națiunii române, potrivit cu voința sa liberă. Menținerea națiunii, principiu subliniat de președintele Wilson, poate fi înfăptuită numai pe această cale" .

Evoluția situației militare și politice din România în prima fază a participării sale la război, încheiată cu preliminariile de pace de la Buftea și pacea impusă de Puterile Centrale la București, la 7 mai 1918, a exercitat o scădere a acțiunilor întreprinse de Legația Română la Washington pentru propagarea cauzei românești, cu atît mai mult cu cît guvernul Marghiloman s-a dezinteresat de activitatea acesteia. Doctorul C. Angelescu, după ce a mai încercat un timp să desfășoare unele acțiuni conținînd doar pe propriile sale mijloace, a plecat la sfîrșitul lunii martie la Paris, împreună cu secretarul Legației, Al. Rubin . La Washington au rămas numai însărcinatul cu afaceri N. Lahovari, V. Stoica și atașatul militar, maiorul Liviu Teiușanu. Sarcina informării opiniei publice și cercurilor politice americane asupra problemelor românești a fost preluată de presa și cercurile patriotice ale emigrației, la Detroit, Cleveland, New York, Pittsburgh, Youngstown, Chicago, Indiana Harbor și alte orașe americane. Organul de presă al U.S.R.A. releva în cazul românilor, necesitatea și dreptul aplicării principiilor autodeterminării și autonomiei politice și administrativ-teritoriale a naționalităților, proces ce începuse să se înfiripe în concepția politică a Washingtonului în ce privea soarta viitoare a Austro-Ungariei, și sublinia drepturile istorice bazate pe comunitatea de origine, limbă și etnogeografică, ale tuturor românilor, la existența într-un stat unitar : „Noi nu vrem numai autonomia Ardealului, noi vrem

formarea unui stat național român care să includă pe toți românii. Autonomia Ardealului o vrem, dar numai spre a decide alipirea noastră la mama patrie — România. România are dreptul a ne cere. Noi aparținem României, precum și Ardealul de drept e al lor ca și al nostru."

Într-o scrisoare către secretarul de stat al S.U.A. Robert Lansing, vicepreședintele Consiliului Național al românilor din Transilvania și Bucovina și Banat Vasile Stoica relata dorința nestrămurită a românilor din provinciile cucerite și din emigrație de a lupta alături de Puterile Aliate : „Pacea impusă de Puterile Centrale Regatului României — care a fost înconjurată de inamici din toate părțile și care nu a avut nici o posibilitate de a primi ajutor din partea aliaților — a stîrnit indignarea întregii națiuni române. În special aceasta a fost o lovitură dureroasă pentru noi, cele patru milioane de români, care, oprimați de Ungaria și Austria, am primit lupta Regatului Român ca pe o salvare a noastră și dezertînd din armatele austro-ungare ne-am unit steagurile roșii, galbene și albastre ale României într-un număr mai mare de o sută de mii. Românii care se află astăzi sub puterea pumnului german, și în special noi românii din Transilvania și Bucovina, refuză să recunoască orice pace care nu ne-ar aduce libertatea totală și unirea întregului neam într-un singur stat român. Pe viitor, vom face tot ce ne stă în puteri pentru a organiza forțele pe care le avem în statele aliate și pentru a continua lupta de partea aliaților pînă la victoria finală".

Aceste acțiuni ale românilor aflați pe teritoriul altor state se împleteau cu lupta pe care întregul nostru popor din teritoriile cotropite ca și a celor din vechea Românie o purta pentru realizarea idealului național . În acest climat, acțiunile românilor din străinătate începînd cu toamna anului 1918 au devenit mai puternice, mai concertate. În Statele Unite ale Americii intrunirile și acțiunile au vizat în primul rînd anularea păcii impusă de Puterile Centrale în mai 1918. Meritã a fi amintită adunarea din sala Societății „Carpatina" din Cleveland, cu care prilej s-a creat comitetul de formare al „Ligii Naționale Române din America". În manifestul adoptat „Către toți Românii", se afirma, printre altele : „Noi Românii, vrem ca toate neamurile în jurul nostru să fie pe deplin libere, orînduite în state naționale democratice, întinzîndu-se pînă la granițele limbilor lor ; vrem să cinstim aceste neamuri, să fim cinstiți de ele și să trăim în bună vecinătate și bună frăție. Acesta este programul nostru. Și vom sta cu toate puterile noastre alături de Statele Unite și de celelalte Țări Aliate, care se luptă spre a-l aduce la împlinire. Pacea pe care au stors-o nemții și ungurii astăzi de la România nu are și nici nu poate avea nici o țărie. Adevărata pace va fi aceea pe care o vor dicta Aliații la sfîrșitul războiului și va face o dată dreptate lumii și mai ales neamurilor care au suferit, cum am suferit noi". În același timp, cu prilejul adunării generale a „U.S.R.A." la Youngstown, a fost înființată organizația politico-națională „Liga Națională Română din America", reunind reprezentanți a 182 organizații româno-americane, ca organism central de activitate patriotică, sub președinția lui Vasile Stoica. „Liga Națională Română" și-a format secții locale în majoritatea orașelor Americii unde se aflau colonii de români. Ea și-a creat un birou politic și unul militar, avînd legături strînse la Cleveland, San Francisco și Chicago, New York, precum și la Vladivostok și Tokio.

La 13 septembrie 1918 „Liga Națională Română" s-a unificat cu „Comitetul Național Român" și cu „Liga și Ajutorul", și au format „Comitetul Național al Ligii Naționale Române" din America, cu denumirea restrînsă de „Liga Națională Română", avînd președinte pe Vasile Stoica și vicepreședinți pe Ion Podea și Ioan Sufană, din partea „Ligii și Ajutorului" și respectiv, „U.S.R.A.".

„Liga Națională Română" și-a fixat ca obiectiv politic major obținerea unui sprijin explicit din partea guvernului american pentru realizarea unității naționale a tuturor românilor. Mijloacele folosite cu perseverență pentru atingerea acestui obiectiv au fost : informarea sistematică a presei, ținerea de conferințe, contactul cu oamenii politici și personalitățile oficiale.

Un aspect important din activitatea „Ligii Naționale Române" l-a constituit reluarea în vara anului 1918 a legăturilor de colaborare cu reprezentanții celorlalte popoare ce luptau pentru eliberarea de sub oprimarea habsburgică. Această colaborare a fost impusă de necesitatea unirii eforturilor în vederea contracarării tentativelor disperate, de ultimă oră, întreprinse de Austro-Ungaria pentru salvarea, sub o formă sau alta, a imperiului, fapte ce aveau implicații directe asupra opiniei publice americane, în rîndurile căreia era încă destul de adînc înrădăcinată ideea eronată că Austro-Ungaria ar fi constituit un factor stabilizator în Europa Centrală, nu numai prin poziția ei în echilibrul forțelor, ci și prin rolul de păstrător al ordinei între națiunile mai mici din această parte a vechiului continent. Colaborarea manifestată de organizațiile și reprezentanții românilor, cehoslovacilor, iugoslavilor și polonezilor din S.U.S., avea să constituie o întărire directă a acestor prejudecăți și să atragă simpatia americanilor pentru ideea dezmembrării Imperiului dualist și a refacerii pe ruinele acestuia a statelor unitare și independente.

Mircea Mușat
Ion Ardeleanu

«NOI VREM SĂ NE UNIM CU ȚARA» (II)

După cum am arătat în partea întîia a acestui articol, adunarea convocată de canceliștii români de pe lîngă tabla regală (curtea de apel) din Tg. Mureș, a fost interzisă de autorități. La intrarea și ieșirea din sate s-au ridicat spînzurători pentru intimidare. Podurile de peste ape au fost distruse sau trase. Nimeni și nimic nu a putut stăvili însă elanul. Apele au fost trecute prin vaduri sau cu înotul, cu toți grăbindu-se spre Blaj, „călăuziți de duhul lui Horia". Primii sosiți au fost mureșanii în frunte cu Alesandru Papiu Ilarian. Ca să-și îmbărbăteze cetele el le-a spus : „Vrem dreptate, vrem pace. Să trăiască națiunea română. Voi, cei prezenți aici, voi sînteți poporul și credeți-mă, de ascultați de noi, gloanțele puștilor nu pot să pătrundă în voi. Șerbi nu mai vrem să fim. Nu vrem să domnim peste alții, dar nici nu vom mai suferi să se mai facă legi în această țară a noastră fără știrea noastră". [1])

Între timp au sosit Iancu și Buteanu cu muntenii. Cei doi canceliști au cuvîntat și ei în același sens. Din acea zi cei trei au fost considerați „tribuni ai poporului".

A doua zi s-a răspîndit zvonul că sosește Bărnuțiu, considerat de toți, conducătorul suprem. Mulțimea i-a ieșit în cale și ar fi vrut să-i tragă căruța pînă în fața catedralei. El însă le-a adresat cuvintele : „Lăsați, acum nu e timpul, frații lor, să băgăm pe oameni în jug ci să-i scoatem. Lăsați dară să tragă vitele că voi ați tras destul și acum să fim oameni liberi" [2])

De pe treptele catedralei Blajului, Simion Bărnuțiu a îndemnat la moderațiune și ascultare de oamenii poporului. Toți cei prezenți să se întoarcă acasă și să răspîndească vestea că o altă adunare, mult mai lărgită, se va ține, tot la Blaj, în ziua de 3/15 mai cînd se va cere libertate, egalitate și frătietate pentru toți locuitorii țării, dar mai cu seamă ștergerea iobăgiei, ceea ce cei prezenți au aprobat cu entuziasm.

Din acea zi, între Bărnuțiu și cei trei tribuni s-a stabilit o perfectă identitate de simțăminte, idei și acțiuni viitoare.

Adunarea de la 30 aprilie 1848, repetiție generală pentru cea de la 3/15 mai, a fost, în întregime, o ispravă a tineretului, în fruntea căruia au stat Alesandru Papiu Ilarian, Avram Iancu și Ioan Buteanu. „Fără de ea, poporul rămînea în nepăsare, în neștiința împrejurărilor de față și orbecăia fără nici o direcție. Fără această adunare, poporul nu apuca să-și cunoască oamenii, iar conducătorii se lipseau de reazimul poporului".

Într-adevăr, între timp contele Teleki, guvernatorul Transilvaniei, s-a deplasat la Sibiu și a dus tratative atît cu reprezentanții universității săsești, cît și cu reprezentanții autorizați ai poporului român. Sașii au declarat că nu vor unirea cu Ungaria ceea ce le-a adus din partea guvernatorului aspre mustrări și amenințarea că „ar putea fi scoși din țară cu privilegii cu tot".

În ceea ce-i privește pe români, ei au opinat că adunarea la Blaj este de strictă necesitate tocmai pentru a putea lua hotărîri cu privire la unire. Punctul lor de vedere a fost acceptat dar li s-a cerut ca să nu țină o singură adunare ci două : una a celor care aderaseră în 1700 la biserica Romei, alta a celor ortodocși. Aceasta era o manevră de a desbina și desuni pe români, dar care a fost categoric respinsă. Ungurii și secuii, i s-a răspuns, deși sînt romano-catolici, reformați și unitarianiști, au fost convocați într-o singură dietă ; românii vor face și ei la fel.

După discuții furtunoase, guvernatorul a cedat dar a făcut cunoscut că forța publică va veghea ca nimic să nu tulbure ordinea.

La marea adunare națională de la Blaj, convocată pentru ziua de 3/15 mai 1848, tribunii poporului au jucat rol mai modest. Dar ei au mobilizat și de data aceasta poporul și l-au adus la Blaj în cea mai mare disciplină. Pentru meritele lor au fost cooptați în Comitetul Național, ca și în Comitetul de Pacificare, ocupînd funcții de mare răspundere. Cînd desfășurarea evenimentelor a demonstrat că programul bărnuțian trebuie susținut cu arma în mînă, brațul revoluției a devenit Avram Iancu, „Craiul Munților", care a trecut apoi în legendă.

Activitatea desfășurată de democrații revoluționari ardeleni de la 1848 este vrednică de admirația și recunoștința noastră.

Pe Cîmpia Libertății de la Blaj au manifestat atunci pentru dreptate și libertate, patruzeci de mii de mandatari ai poporului român. Un număr egal a fost răpus de „tribunalele de sînge" și de revoluție. Răsplata pentru aceste sacrificii a fost minimă. Reacțiunea regrupată a realizat Dualismul ale cărui roade au fost procesul Memorandului, legile de desnaționalizare, numeroasele condamnări de presă, temnițele de la Seghedin și Vaț, etc. Dar rezistența asupriților a continuat cu dîrzenie sporită. Și astfel, după alți șaptezeci de ani, ei vor fi convocați din nou într-o mare adunare națională. Se împlinea acum un deziderat mai vechi pe care, imediat după întoarcerea de la Blaj în 1848, George Barițiu l-a formulat astfel în **Gazeta de Transilvania** : „soarta neamului românesc se va hotărî la București și la Iași, nu la Cluj sau la Buda".

Într-adevăr, „soarta poporului român", împlinită pentru scurtă vreme de voievodul ucis mișelește de imperiali pe Cîmpia Turzii și mărturisită, în 1848, pe Cîmpia Libertății de lîngă Blaj, în sensul că „NOI VREM SĂ NE UNIM CU ȚARA", și-a găsit aevea întruchipare, la Alba Iulia, în memorabila zi de 1 decembrie 1918.

Corneliu Albu

[1]) Al. Papiu Ilarian, Istoria Românilor din Dacia Superioară, Vol. II, Viena 1852, p. 134—135.
[2]) Idem, op. cit. p. 144.

plastică

Album

Tot mai des apar în librării, sub semnătura editurii Sport-turism, albume de artă, de o excelentă ținută grafică, reprezentative pentru numele unor valoroși artiști plastici clasici sau contemporani. Așa se face că recent pictorul Nicolae Georgescu s-a prezentat publicului larg cu un asemenea album, de mici dimensiuni, dar bine alcătuit, adunînd între coperțile sale tot ceea ce a exprimat mai cursiv și mai valoros tînărul artist de-a lungul timpului.

Bucurîndu-se de o prefață docță și rafinată, scrisă de Gh. Cosma, această „carte de artă" sintetizează lumea mirifică a Dobrogei, și în primul rînd a Deltei, în viziunea plastică a pictorului. Născut pe malul Dunării și trăind acolo, N.G., ca de altfel și tulceanul Ciucurencu, de arta căruia se simte atras, sensibilizează spațiul acesta geografic înălțind cu consecvență un adevărat poem meleagurilor natale, consumînd întreaga gamă de griuri și alburi subtile în tușe exacte, spontane, ce parcurg mari geometrii. Prin însăși natura sa un asemenea album este limitat, obligînd artistul să opteze la o exemplificare strînsă investind, în cazul de față, doar în douăzeci dintre picturile sale calitatea de a-l reprezenta și, trebuie recunoscut acest lucru, în cele mai expresive dintre ele. Nostalgicul „Cîntăreț" sau irizanta „Toamnă dobrogeană" fac corp comun aici cu peisajele și anotimpurile dunărene, spațiu cultivat cu multă căldură și lirism, ce comunică o vibrantă

trăire interioară proprie autenticilor artiști.

Într-o cromatică strînsă, dar nuanțată, umintind în unele locuri și de Lucian Grigorescu, pictorul se supune unei perfecte disciplinări, ocolind facilul coloristic și ideatic, inexpresivul, reușind o perfectă echilibrare a tablourilor. Realității strict geografice îi corespunde un spațiu afectiv amplu, dominant, în tușe largi, cu geometrii generoase, sensibile, ocolind fotograficul. Ne facem datoria să mai amintim „Arlechinii", peisajele închinate cu patetism portului Sulina, „Concret" și cele două „Constanțe", ca și mai complexul tablou „Trepte", în care pasta folosită începe să capete și nuanțele ruginii ale apusului de soare.

Pictura lui Nicolae Georgescu se dezvăluie privitorului în toată prospețimea sa în primul rînd în peisajele imaginate și abia mai tîrziu în naturile statice sau în portrete. Poet profund, el sensibilizează și umanizează mari spații ce altfel ar rămîne în abstract. Generos cu sine, cu arta sa și cu cei din jur, Nicolae Georgescu „se remarcă a fi — cum scrie Gh. Cosma în amintita prefață — unul dintre cei mai sensibili și deopotrivă lucizi reprezentanți ai generației sale".

Într-o perfectă armonie între lumină și culoare, pictura sa exprimă în primul rînd o imensă afecțiune față de mirajul vieții, față de marile ei cicluri.

Gabriel Iuga

muzică

Momente camerale

În sala mare a Ateneului Român, muzica preclasică este oricînd binevenită. Rezonanța splendidă a sălii, eleganța arhitecturii, larga capacitate de găzduire a publicului sînt tot atîtea argumente de care s-a prevalat conducerea filarmonicii pentru a organiza aici un reușit recital vocal, cel al mezzosopranei Steliana Calos. Intitulat „Comori muzicale ale secolelor 17 și 18", concertul s-a bucurat de acompaniamentul meritoriu al lui Iosif Sava la orgă, Mihai Virtosu la clavecin, Mircea Opreanu la vioară și a ansamblului „Consortium violae" condus de Sanda Crăciun. În cuprinsul recitalului, momentele muzicale au alternat cu momente de poezie susținute de actrița Adela Mărculescu. Care ar fi trăsăturile particularizînd repertoriul abordat de Steliana Calos cu vădită plăcere de a cînta ? Împărțită în două, seara de concert s-a structurat deopotrivă după criteriul alternanței unor lucrări cu caracter diferit sau cu acompaniament divers și după criteriul grupării lucrărilor prezentate în „pachete" omogene din punctul de vedere al școlii componistice, al cronologiei muzicale, al ariei geografice și spirituale. Prima parte a cuprins cîteva splendide piese de Alessandro Stradella, Benedetto Marcello, Allessandro Scarlatti, Claudio Monteverdi, cărora li s-a alăturat britanicul Henry Purcell, în timp ce partea secundă a fost integral consacrată literaturii vocal-instrumentale germane. S-ar putea obiecta, referitor la această a doua parte cuprinzînd momente semnate de Haendel, Gluck, Bach și Mozart, că a fost eterogenă stilistic. Scriam și cu alte prilejuri : coeziunea repertorială este un criteriu general, un cadru care trebuie să existe nestînjenind configurarea concretă a programului. În ceea ce privește interpretarea, elementul care primează este expresia, puterea de penetrație a vocii, frumos și interesant totodată timbrate, voce de intens dramatism și amolitudine în momentele culminante. Dincolo de unele imprecizii de intonare și de cîteva neglijențe în acompaniament, recitalul Stelianei Calos a fost un moment reușit.

Printr-un spectacol cu **Precauțiuni inutile** în coregrafia Alexei Mezincescu, Opera Română reamintește că artista emerită Alexa Mezincescu a împlinit recent trei decenii de activitate artistică. Alături de ea, în aceeași specială distribuție, Adrian Caracaș, solist al operei bucurestene și susținător (dintre foarte puținii specializați în această direcție) al unor roluri comice sau de divertisment, de pitoresc, și-a sărbătorit împlinirea aceleiași perioade de activitate artistică (nu trebuie înțeles că genul de roluri pe care s-a profilat Adrian Caracaș ar aparține unei categorii secundare ; în economia fiecărui balet, asemenea personaje sînt mai mult decît necesare iar rezolvarea lor convingătoare este la fel de dificilă ca susținerea unui rol de prim solist). Alexa Mezincescu este unul din rarele exemple de îmbinare reușită a exercitării efective a artei dansului, cu reușite notabile, și a conceptiei coregrafice. Montările sale, multe din ele reușite indiscutabile, se disting mereu prin ceva deosebit, toate avînd ca numitor comun, cred, abundența de imagini. Este o trăsătură stilistică care presupune fantezia, efervescența reprezentărilor vizuale în mișcare, în înlănțuire, ca element determinant al unei estetici excelent adecvate scenei coregrafice.

Viorel Crețu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A «PROZEI SCURTE» ROMÂNEȘTI

MIHAIL SADOVEANU

VII

Dacă Ion Agârbiceanu recepteză formele de manifestare a ezoterismului folcloric cu maximă gravitate, dînd a înțelege că pentru eroii povestirilor sale **trăirea în mit** echivalează cu trăirea realului la cote paroxistice, cînd e vorba de Sadoveanu, datele problemei apar sensibil diferite. Marele prozator își ia distanța necesară și, cu bonomă, chiar amuzantă ironie, tratează totul ca pe un fapt înscris pe axa a ceea ce constituite dimensiunea **culturală** a existenței lumii sale. „Etnografismul" anistoric propriu viziunii genezice din eposul sadovenian se relevă și în această direcție. Avînd statut de suprastrat cultural, mai întîi, ezoterismul se infiltrează în viața colectivității umane ca un element ce dă spectacolului continuu al existenței un plus de vivacitate, împinsă adesea, pe treapta senzaționalului. Într-o asemenea perspectivă, nu interesează atît credința în adevărul trăirii mitice, cît calitatea de spectacol autentic, gustat de protagoniști și de „spectatori", deopotrivă. Eroii sadovenieni antrenați în astfel de povești se complac cu deosebită plăcere în ambele posturi ; ideea de reprezentație, de înscenare îi fascinează permanent.

Constituind sarea și piperul vieții de fiecare zi, se înțelege că pînă la un punct ezoterismul folcloric se manifestă ca un gest reflex, integrat în mentalitatea colectivă. La acest nivel, proza lui Sadoveanu se dovedește a fi un foarte sensibil seismograf, capabil să înregistreze cele mai insesizabile și mai diverse date. Notațiile vizează în primă instanță motivația adusă întîmplărilor, stărilor de lucruri care într-un fel sau altul par că nu se supun logicii normale, ce ar trebui să guverneze raportul efect-cauză. În fond, însă, constatăm că e vorba de un adevărat demers regizoral avînd drept scop reașezarea faptelor sub semnul tainei, element pentru care lumea sadoveniană se dă pur și simplu în vînt. Surpriza e de a vedea că chiar în primele sale cărți de povestiri, prozatorul se arată deosebit de sensibil la acest incintător și nevinovat joc de-a taina. Astfel, volumul **Crișma lui moș Precu** (1904), cu lanțul lui de secvențe relativ autonome, distribuite la modul boccaccian într-o amplă nuvelă de încadrare, inventariază, minuțios, tot ce vine în întîmpinarea respectivei dimensiuni culturale a existenței. Fiind el însuși un personaj cu o biografie învăluită în cețuri („Bătrînul avea un trecut destul de neguros, nimeni nu-i cunoștea tinerețea. Doar el singur, citeodată, lăsa să se priceapă unele lucruri. Așa, dădea a înțelege că pe lîngă ciobănie a mai făcut și hoție prin ținuturile nemțești, cu Buracinschi, cu Piele-Verde și cu alte fete. «Asta o făceau mulți voinici pe vremea mea ! zicea el — nu-i nici o rușine»"), bătrînul crișmar, precum hangițele din viitoarele mari scrieri sadoveniene, stimulează apetitul celorlalți pentru tacîmul contaminată de farmecul ezoteric. Stînd la tejgheaua descintată („De o parte și de alta a gurii pe care bătrînul dădea drumul gologanilor, luceau țintuiți doi pitaci de cîte zece bani, descintați cu năvalnic și meniți să tragă la saltar arama și argintul"), moș Precu aruncă mereu sămînța vorbei pe care mintoșii mușterii o prind din zbor. Lăsînd la o parte acele capitole care, cum se va vedea, împreună cu alte povestiri dau conținut distinct unui gen de narațiune eminamente fantastică tipic sadoveniană (este vorba de capitolele intitulate **Povestea babei cîrne, Zaharia lui Zardina** și **Claca**), deocamdată să relevăm funcția strict „decorativă" în planul mentalității comune, conferită practicilor magice. Este situația în care fenomenul se manifestă la nivel inocent pragmatic. Pentru explicarea unei anumite întîmplări de oarecare rezonanță misterioasă, înscrisă în calendarul vieții cotidiene, se apelează cu mare plăcere la argumente ieșite din sfera logicii firești. Apetența pentru spectacol, se înțelege, este suverană și acum. Animozitățile ivite ca din senin între soția crișmarului, mătușa Anghelina și soția morarului, mătușa Casandra, sînt opera babei Maranda, personaj binecunoscut în lumea satului de altădată, deținînd rolul de intrigant infailibil. Pentru a se răpune una pe cealaltă, rivalele fac uz de descintece bizuite pe practici naiv totemice ancestrale : „Și-ntr-o bună dimineață, găsea morărița în bătătură o broască cusută cu ață roșie la gură. Larmă și spaime. Aista-i faptul ! Repede la desfăcătoare, că nu-i chip ! Și-n altă dimineață, iaca și la ușa crișmei o căciulițe de usturoi, plină de ace înfipte într-însa. Și dă-i cu descintece, și dă-i cu desfăcături, de se puseră pe gînduri bieții moșnegi" (**La moară**). Dată fiind bogăția repertoriului la care se poate apela, cele două bătrîne nu ezită a se face vinovate de păcate vrăjitorești și mai mari : „Așa, una s-a dus la biserică cu nouă luminările de ceară, și le-a lipit de un sfeșnic la Maica Domnului, cu lumina în jos. Și bătea mătănii blăstămînd : cum se topesc luminările de ceară, așa să se topească vrajmașa ! Alta a vrut să puie pe unguroaică (femeie „de peste deal, din valea Moldovei", care, după spusele babei Maranda, e neintrecută în asemenea diavolești treburi, n.n.) să facă pe ursită. Să se ducă vrăjitoarea în pădure, în pielea goală, la un copac gros, tătat, să bată nouă pene în inima lemnului și să descinte, fie ei acolo. Și cum or intra penele în inima copacului, așa intră și moartea în trupul uritei".

Redevenind bune prietene, într-alt loc (**Mătușa Casandra**) bătrînele se confesează între ele, „glossînd" cu aprindere în jurul unui „păcat" de neiertat pe care nevasta morarului îl săvîrșise într-un moment de slăbiciune, mîncînd carne de purcel în zi de post. Ceea ce explică întru-totul necazurile prin care trece biata femeie : „Și peste noapte, dragă Anghelică, n-a dat **bala** la purcică ? Că aveam o puicuță frumușică și grăsuță, de-ți era drag să te uiți la dînsa. Și țipa, săraca, parcă zicea : săriți de mă scăpați ! Iar omul meu dormea să tai lemne pe el. Degeaba-l scuturam și răcneam la el. Parcă era de piatră. Și s-a dus lupul cu purcica. La anul, cum ne-a murit un minz ? Pe urmă n-a căzut Neculai bolnav ? Ș-acu nu-i altă pacoste cu flăcăul ista ? Pedeapsa Celui-de-sus, ce crezi ? Dă să știu că mor și nu mă spurc !".

De mare cinste se bucură în proza lui Sadoveanu și practicile vrăjitorești menite a-i scoate, chipurile, pe oameni de sub stăpînirea patimei erotice. Un asemenea amuzant caz întîlnim în **Rătăcirea lui cuconu Toderaș**, povestire ce face parte din volumul **Bordeienii**. Cucoana Catinca, eroina povestirii, propune exemplul femeiei a cărei mentalitate mistică se bizuie în egală măsură pe încrederea în puterile de vrăjitoare ale babei Ursărița dar și pe bigotismul cel mai ardent ; „și-mi mărturisește credința ei neinfrîntă în deslegările babei Ursărița, care de mult a murit, și-n iconița Maicii Domnului, la care și azi arde candelă credincioasă", noteză în final povestitorul. În sprijinul unei asemenea convingeri, caracteristică prin sincretismul ei bizar, eroina rememorează întîmplările legate de drama ei conjugală, făcute și desfăcute, toate, datorită fericitei coulucrări dintre cele două „forțe". Evident, la început, cîștigul de cauză este totuși de partea diavolului, aflat în slujba rivalei :

— „Duducuță, duducuță, pe mine să mă ierți, duducuță, da eu dintru început am știut că l-a dus unguroaica la ibovnică, la mare depărtare, da n-am vrut să-ți strict inima...

— Cum ai știut? Cine ți-a spus? a întrebat uimită cucoana Cătinca.

— Mi s-a arătat în cărți și-n bobi, duducuță. Și ți-am spus eu că unguroaica aceea a lui Ferenț e legată și cu cel necurat, cruce de aur în casă... S-a dus ea întîi acolo, la mama lui Dumitrașcu, și s-a sfătuit. Și i-a făcut cu ulcica, duducuță, ș-a menit așa că de unde a fi, din așternut, de la moară, de pe drum, să-l ieie și ca vîntul să-l aducă la ele".

Nicolae Ciobanu

P.S. În foiletonul trecut, se va citi : „Programul sămănătoristo-**poporanist**" ; „Acea revelatoare confuzie aperceptivă", precepte.

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Mircea Micu, bucuros că, în sfîrșit, Doamna de zăpadă nu mai are secrete pentru nimeni

Geo Bogza, Alexandru Balaci, Maria Banuș, Constanța Buzea ascultă cu atenție cuvîntul unui coleg de breaslă

Literatura română de azi prin trei reprezentante : Florența Albu, Elena Tacciu și Ileana Mălăncioiu

Cenaclul «Numele poetului»

ȘEDINȚA A XVII-A

În prima parte a ședinței de vineri, 4 noiembrie 1983, conducătorul cenaclului, poetul Cezar Ivănescu, îl prezintă auditoriului pe oaspetele serii : prozatorul, eseistul și poetul **Francisc Păcurariu**, care — prin carieră, existență / destin și operă — este unul din scriitorii exemplari de astăzi.

Încă din primele momente, între scriitorul Francisc Păcurariu și cenaciști s-a creat o excelentă stare de comunicare, domnia sa avînd dorința și cu ce să ne umple mintea și sufletul, iar noi avînd apetența să primim, ba, mai mult, să aflăm în domnia sa fereastra prin care să privim asupra unei perioade despre care s-a spus / scris prea puțin și timid. Aflăm astfel despre „generația războiului" sau „generația pierdută", pierdută și nu prea — spune Francisc Păcurariu —, ea și-a pierdut numai momentul întrării faste în literatură (Ștefan Augustin Doinaș, Ioanichie Olteanu, Valeriu Anania și mulți alții) ; dealtfel un scriitor care nu se afirmă în cadrul generației sale pierde marele prilej de a se afirma în condiții firești, un debut tardiv cerînd o adaptare la o situație care nu corespunde posibilităților sale date. De asemenea, aflăm cîte ceva despre viața românească din Transilvania în timpul ocupației, despre care se știe foarte puțin și s-a publicat și mai puțin din cauza unei prejudecăți care nu-și mai are rostul nicicum. Mai aflăm de asemenea lucruri interesante despre perioada în care scriitorul Francisc Păcurariu a stat în America Latină și cînd i-a cunoscut personal pe mulți dintre scriitorii continentului sud-american (Asturias, Sabato, Marques), situație fericită care i-a impulsionat să scrie cîteva lucrări de sinteză despre principalele aspecte și tendințe ale literaturii latino-americane.

În partea a doua a ședinței, criticul **Nicolae Georgescu** a citit două eseuri proprii („Răvașul tînărului dom" și „Plîns-mi-s-a"), iar în lipsa autorului, actorul Al. Mălinescu a citit substanțial din poemele poetului moldovean cu destin deosebit de îngrat **Petru Aruștei**.

Au urmat luările de cuvînt în care :

Maria Cerchez — referindu-se la eseurile lui Nicolae Georgescu — afirmă că ele cuprind o arie extrem de interesantă, idei extraordinare, sînt un exemplu de critică comparată, asociațiile sau trimiterile la clasici fiind originale în interpretare ; cît despre Petru Aruștei, îl consideră un poet genial, afirmînd că aceasta nu este o apreciere elogioasă, ci efectiv ceea ce ne trebuie nouă acum ca gen de scriitură, textele poetului fiind pentru noi adevărate băi spirituale, fenomene care izbesc prin lumina lor, o conștiință poetică bine ancorată.

Alex. Horia — cu privire la eseurile lui N. Georgescu — consideră că ele sînt curajoase în încercarea lor exhaustivă de a găsi relația culturală : o relaționalitate a tuturor posibilităților, de la autentic la hazardul unei cazuistici de-a dreptul inventate ; despre poezia lui Petru Aruștei spune că este o poezie de pe un alt tărîm, ținutul Mîcului Prinț, cu trăiri paroxistice, poetul are forță vizionară, pîrjolitoare, e prins într-o trăire tensională jos-sus, teluric-cosmic, celest-solar, din care răzbate zvîrcolirea autorului ce vrea să lasă la lumină ; un vizionar care nu trebuie interpretat în particular, ci ca o emblemă, ca un continent.

Nicolae Macovei descoperă în Petru Aruștei un poet excepțional, poetul purificîndu-se și purificîndu-ne și pe noi, un tempiu unde se oficiază existența umană.

În încheierea ședinței, **poetul Cezar Ivănescu** sintetizează : în Petru Aruștei aveți poetul autentic ce balansează între sublim și ridicol cu maximum de forță și talent ; există asemenea autori underground care nu mai reușesc să lasă la lumină, de aici ideea că o literatură este cu atît mai puternică cu cît își va recupera aceste talente.

Hero

NUMELE POETULUI

Viorel Padina

Redutabil iconoclast, Viorel Padina, autorul manuscrisului Poemul de otel, *(cîștigător la recentul concurs de debut al Editurii* Car'ea Românească) *pare decis în această fază a provizoratului cartezian în care se află, se experieze stilistic și să submineze prin ironie, facondă și emfază, un limbaj poetic acreditat devenit mecanism în observarea inteligent-mefientă a acestui poet urmuzian prin demers, meserie, și, nu în ultimul rînd, prin rigoarea metodică demolatoare...*

Citindu-i cartea, parcurgi. încifrată de grila unui stil agresiv particularizat, întreaga istorie a poeziei românești din ultimele două decenii și trăiești, paradoxal, o mare satisfacție, căci dincolo de replica literară *nu descoperi, ca la Mircea Cărtărescu, nici o vulgaritate și mai ales nici o prezumție aneantizatoare.*

Diabolica vervă parodică, pura voluptate a rostirii, ne încredințează că Viorel Padina, trecut de faza „pastiches et mélanges", ca și de acea negativă a dubitației, își construiește ca un adevărat artist propria-i originalitate decelabilă la nivelul oricărui poem nu numai ca o replică strict contextuală ci și ca limbaj referențial... stilurile, dar și oamenii, „figurile evocii", compun un mic roman al poeziei românești, savuros, cum poemul citat mai jos ne-o probează : „E fost bărbat fost angajat însă chinuit de hipnotizorii care l-au invadat. Aceștia îl țin ilegal tulburat învinețit și însingurat ce păcat / Iată strigă el o presimțire despre murire. Prin boli și relații se ucid frații. La televizoare eu văd în eroare cum cad vaviloane strălucite coroane / Și este așa : Ziua și noaptea prin geamuri aude larmuri. Aude bubuind oase mișcări de rase dragomul țipind peste hoți bătăi misterioase în porți / Este așa : Hipnotizorii provoacă grupuri se deschid picupuri. Ei stau în cale cu anumite vorbe triviale și el se ferește în van căci e prins de can can strivit sub funduri stătute tîrît pe la baluri scandaluri macerat de isme sentimentalisme / Adevărat : El a trimis o plîngere către stat în sensul că ar fi hipnotizat și că vede în marea lunetă cum un comando de pe altă planetă îi ține creierul c-o arbaletă dar un notar bos i-a răspuns pe dos că n-are nimica nu merită frica. La care ăstuia i-a sărit păsărica și i-a zis : Păsăruică de ce mi-ai dat nume muică de ce i-ai dat stîngă curvă nătîngă de ce lași acu să îl ducă moartea năucă ! Și este așa : Hipnotizorii îl chinuiesc aude glasuri ce nu-l slăbesc mașini vuiesm morții trosnesc viii zîmbesc nefiresc. Totul îi pare inimic nimeni nu mai crede în nimic. I se întind nade otrăvite monade ispitinde cuvinte de nu mai poate trăi cuminte ! Pentru acestea și pentru cuviință și pentru o mai limpede știință : El cere cu tărie oamenilor adevărați roagă pe frați să nu mai fie țintit prin pereții blocului și prin ferestrele magneticelor apartamente accente și să fie și el deshipnotizat (numărat) ca pe conștiința atîtor zile întîmpinate să simtă că s-a născut a doua oară iar tot hipnotizatorii să moară ! Să înceteze experințele la integritatea lui fizico-neuro-psihică să înceteze orice lirică. Jos această mafie din viața lui vie virful cu dor viitor la magazinul cocor" (Despre hipnotizori).

Cezar Ivănescu

Desen de Lucia Nițâ Martin

Literatura română și barocul (III)

Tendințe baroce există totuși în literatura română. Ele sînt vizibile, la începutul veacului al XVIII-lea, ușor la un Antim Ivireanu și, mai puternic la un cărturar de formație umanistă ca Dimitrie Cantemir ; apoi, abia către începutul veacului următor, la Ion Budai-Deleanu.

În cartea sa dedicată lui Antim Ivireanu Eugen Negrici se referă la **sugestii de baroc** și nu la aspecte baroce propriu zise. Predicile prelatului scriitor, spune Negrici, „posedă cîte ceva din toate acestea", adică : patetism, supraîncărcarea decorului, grija exagerată pentru formă, rafinament imagistic. **Cîte ceva** doar, pentru că, arată criticul, scriitorul se supraveghează atent, spiritul rațional didactic-moralizator veghează permanent, intervenind și atenuind ca o frînă orice tendință către revărsări anarhice ale pornirilor lăuntrice, ori către luxurianta verbală. Doar arareori, „în tiparele mari și egale, armonizate clasic", ale oratoriei lui Antim, frîna moderatoare nu „răspunde".[7]) În genere, direcția rațională se impune. „Între **sensibilitate** și **intelect**, covîrșește intelectul, emoția e dominată de concept", didahiile mitropolitului confirmînd tot timpul „un echilibru arhitectonic al marilor ansambluri"[8]).

La Dimitrie Cantemir, în schimb, în **Istoria ieroglifică** (1705), elementele baroce sînt mult mai vizibile, relevate pe larg în numeroase și, citeva, ample exegeze critice. Roman alegoric, în tradiția bestiariilor medievale, dar și a epopeii alegorice homerice, **Batrachiomachia** — arhitectura, în ansamblu, e de epopee eroi-comică, în 12 părți —, **Istoria ieroglifică** vădește o înclinație puternică spre satiră și pamflet, spre caricatural și grotesc, spre — arătam altădată — o îngroșare și îngrămădire barocă a acestora.

Țiganiada lui Budai-Deleanu este desigur o operă concepută deliberat în spirit clasic, marile modele fiind, cum mărturisește autorul însuși, epopeile homerice și **Eneida** lui Vergiliu. În tehnica de ansamblu, scriitorul român a respectat normele tradiționale ale epopeii. Înrîurirea epopeilor antichității clasice se simte și în unele aspecte de detaliu ale **Țiganiadei**. La care se adaugă abundența referirilor, în cuprinsul epopeii, la istoria, mitologia și cultura greco-romană, nuanțînd adeseori în sens ușor clasicizant cadrul, episoade ale intrigii, personaje. Acestor aspecte care conferă epopeii un caracter doar parțial clasic li se adaugă altele, care trimit spre alte zone ale creației literare și care precumpănesc. În primul rînd burlescul, sub semnul căruia se desfășoară de regulă peripețiile țiganilor, umorul gras, fără perdea, limbajul personajelor, uneori foarte frust ; miraculosul creștin, împotriva folosirii căruia, ca sursă de inspirație în epopee, se pronunța Boileau și care, la Budai-Deleanu, se subsumează vizionii burlești. Apoi, cum s-a spus, permanenta mișcare gălăgioasă a personajelor, alternarea continuă a planului burlesc și a celui eroic. Totul purtînd însemnele barocului, care însă nu epuizează universul de idei și de imagini ale epopeii. Secțiunea eroică a **Țiganiadei**, avînd în centrul ei figura lui Vlad Țepeș, evocă un moment din lupta pentru libertate a poporului român. Evocarea e serioasă, nu are nimic parodic și burlesc, chiar dacă episoade ale ei se intersectează cu altele hazlii, acestea legate în deosebi de întîmplările cetelor țigănești. Prin evocarea istoriei naționale, Budai-Deleanu anticipează cu cîteva decenii, unul din obiectivele programului **Daciei literare**.

În schimb, sînt neîntemeiate opiniile cu privire la barocul lui Petru Maior[9]). Cărturarul, arată cercetări recente, a folosit în predicele sale publicate în volum sugestii, citate și exemple din predicele cunoscutului predicator al Contrareformei, italianul Paolo Segneri. Caracterizîndu-l pe acesta, criticul Francesco De Sanctis îl consideră „diluat, superficial, vulgar și flecar", înfrumusețînd „locul comun prin citate, exemple, comparații și figuri retorice". Nu urmărește de fapt să convertească și „să convingă auditoriul (...) Activitatea sa este îndreptată toată în afară, preocupată de modul în care trebuie să dirijeze expunerea și să distribuie nuanțele, umbrele, lumina și culorile"[10]). Un predicator, așadar, preocupat doar de a plăcea, de a-și încinta auditoriul prin volutele frumoase ale frazelor, prin luxurianța limbajului figurat. Dincolo de unele imprumuturi directe (exemple, citate), a folosit Petru Maior într-adevăr tehnica „barocă" a predicatorului iezuit ? În prefața la **Propovedanii** (1809), cărturarul român pledează pentru claritate, „că pentru aceia grăim, ca să ne înțăleagă aceia cărora grăim". În anumite condiții doar, spune el în continuare, la oraș, unde auditorii sînt mai instruiți, „se cuvine a grăi mai impodobit și după ritoriceasca măestrie (...), nu pentru ca să fim noi lăudați (...), ci pentru ca, cu chipul graiului celui înfrumusețat, cu o sfîntă amăgire plecîndu-i a ne asculta cu bună voire, adevăruri cu îndestulate dovede întărite, să îmbrăcăm cu podoaba aceaia" și „voia lor cu adevărul să o îndreptăm și sufletele lor să le vindecăm"[11]). Ce vrea să spună Maior prin „grai înfrumusețat" ? Un stil neapărat baroc, în felul lui Segneri ? Citind predicile cărturarului, nu avem deloc sentimentul că scrisul e încărcat, voit și gratuit impodobit. Totul apare firesc, excepție doar un parfum ușor arhaizant, care-i al limbii epocii și construcția puțin artificială a frazei, după tiparele limbii latine, care ține de educația și concepția latinistă a autorului. Nicăieri senzația de baroc. În aceeași prefață, mai la început, Maior precizează, în sens tipic iluminist, scopul cărții sale : pentru „folosul poporului românesc de lege grecească, s-au îndemnat de acest feliu de învățături, a da la lumină."[12])

Considerarea așadar, a lungii perioade, de la sfîrșitul veacului al XVII-lea, pînă la începutul veacului al XIX-lea, de la Miron Costin și Dosoftei, pînă la, inclusiv, Budai-Deleanu, pînă în pragul romantismului adică, drept o epocă de dominație barocă în literatura română, este neintemeiată. Aspecte baroce — dar nu numai baroce — limpezi pot fi depistate la un Cantemir sau un Budai-Deleanu, eventuale ecouri palide și la alții, dar, în ansamblu, epoca e dominată de alte tendințe, umanisto-renascentiste și clasice în primul rînd, îmbinate, în a doua jumătate a secolului luminilor și în primele decenii ale secolului următor, cu filozofia iluministă, aceasta stimulatoare și important reazem ideologic pentru cărturarii români ai epocii, în năzuința lor, tot mai deschis și mai cu hotărîre afirmată, de a contribui la emanciparea socială și națională a națiunii lor. Opera literară era înțeleasă de acești cărturari în primul rînd ca purtătoare a unei semnificații educative adînci, în sens moral și național, și, în această privință, ei se apropiau mai firesc de idealul clasic decît de cel baroc, acesta orientat cu precădere către rafinament și gratuit și pe care literatura română, în condițiile istorice specifice ale dezvoltării sale, pînă tîrziu spre epoca modernă, nu l-a realizat decît sporadic, în cîte o operă de excepție, și în orice caz nu ca fenomen larg de epocă.

Elemente de baroc se întîlnesc însă și la scriitori din epoca deplinei maturizări a literaturii române moderne, cu deosebire la cei care păstrează reminiscențe romantice în scrisul lor și vădesc înclinație către rafinament, uneori excesiv, către un limbaj imagistic încărcat. Un exemplu în această privință ni se pare a fi Odobescu, scriitor oscilînd, în scrierile beletristice de tinerețe, între clasicism și romantism, adept, tot timpul în eseurile și articolele sale, al orientării clasice, dar vădind tendințe baroce în **Pseudokinegheticos**, capodopera sa, amplă panoramă a literaturii și artelor omenirii inspirate de vînătoare. Evident, referirile, în special cele privind literatura, la antichitatea greco-romană precumpănesc, atestînd cultura clasică întinsă a scriitorului. Se manifestă însă o preocupare mai pronunțată decît în scrierile anterioare odobesciene pentru cizelarea și impodobirea frazei. Lexicul lui Odobescu este pitoresc și încărcat totodată. Neologismul se învecinează cu arhaismul și cu expresia cea mai neaoș populară, într-o bună simbioză datorită excepționalului simț artistic al limbii, propriu scriitorului, care **caută**, cu rafinată ostentație, în sectoare ale limbii însușite pe calea lecturii, spune Vianu, preferind unei expresii comune un cuvînt vechi ori de circulație doar regională.[13]) Limbajul, imagistic e, de asemenea, încărcat, cu deosebire în pasajele descriptive (celebra descriere a Bărăganului, ori a Munților Buzăului) unde scriitorul se lasă parcă furat de luxurianța frazelor, fenomen caracteristic și basmului **Fecîorul de impărat cel cu noroc la vînat**, basm povestit de un fecior din Bisoca, într-o stilizare excesivă a motivului popular, urmărind epatarea cititorului prin imagistică bogată și usor prețioasă, prin muzicalitate. Chiar imaginea de ansamblu a operei, îngrămădire aparent haotică de amintiri, snoave și povestiri, comentarii de opere literare ori artistice, descripții de natură, alcătuind un tot pitoresc și încărcat, sugerează un univers baroc.

Apropiat de Odobescu prin cultura clasică, prin referințele frecvente, în scrierile sale, la antichitatea greco-romană, ca și prin ușoare alunecări în romantism, Calistrat Hogaș se apropie, după opinia lui Lovinescu, prin caracterul viziunii sale „homerice", de însuși autorul Iliadei.[14]). Clasicizant în bună măsură, Hogaș înclină deopotrivă, cum a arătat mai demult Șerban Cioculescu, spre baroc. O tendință frecventă spre grandilocvență (Vladimir Streinu observa că scriitorul abuzează de epitete precum **măreț, imens, gigantic**[15])...), spre, s-a spus, „gigantizarea" personajelor (Honcu, Ion Rusu ș.a.), gust pentru natura sălbatică, pentru primitivism, acesta căutat și etalat cu ostentație, către caricatural și grotesc (gușata Anița și mama ei), către oameni „originali", „suciți" (Domnul Arsene ș.a. ; însuși povestitorul se înfățișează în postura de om „sucit" și, uneori, ca „primitiv"). S-a relevat, de asemenea vitalismul lui Hogaș, cenzurat însă de „canoane clasice"[16])

Vitalism resimțit și la Macedonski, în unele poezii, dar, mai cu seamă, în romanul **Thalassa (Le Calvaire de feu**, versiunea franceză, publicată inițial), roman de frenezie erotică împinsă pînă la exacerbare, caracterizată de Adrian Marino, monografistul poetului, ca o „proză somptuoasă, foarte încărcată, de factură barocă". O sensibilitate frenetică, de tip baroc, asemănătoare cu a unor poezii de Macedonski (**Excelsior, Stepa** ș.a.), se întîlnește și la Ion Barbu, în faza mai timpurie a creației sale, manifestată în fața naturii și în evocarea Heladei, aceasta văzută în sens nietzscheian, tragică și misterioasă (poeziile **Ultimul centaur, Pentru marile Eleusinii** ș.a.), ori stăpînită de zeul vinului și al euforiei vitale și incitînd la efuziuni dionisiace (**Panteism**). La care se adaugă pitorescul oriental, tot în tradiție macedonskiană — și anton pannesică —, din ciclul poemelor balcanice, cu deosebire **Nastratin Hogea la Isarlîk**, cu tabloul halucinant al caicului fantomă, plutind în derivă, fără pînze și vîsle, iar în caic, ghemuit pe-o birnă, printre obiele și „lînă verde, de alge năclăite", ascetul Nastratin, nutrindu-se cu carnea propriului trup, imagine atît de paradoxală și șocantă, în raport cu cea tradițională, de erou popular, a acestui Păcală al folclorului turcesc. Gustul pitorescului încărcat, înclinat către descrierea somptuoasă a unei lumi în crepuscul, a decăderii și a viciului, reminiscențe fără îndoială barocе, înscrie în literatura română a veacului nostru o adevărată tradiție, cu opere dintre cele mai importante. Mateiu Caragiale, în primul rînd, cu romanul **Craii de Curtea veche**, despre care Vladimir Streinu scria că „e în acest roman atîta cădere și decădere, atîta gravitație a sufletelor, atîta corupere a vieții și un astfel de prăpăd social mișcat de frenezia demonică a negației, încît după lectură, cititorul simte irepresibil nevoi întăritoare".[17]) Același critic mai releva, în legătură cu scrisul autorului, „plăcerea gratuită" și gustul „unei artificialități somptuoase"[18]) de sursă, evident barocă. Ion Barbu, mare admirator al lui Mateiu Caragiale, considera **Craii** (...) o meditație gravă [asupra ființei umane] pe care autorul „o disimulează sub grelele catifele de pitoresc oriental"[19]). Însăși biografia și conduita scriitorului, obsedat de genealogii și blazoane nobiliare, scorțos și distant, au ceva din „artificialitatea" și afectarea proprii barocului.

Tendințe baroce vădește și Eugen Barbu în două dintre cele mai bune scrieri ale sale, **Princepele** și **Săptămîna nebunilor**, romane-parabolă și frescă luxuriantă, cum literatura română nu cunoscuse încă, a lumii fanariote, și nu numai a ei, în faza ultimă a existenței și decăderii sale. În descrierea luxului din palate și în îmbrăcămintea personajelor, a mîncărurilor de la banchetele bucureștene ori venețiene, a orgiilor sardanapalice (vezi Sabatul de la Mogoșoaia ori așa zisele petreceri ale tineretului, din **Princepele**, petrecerile venețiene, în **Săptămîna nebunilor**), totul dominat de o febră a corupției și a viciului. Scriitorul dovedește, cum s-a arătat, finețe și mari calități de pictor evocator. Imagini contrastînd izbitor cu cele, nu mai puțin încărcate de culoare, de un dramatism patetic însă, ale dezastrului provocat de epidemia de ciumă și ale mizeriei și suferinței țării sărăcite de impilatori. Stilul romanelor, de un pitoresc aparte, rezultat al asimilării, de către autor, în manieră proprie, a limbii vechilor cronici și scripturi, cu deosebire cele din veacul al XVIII-lea și de la începutul veacului următor, un limbaj baroc, scriitorul fiind un impătimit care „se îmbată de aromele textului vechi"[20]).

Realist în punctul de plecare, dar înclinat către romantism și limbaj imagistic încărcat (multe din paginile nuvelelor și romanelor sale sînt adevărate poeme în proză ; vezi, în acest sens, și cronicele sale sportive, și ele poeme în toată regula), Fănuș Neagu (pe care Vianu l-ar fi încadrat, în **Arta prozatorilor români**, la realismul artistic și liric) realizează, în **Frumoșii nebuni ai marilor orașe**, un roman al boemei crepusculare, de tendință barocă, în tradiția, s-a spus, a **Crailor** lui Mateiu Caragiale. Eroii romanului sînt niște „originali", suciți, cu gustul paradoxului, nu numai în limbaj, ci și în modul de a-și trăi viața, frondeuri și teribiliști, amestec de cinism și ingenuitate, de nebunie și înțelepciune. La care se adaugă, tot de sorginte barocă, înclinația către fabulos, stilul colorat, în maniera proprie scriitorului.

Implicații ale barocului, cu precădere stilistice, se întîlnesc și la alți scriitori ai veacului nostru, subsumați, în structura fundamentală a operei lor, altor tendințe, deobicei realiste sau romantice : Gala Galaction, scriind în tradiția lui Odobescu și Macedonski, excesiv cizelat și impodobit ; Emanoil Bucuța, cu un stil, spune Lovinescu, încărcat și torturat"[21]), cu „admirabilele lui draperii stilistice"[22]), adaugă Perpessicius, calificînd drept prea severă și nedreaptă țipina criticului de la **Sburătorul** : Ionel Teodoreanu, cu metaforismul său nestăpînit, și chiar fratele său Păstorel, cultivator al stilului cu parfum arhaic, ușor artificial, imitare și rafinată parodie a limbii vechilor cronicari (vezi **Hronicul Măscăriciului Vălătuc**) ; dar și Călinescu, năzuind către un ideal de artă clasică, ținînd însă, în bună măsură, temperamental și prin unele laturi ale creației sale, cum a arătat Vladimir Streinu[23]), de tipologia barocă. Și asemenea înserții de caracter baroc pot fi depistate fără îndoială și la alți scriitori.

Barocul s-a manifestat, așadar, sporadic în literatura română : mai puternic în romanul alegoric al lui Dimitrie Cantemir, la începutul veacului al XVIII-lea, și în epopeia lui Budai-Deleanu, la începutul veacului următor, și la cîtiva scriitori, de la sfîrșitul veacului trecut și din veacul nostru, aparținînd, de regulă, unor faze de crepuscul și oboseală a romantismului sau realismului, cu tendință către rafinament excesiv. De o epocă distinctă de dominație barocă nu poate fi vorba, decît lărgind, cum s-a făcut uneori, pînă la anulare, noțiunea de baroc, atribuindu-i acestuia sensuri străine, proprii altor direcții artistice.

Dim. Păcurariu

[7]) **Eugen Negrici, „Antim Logos și personalitate", București, 1971, p. 202—205.**

[8]) **Ibid., p. 226.**

[9]) **Vezi, A. Radu, „Cu privire la izvoarele predicilor lui Petru Maior", în „Steaua", nr. 8968**

[10]) **Francesco De Sanctis, Op. cit., p. 677—678.**

[11]) **„Școala ardeleană", II (București, 1970), p. 114**

[12]) **Ibidem., p. 113**

[13]) **Tudor Vianu, „Problemele metaforei și alte studii de stilistică", București, 1957, p. 181**

[14]) **E. Lovinescu, „Scrieri", 5 (București), 1973, pp. 82—92**

[15]) **Vladimir Streinu, „Calistrat Hogaș", București, 1968, p. 138**

[16]) **Șerban Cioculescu, „Un clasicist baroc : C. Hogaș", în „Varietăți critice", București, 1966, p. 292**

[17]) **Vladimir Streinu, „Pagini de critică literară", I (București), 1968, p. 157**

[18]) **Ibidem, p. 155**

[19]) **Ion Barbu, „Pagini de proză", București, p. 91**

[20]) **Al. Andriescu, „Disocieri", Iași, 1973, p. 247**

[21]) **E. Lovinescu, „Scrieri", 5 (...), p. 119**

[22]) **Vezi Emanoil Bucuța, „Scrieri", I, Studiu introd. Perpessicius, București, 1971, p. XIII**

[23]) **Vladimir Streinu, „Clasic, baroc, rococo", în „Luceafărul", 9 oct. 1965**

Repere ale creaţiei

Urmare din pag. 1

chemat să se confrunte în mod sincer, direct, imperios, categoric. Oricite complicaţii, măşti, sofisticări aduse actului de creaţie nu pot înlocui această adeziune iniţială spontană ; dimpotrivă, o agravează în ordin estetic şi moral. Distincţia dintre apa de izvor şi cea de ulcior, atit de fin pusă de tovarăşul Nicolae Ceauşescu încă de la primele sale întîlniri cu scriitorii şi artiştii şi reluată adesea în cuvîntările sale are o legătură directă cu această chestiune. Apa oricitor ulcioare nu poate înlocui izvorul viu, mereu întineritor al vieţii poporului, relaţia iniţială şi fundamentală, adîncită apoi prin cunoaşterea sistematică, a artistului cu tot ceea ce se înfăptuieşte în propria sa ţară.

Se întîmplă însă ca adeziunea creatoare la viaţa şi lupta poporului să rămînă adesea doar la nivelul unei spontaneităţi lipsite de transparenţă şi profunzime. Efortul de creaţie este în acest caz, minim, vibraţia la real este primitivă, gregară. Unei asemenea tendinţe unilateralizante trebuie să-i opunem continuu ceea ce cuvîntările tovarăşului Nicolae Ceauşescu definesc cu consecvenţă drept diversitate de stiluri. Trebuie să înţelegem însă — în spiritul documentelor la care ne referim — că diversitatea de stiluri nu se adaugă operelor literare sau de orice fel, ci se naşte odată cu ele în cadrul procesului de creaţie, prin efort de pătundere şi elaborare, în urma unei cunoaşteri cît mai detaliate a ceea ce s-a consemnat în tradiţia de cultură. Nu avem voie să abdicăm de la acest principiu, oricît grabă am pune în elaborările noastre artistice. În fond, bucuria creaţiei îşi are ca revers al medaliei bucuria cunoaşterii infinite. Un artist fără această din urmă bucurie în act, adică în realitatea şi aspiraţia personalităţii sale, este oricum un artist care-şi automutilează posibilităţile creatoare, devenind opac şi fără aderenţe reflexive. Pe cît de sterilă este creaţia aceluia ce-şi neglijează legăturile sale cu viaţa poporului, pe atît de ineficientă este a celui ce-şi limitează orizonturile cunoaşterii, ale unei cît mai bogate pregătiri intelectuale. Imaginea care ni se oferă spre a concretiza această relaţie este aceea a miticului Anteu, a cărui legătură cu pămîntul sporeşte la nesfîrşit forţele sale, făcîndu-l capabil să înfrîngă orice adversitate. Tot astfel, creatorul legat prin toate fibrele sufletului său de poporul în mijlocul căruia trăieşte, poate îmbrăţişa nestingherit lumea, în manifestările ei cele mai diverse, se poate înălţa continuu pe coordonatele imaginarului, găsind totdeauna noul acolo unde se află, făcîndu-l sensibil, redîndu-l cu întreaga vibraţie necesară oamenilor pentru care crează. Privit astfel, creatorul de literatură şi artă este prin definiţie un revoluţionar, iar creaţia sa contribuie la dezvoltarea conştiinţei revoluţionare a societăţii în care trăim. Rămîne însă ca, de la condiţia în sine a creatorului de adevăr prin frumos al societăţii noastre contemporane să trecem la realităţile de fapt ale creaţiei şi să verificăm realizarea unei concordanţe cît mai depline între cele două aspecte. Este drumul însuşi pe care se dezvoltă continuu, ascendent, literatura şi arta noastră contemporană, în ceea ce au ele mai reprezentativ, mai caracteristic.

Congresul al XII-lea are, printre multe altele, şi meritul de a fi continuat cu consecvenţa caracteristică gîndirii revoluţionare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, dezvoltarea unor repere sigure pentru înălţarea imaginarului, pentru manifestarea lui cît mai diversă, cît mai deplină, cît mai nuanţată. Aceste repere constituie totodată şi pietrele de temelie ale unei ideologii literar-artistice militante, active, care este chemată să contribuie mai din plin la sprijinirea şi orientarea efortului creator în domeniul literaturii şi artei noastre contemporane.

Triumful talentului

Urmare din pag. 1

nolog al naratorului, **Desculţ** nu mai interesează azi din punctul de vedere al confruntării cu adevărul realităţii. Contrar opiniei criticii din perioada 1947—1953, el este romanul unei uriaşe rememorări în care discontinuitatea, liricul, depărtarea în timp, aburesc contururile realului, le estompează şi fac din lumea reală o lume văzută de o subiectivitate, o lume care trebuie raportată nu la satul românesc de la începutul secolului al XIX-lea, ci la eul care rememorează. S-au petrecut, într-adevăr, faptele relatate în **Desculţ** ? Posibil. Însuşi naratorul se vrea o conştiinţă care nu trebuie să uite, păstrînd în adîncurile memoriei o lume demult trecută : **„— Darie, spui tu drept ? Îţi aduci tu bine aminte ? Nu cumva anii care te despart de acele timpuri au pus în ochii tăi si trecut o pînză cenuşie ? Nu cumva, peste cele ce povesteşti arunci pulberea tristeţii tale ? Ia aminte...**

— Ştiu bine cît a trecut de atunci. Nimic n'am uitat. Îmi aduc aminte de fiecare fir de iarbă pe care l-am rupt spre a-mi împleti pe deget un inel. Îmi aduc aminte de fiecare fir de păpădie, al cărui moţ l-am retezat cu nuiaua, în joacă. Îmi aduc aminte de fluturii pe care i-am prins şi de culorile vii şi minunate pe care le-am şters, în glumă, de pe aripile lor. Îmi aduc aminte urmele de bou din care am băut apa ploii în cimp. Îmi aduc aminte de fiecare vis pe care l-am visat în somn. Îmi aduc aminte de fiecare bucătură pe care am băgat-o în gură. Îmi aduc aminte de fiecare sunet pe care l-am auzit. Nimic din anii aceia n'a murit în mine. Au murit multe din cele văzute, auzite, trăite mai tirziu. Dar cum să uit pe mama şi pe tata ? Cum să uit pe fraţii şi surorile mele ? Cum să uit pe neamurile noastre şi megieşii noştri şi satul ? Cum să uit plopul si duzii şi salcimii şi corcoduşii ? Nu. Nimic n'am uitat...“ (op. cit. pag. 22). Li s-a pus ţăranilor botniţă ? Posibil. Dar asta n-are importanţă. Importanţă are nu ce se povesteşte, ci cum se povesteşte, nu spectacolul exterior, ci spectacolul interior, al conştiinţei care rememorează. Şi prima constatare în legătură cu acest spectacol e maturitatea eului narator. Într-o proză în care rememorarea copilăriei e pretext de dulcegării sentimentale, **Desculţ** aduce un mod bărbătesc, aproape crud, de a vedea realitatea. Mişcîndu-se din trecut în prezent şi invers, fără preparative, cu treceri de o surprinzătoare modernitate, eul narează totul cu răceală, la gradul zero al scriiturii, întîmplările relatate pierzîndu-şi aerul de exagerare tocmai prin neutralitatea cu care sînt povestite, prin această absenţă a gesturilor largi, patetice. Superior în plan estetic, efectul e deosebit şi în plan ideologic. Eul narator e al unui ţăran de o vitalitate excepţională pentru care foamea, boala, bătăile sînt subordonate puternicului instinct de a trăi cu orice preţ. Vorbeau ţăranii din Omida cum vorbesc cei din roman ? Posibil. Dar asta n-are importanţă. Importanţă are, în schimb, ritmul interior al monologului, evident în însuşi ritmul frazării, conferind romanului un ton de descintec înginat, în care sonul cuvintelor contează, muzicalitatea lor, şi nu ceea ce spun ele. În acest context, toate teoretizările personajelor sînt posibile pentru că, prins în acest ritm interior, în acest suflu liric uriaş cititorul nici nu observă elementele pur publicistice, autorul avînd geniala intuiţie de a nu le lungi ci de a le întrerupe brusc prin pasaje lirice. Ca prin contagiune, aceste pasaje invadează vecinităţile pur publicistice şi le transformă în poezie.

Unitatea de viziune prin centrarea întregului roman pe spunerea eului narator nu e străină de însuşi procesul de creaţie propriu-zis. Reconstituit din datele perioadei 1947—1953, procesul de creaţie al romanului **Desculţ** exprimă într-un fel suflul care uneşte toate paginile şi propoziţiile, precipitarea nervoasă care caracterizează **Desculţ**.

Astfel, conform amplului interviu din **Contemporanul**, 10 decembrie 1948, **Povestea unui roman, Desculţ**, e o carte scrisă contracronometru, în maxima tensiune a întrecerii cu timpul : **„Îmi amintesc auzind pe mulţi dintre poeţi şi romancieri : «timpul dacă am avea timp». Această carte a fost scrisă într-un fel de bătălie disperată cu orele, cu minutele, cu secundele“.** Colaborator al revistei **Contemporanul**, romancierul trebuie să dea săptămînal, în cadrul rubricii **Însemnările unui ziarist**, deţinute încă din 1946, cite un articol. În mai 1947 se trezeşte într-o criză de subiecte. Atunci, **„m-am apucat să mîzgălesc pe hîrtie cîteva impresii din călătoria făcută de curînd la ţară şi cîteva amintiri dintr-un trecut îndepărtat“.** A trimis revistei paginile scrise cu rugămintea de a fi aruncate la coş. Revista le-a publicat **(Nuntă în miez de iarnă, Contemporanul,** 16 mai 1947 n.n.) şi i-a cerut şi alte pagini asemănătoare. A mai trimis la cerinţa expresă a redacţiei şi alte pagini scrise printre picături, autorul ocupîndu-se cu alte treburi decît creaţia propriu-zisă, pagini care au apărut în revistă **(Divorţ,** în 23 mai 1947, **Ulcelele** în 30 mai 1947, **Aleluia,** în 13 iunie 1947, **Moţ,** în 27 iunie 1947, **Pisica,** în 4 iulie 1947, n.n.). După cîteva fragmente scrise şi publicate, îşi dă seama că poate realiza cartea despre ţărani la care se gîndea de cîtva timp. Hotărăşte s-o termine. Îşi ia concediu şi acolo, disperat (ploua !) abia reuşeşte să scrie prima parte din **Neamuri. (Revista literară,** cea mai bună publicaţie literară a momentului primeşte contradictoriu fragmente din **Contemporanul.** În numărul din 8 iunie 1947, deşi crede că e **„o bună pătrundere cu pana a unora din aspectele vieţii de sat“,** revista reproşează prozei lui **Zaharia Stancu „uşor artificiala atribuire a unui copil a unor sentimente şi cuvinte de om matur“.** După nota din 22 iunie 1947, intitulată **Un roman în perspectivă,** o alta, în numărul din 13 iulie 1947, **Un viitor roman ţărănesc,** exprimă un entuziasm deplin: **„Omul acesta a evoluat surprinzător, dobîndind în scris o ştiinţă a dozării şi o artă cu adevărat excepţionale“** n.n.). Întors la Bucureşti, romancierul simte că materia îl presează. Cum n-are timp, recurge la un procedeu inedit : **„Am descoperit un stenograf bun, pe Aurel Vasilescu. L-am închis cu mine în birou. I-am dictat capitolele unul după altul, pînă la sfîrşitul cărţii. Am dictat pe nerăsuflate „Sfinţi fără ochi“, „O fărîmă de pîine“ şi „Leacuri“. Acestea toate, într-o după amiază de la 4—9. Peste cîteva zile iar am mai prins cîteva ceasuri“. Desculţ** e astfel un roman scris printre picături, dar sub extraordinara presiune a memoriei care face ca dictarea să aibă loc pe nerăsuflate : **„Am dat cartea la tipar. Unele capitole izbutisem să le transcriu o dată la maşină. Altele au mers la tipografie cum fuseseră dictate şi corectate pentru prima oară“.** Conform relatării de la întîlnirea cu cititorii din 9 ianuarie 1949, dictarea e însoţită de o puternică trăire : **„De altfel, trebuie să vă povestesc cu ruşine că dictîndu-mi în întregime cartea stenografului, aveam momente cînd eram incapabil să mai dictez ceva. Mă podidise plînsul şi atunci rămîneam timp îndelungat la fereastră, în noapte, fumînd ţigară după ţigară“. (Contemporanul,** 14 ianuarie 1949). Conform relatării, mărturisirea scriitorului e confirmată cu voce tare, din sală, de către stenograf. În continuarea interviului din **Contemporanul,** autorul arată că scrierea romanului nu l-a întrerupt de la multiplele sale treburi obşteşti : **„Am lucrat zi de zi fără să întrerup şi să neglijez niciuna din muncile mele obişnuite“.** În această viteză, romanul a fost cules, revizuit şi, prin februarie 1948, înaintea alegerilor, ajunscse la ultima corectură. Autorul îl abandonează însă şi se aruncă în viitoarea luptei. Fiind cap de listă la Tecuci, merge acolo : **„Am plecat acolo. M-a prins lupta. Tecuciul, un judeţ cu mulţi chiaburi. Cartea a rămas neatinsă pe birou. Am uitat complet de ea. A venit apoi deschiderea Parlamentului. Au mai venit şi altele. Atunci timpul m-a învins. N-am putut să fac o singură pagină de corectură“.** Sosind vacanţa, autorul pleacă la Şcoala de cadre de la Timiş. Înainte de a pleca, recitеşte cartea. Lovitură de teatru : nu-i mai place : **„Nimic nu-mi mai plăcea din carte. Între timp trecusem prin atîtea. Fiecare zi din viaţă mă învăţase ceva nou. În fiecare zi din viaţa mea, Partidul îmi dăruise ceva din puterile lui, din învăţătura lui măreaţă“.** Urmează acum o a doua fază : cartea e dată spre lectură prietenilor : **„Vroiam negreşit să ştiu ce cred şi alţii despre ea. A citit-o Nicolae Moraru. Au mai citit-o cîţiva prieteni...“.** O citeşte şi surorii sale, venită la Bucureşti pentru cîteva zile. Observaţiile acesteia coincid cu ale altora : **„Mi-am notat observaţiile ei şi le-am confruntat cu acelea ale tovarăşilor şi prietenilor care-mi citiseră cartea şi-mi dăduseră în scris părerea lor. Fapt curios : în bună parte ele coincideau deşi erau exprimate de oameni cu pregătiri deosebite“.** Evident, autorul va ţine cont de ele. E aici, conform mărturisirilor sale, o nouă atitudine faţă de creaţie : **„Cartea o scriem pentru cît mai mulţi. Pentru oameni. Voiam să ştiu ce cred oamenii despre această carte. Am renunţat cu desăvîrşire la orice orgoliu“.**

UNIREA — operă istorică

Urmare din pag. a 3-a

frăţiei şi egalităţii a fost implantată în sufletele noastre de către gloriosul nostru partid, Partidul Comunist Român.

Vă rog să-mi permiteţi să exprim şi de data aceasta un gînd pe care nenumăraţi oameni ai muncii l-ar putea rosti în ţara noastră. Mi s-au întipărit pentru totdeauna în memorie cuvintele de neuitat ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu, rostite la una din Plenarele Consiliului Naţional al Oamenilor Muncii de Naţionalitate Maghiară : „Să creăm toate condiţiile ca oamenii muncii de altă naţionalitate să se simtă cu adevărat la ei acasă !“ Cel mai important lucru pe care îl putem rosti în faţa întregii lumi aici, la Alba Iulia, cu ocazia aniversării a 65 de ani de la înfăptuirea unirii, este că noi, maghiarii din România, sîntem aici cu adevărat la noi acasă, aici, în această vatră a egalităţii în drepturi şi frăţiei, aici, în patria noastră comună. La noi acasă, ca oameni ai muncii libere, cu drepturi egale şi îndatoriri liber consimţite, acasă, pe pămîntul străbunilor noştri, în minunata şi unica noastră patrie natală, România socialistă, acasă, mai ales de la istoricul congres al IX-lea al partidului, de cînd tovarăşul Nicolae Ceauşescu este în fruntea partidului şi statului nostru, spre fericirea şi bucuria noastră, a tuturora. Ştim cu toţii foarte bine că în această operă, în măreaţa operă a înfăptuirii frăţiei depline, o contribuţie hotărîtoare a avut-o şi o are tovarăşul Nicolae Ceauşescu, al cărui nume reprezintă pentru noi, pe lîngă acela al libertăţii şi independenţei, şi un simbol al egalităţii în drepturi şi frăţiei. Mărturisim cu întreaga sinceritate că, împreună cu întregul nostru popor, şi scriitorii maghiari din România nutresc sentimente de adîncă recunoştinţă pentru grija permanentă cu care Comitetul Central al partidului, secretarul său general se ocupă de toate problemele legate de frăţia indestructibilă dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare. Stimăm şi iubim nespus de mult în persoana tovarăşului Nicolae Ceauşescu pe conducătorul de partid şi de stat care va rămîne peste veacuri în memoria acestui pămînt ca cel mai consecvent luptător al înaltului ideal al egalităţii dintre oameni, al idealului de frăţie dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare din România.

Cei care vor să-şi schimbe ţara ar trebui mai înainte să-şi schimbe inima ! Inima noastră nu este de vinzare, ea nu poate fi scoasă la mezat, indiferent de condiţii, şi degeaba mai încearcă unele cercuri reacţionare din Occident să înduce în eroare opinia publică mondială în ceea ce priveşte realităţile noastre, să invrăjbească masele române, maghiare şi germane de la noi din ţară, fiindcă aceste calomnii au încetat să mai fie crezute de oamenii de bună credinţă şi mentalitate umanistă de pe mapamond, de către acei oameni care vor pace şi înţelegere. Unitatea şi solidaritatea noastră frăţească din Epoca Nicolae Ceauşescu sînt mai tari decît orice, fiindcă ele s-au născut în inimile milioanelor de oameni, fiindcă ele exprimă forţa invincibilă a unei ţări, a întregului nostru popor, strins unit în jurul partidului nostru revoluţionar, Partidul Comunist Român, în jurul mult iubitei persoane a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, în care şi noi, suflarea maghiară din România, vedem garanţia unui viitor sigur, fericit.

Unul mare poet revoluţionar maghiar, Ady Endre, care se adresează colegului său de breaslă român după cum urmează : „Crede-mă, te rog, că iubesc, iubesc poporul tău admirabil şi plin de calităţi tot aşa cum îmi iubesc propriul popor“, poetul Emil Isac îi răspundea cu următoarele cuvinte : „Poete adevărat, poet al omenirii, Ady, cată-l în ţara luminii pe Eminescu şi îmbrăţişaţi-vă“.

Fiind discipolii şi ostaşii aceluiaşi partid revoluţionar, ai gloriosului Partid Comunist Român, fiind discipolii şi ostaşii aceleiaşi patrii socialiste unite, noi, scriitorii din România, fără deosebire de naţionalitate, nu aşteptăm să ne întîlnim în lumea de apoi, ci ne căutam unii pe alţii aici, în această frumoasă ţară comună, pentru a ne regăsi pe baricadele acestor ideaIuri ; ne unim inimile aici, pe pămîntul istoric al unirii, aici, în vatra libertăţii, frăţiei şi egalităţii în drepturi, în unica noastră patrie pe care nu o vom schimba niciînd, pentru nimic în lume, şi pe care o vom sluji, ca cetăţeni şi oameni ai condeiului, pînă la cea din urmă bătaie a inimilor noastre.

CUMPĂNA

Zece

I. Apologeticul. Poezia este cauza oricărei literaturi. Restul (proză etc.) ? Numai efecte !

II. Criticul. Antipoezia, anticritica, antimetafizica, antianticariat, antiantianti — cit conformism literar în acest exces de anti !

III. Sonetistul. Un fermier într-un ghiveci.

IV. Simplificatorul. Ori totul este concret, ori totul este abstract.

V. Creatorul. De cîte ori ne uităm la lucrurile perfecte nemulţumirea noastră creşte.

VI. Scepticul. Nu cumva zicerile noastre inteligente vin dintr-un defect subtil de judecată ?

VII. Piticul. Gloria are tocuri înalte.

VIII. Mimesis (afortiori). Dacă arta este o copie de gradul trei, critica este o copie de gradul patru, critica criticii — o copie de gradul cinci etc.

IX. Fanaticul. Atît de mult este împotriva unui lucru încît, dacă acesta nu există, îl inventează.

X. Omul de acţiune. Cînd dorm mă plictisesc enorm.

George Alboiu

PLENARA CONSILIULUI UNIUNII SCRIITORILOR

Simbătă, 12 noiembrie 1983, la Bucureşti, a avut loc plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, cu următoarea ordine de zi : — Dezbatere consacrată aniversării unirii Transilvaniei cu ţara (65 de ani) şi a Munteniei cu Moldova (125 de ani) ; — Alegerea juriului de acordare a premiilor Uniunii Scriitorilor pentru literatura anului 1982 ; — Discutarea propunerilor Comisiei de contestaţii la pensii ; — Probleme organizatorice ; — Ratificarea primirii de noi membri în Uniunea Scriitorilor.

În cadrul şedinţei s-a făcut un schimb de opinii privind perfecţionarea în continuare a activităţii Uniunii Scriitorilor în lumina orientărilor date de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la Consfătuirea de la Mangalia din luna august a.c.

Plenara a primit în Uniunea Scriitorilor membri titulari şi, respectiv, stagiari şi a hotărît excluderea celor care au săvîrşit fapte incompatibile cu Statutul Uniunii.

Materialele de bază au fost prezentate de Ion Dodu Bălan, Laurenţiu Fulga, Alexandru Balaci, Constantin Chiriţă, Ov. S. Crohmălniceanu, **Au luat cuvîntul :** Mircea Radu Iacoban, Valeriu Râpeanu, Anghel Dumbrăveanu, Ion Brad, Constantin Ţoiu, Ioan Alexandru, Daniela Crăsnaru, Mircea Sântimbreanu, Aurel Covaci, Eugen Simion, Bujor Nedelcovici, Nicolae Prelipceanu, Virgil Teodorescu, Fodor Sandor, Eugen Jebeleanu, Mircea Ciobanu, Dan Tărchilă, Radu Tudoran, Ştefan Tcaciuc, Ion Hobana, Florin Mugur, George Macovescu, Ştefan Aug. Doinaş, Constanţa Buzea, Nikolaus Berwanger, Mircea Zaciu, Mircea Tomuş, Octavian Paler, Nicolae Manolescu, Alexandru Paleologu, Ileana Mălăncioiu, Paul Everac, Petre Sălcudeanu, Alexandru Andriţoiu, Augustin Buzura, Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu, Dan Hăulică.

În încheierea dezbaterilor, a luat cuvîntul tovarăşul Ion Ştefănescu, **prim vicepreşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.**

Lucrările plenarei au fost conduse de tovarăşul Dumitru Radu Popescu, **preşedintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.**

vasile andronache

Fiinţă şi vatră

Fiinţa şi vatra cosmică unire
Logodna dintre rădăcină şi pămînt
De se desfac se stinge o iubire
Şi-i mai pustie lumea fără-un cînt

Războaiele fac şi desfac popoare
Dar de rămine-o cărămidă pentru vatră
Iar se adună neamul din vechile izvoare
Şi se-ntemeie ţara cînd vîntul nu mai latră

Perenitatea noastră-i ca iarba şi ca floarea
Cu cît duşmanii-au vrut să ne coseacă
Mereu în jurul vetrei ne-am adunat ca marea
Şi n-au putut săminţa să ne risipească

Adesea patria în sine hotarele şi-a strîns
Ca să pulseze iarăşi în marea libertate
Chiar dacă-ndureraţi peste morminte-am plîns
Fiinţa şi vatra cosmică unire noi le păstrăm
ca pe-o eternitate
Războaiele tulbură popoare

Bătrînii

Copaci desfrunziţi
Prin oraşele lumii

Pastel

Luna
Un monolog
De aur
—
Pe străzile pustii

Iarba

Un pansament cosmic
Peste ruine

Dialog cu fiul

Nu mai arde tată ca un fulger
Trupul ţi-e subţire şi se duce
Nu pot fi fără ţărînă lujer
Tu ajută-mi fiinţa să se urce

Fiule sub rădăcină ţara
Îţi întinde pîntecul de mumă
Eu am fost şi mă cuprinde sara
Trecerea mă şterge ca o gumă

Şters va fi tiparul meu de lut
E firesc să trecem şi ni-e dor
Dar de plec în tine-am să mă mut
Fruntea n-o lăsa să fie cuib la nor

Tată mai rămîi nu arde tot
Fiinţa mea de tine s-o desfac
Fără să mă doară n-am să pot
Freamăt întristat ca un copac

Fiule găseşti în tine tot
Şi tumult ţi-am dat dar şi putere
Eu din gura ruginirii nu pot
Să mai scot tiparul care piere

Trebuie să plec lîngă părinţi
Nu pot curgerii să mă sustrag
Tu rămîi ca fiul să-ţi alinţi
Şi să porţi cu bărbăţie-un steag

Fii ca mine dîrz şi fără pată
Să iubeşti pămîntul ţara şi pe-ai tăi
Nu plăti erorii nici o rată
Şi să mergi pe-ale iubirii căi

Stinge tată rugul vreau să văd
Chipul tău ca pe-un stejar în zări
Cum învinge-al anilor prăpăd
Nu zidit în tragice cîntări

Nu îmi cere fiule ce este
Împotriva firii care-am fost
Tu păstrează-mă ca pe-o poveste
Cîntul pe vecie adăpost

Iată vine seara şi-am să plec
Vreasc de aur luminînd genuni
Nu ca norul în vecie trec
Tu sub aripi soarele s-aduni

Nu te duce tată-n scăpătat
Dor îmi e cu fiecare parte
Despărţire-i timp nemăsurat
Te vreau viu nu înhumat în carte

Fiule să ridicăm în doi
Umbra de pe suflet ce ne doare
Stele-ncer se sting şi stele noi
Dau nemărginirii sens şi zare

Fie floare astru sau copac
Vechile tipare şi le lasă
Trebui-va deci şi eu să tac
Şi să plec într-a veciei casă

Voi domni-n ţărînă ca un crin
Şi cu barca lunii tremurînd pe riu
Iarăşi pîn'- la tine am să vin
Chipu-mi luminează-n boabele de grîu

De-ai să stai la masă eu alături
Ca o linişte am să m-aşez
Am s-aerg cu tine prin omături
Şi cînd într-un somn te priveghez

REVISTA REVISTELOR

Revista Română nr. 8-9—1983

„Revista Română“, lunar de propagandă a culturii noastre peste hotare — a dedicat un număr dublu (8—9/1983) — „Civilizaţiei româneşti a cărţii“, temă generoasă şi semnificativă. Destinat cititorilor de limbă engleză, franceză, germană şi rusă, acest număr se deschide cu Mesajul tovarăşului Nicolae Ceauşescu adresat Uniunii Scriitorilor din R.S.R., cu prilejul celei de-a 75-a aniversări a creării Societăţii Scriitorilor Români. Urmează apoi rîndurile scrise de Dumitru Radu Popescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor, prin care se subliniază importanţa acestei sărbători a culturii noastre.

Studiile cuprinse în secţiunea „Valori româneşti“ pun în lumină în mod deosebit atît rolul important al cărţii în dezvoltarea vieţii spirituale unitare a poporului român în întreg spaţiul carpato-danubiano-pontic, cît şi originalitatea valorilor intelectuale pe care cartea românească, manuscrisă şi tipărită, le-a impus în circuitul cultural mondial. Astfel, Gabriel Strempel semnează studiul „Manuscrisul — de la opera copistului la creaţia originală“, Marius Tătaru stăruie asupra artei miniaturii, iar Livia Bacâru asupra tradiţiilor legăturii şi ferecăturii în istoria cărţii româneşti. Despre începuturile tiparului în ţara noastră scrie Dan Rădârâ, iar Nicolae Stoicescu şi Mariana Mihăilescu aduc şi analizează date semnificative despre intensitatea circulaţiei cărţii peste hotarele nefireşti şi vremelnice dintre ţările române. În aceeaşi ordine de idei se înscriu studiile lui Pompiliu Teodor („Tiparul şi afirmarea ideaIului naţional“), Dan Simonescu („Cărţile populare la români“), Corneliu Dima-Drăgan („Mărturia bibliotecilor“) şi Gheorghe Buluţă („Cartea şi progresul culturii române moderne“), a cărui viziune de sinteză este întregită, în secţiunea „Dialog-contacte“ a revistei, de contribuţiile lui Alexandru Duţu asupra aportului românesc la dezvoltarea civilizaţiei cărţii în sud-estul european şi lui Virgil Cândea asupra dialogului româno-arab prin mijlocirea tiparului.

Dezvoltarea civilizaţiei cărţii în cadrul culturii noastre socialiste face obiectul unei secţiuni aparte, în care Gheorghe Trandafir scrie despre realităţile şi perspectivele activităţilor editoriale. Constantin Crişan despre lectura şi cultura vieţii, iar Ion Stoica despre rolul formativ al bibliotecii ca instituţie de cultură modernă. Ceea ce dovedeşte a fi micul ghid al principalelor biblioteci româneşti, realizat de Vladimir Udrescu.

În secţiunea de proză a revistei pot fi citite, sub titlul „Anticariat“, pagini evocatoare din volumul lui George Potra „Din Bucureştiul de altădată“, precum şi fragmente dintr-o carte inspirată ea însăşi din lumea cărţilor : „Bibliografia generală“ de Mircea Horia Simionescu. Acest număr tematic bine structurat este împlinit de o bibliografie privind istoria cărţii şi tiparului româneşti şi de numeroase reproduceri, color şi alb-negru.

● **LITERATURA IRLANDEZĂ** reflectă marile teme ale zilei, violenţa fără ieşire şi sentimentul de vinovăţie. Un roman excepţional este recenzat în presa de mare tiraj, precum şi în paginile periodicelor literare, **Cal,** de Bernard Mac Laverty, inspirat din evenimentele care uluiesc lumea de două decenii, reeditînd la sfîrşitul secolului al XX-lea războaiele confesionale din Evul Mediu. Eroul titular este chinuit de vinovăţia participării la acţiuni teroriste, precum şi de imposibilitatea unor sentimente normale în vremuri atît de ambiguii. Criticul Jim Miller notează : „Mac Laverty a compus o melodramă tradiţională, cu intensitate puternică şi cu o încredere morală întăritoare pentru conştiinţa noastră. Poate că cea mai mare calitate a lui rezidă în facultatea lirică de a vedea detaliile ; el prinde cu exactitate nu numai culorile stinse ale unui peisaj torturat de război, dar şi strădaniile şi evoluţia pasiunii celor doi îndrăgostiţi. Povestea lor este o piedoarie elocventă pentru toleranţă, încredere şi compasiune, adică virtuţile unui liberal demodat“.

● **UN TIGRU PENTRU MALGUDI** se intitulează noul roman al marelui scriitor indian R. K. Naipaul. Scena desfăşurării cărţii este un sat indian, de atîtea ori prezentat drept centrul lumii în cărţile acestui romancier de excepţie, menţionat în listele premiul Nobel de mai multe ori. Povestea cărţii este supusă de un tigru, un splendid animal. Raja, capturat şi silit să apară într-un spectacol de circ. Iată cum descrie această fabulă un critic, Patricia J. Sethi, de la săptămînalul **Newsweek** : „Scris în stilul îngrijit, de artizan, cu care ne-a obişnuit R. K. Naipaul, cu nuanţele sale ironice, **Un tigru pentru Malgudi** pare a fi cea mai simplă poveste, pur şi simplu o fabulă încîntătoare. Această impresie este însă înşelătoare. Ascuns în dosul acestei suprafeţe liniştitoare se află tot cosmosul hindus : karma, reîncarnarea, destinul inevitabil al omului. Mai mult decît orice, se vede şi ne face să vedem şi noi valoarea fiecărei creaţiuni, oricît de neînsemnate ar părea. Cum ne spune şi tigrul Raja : Eu am un suflet, dincolo de exteriorul meu înfricoşător. Eu pot să gîndesc, să analizez, să judec, să-mi amintesc şi să fac toţ ceea ce puteţi să faceţi voi, chiar cu mai mare subtilitate şi adresă. Îmi lipseşte numai darul de a vorbi“. Al naibii tigru !...

● **ROMANUL** „Penitentul“, semnat de Isaac Bashevis Singer, apărut recent la editura Farrar, Strauss and Giroux, a produs reacţii neaşteptate din partea criticii, care manifestă o oarecare neînţelegere în faţa abaterii cunoscutului Laureat al Premiului Nobel de la stilul său obişnuit. Iată ce scrie un recenzent : „Cu siguranţă că acest roman va şoca pe mulţi dintre cititorii devotaţi ai lui Isaac Bashevis Singer. În formă didactică, el poartă un mesaj întunecat, care contrazice de-a dreptul humorul, complexitatea, bucuria senzuală de a trăi pe care cele mai multe dintre povestirile sale le transmit cu atîta plăcere. Obsesia pasională care distrugea atîtea personaje din celelalte povestiri ale lui Singer este acuma văzută ca singura cale către salvare. (...) Trei lucruri pot fi spuse despre această **novella.** Întîi că reprezintă o ruptură dramatică în cariera acestui prolific şi distins autor. În al doilea rînd, că reprezintă cu precizie o atitudine spirituală reală, oricît de lipsit de gust apare acest lucru pentru cei mai mulţi dintre admiratorii lui Singer, din toate categoriile. În al doilea rînd, romanul este din fericire foarte scurt“. Această opinie este semnată de Peter Prescott, un admirator fără condiţii al operei lui Singer.

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (XLIII)

M. Sadoveanu — „Un primitiv“

În privinţa lui M. Sadoveanu, negaţiile grupului „Europei libere“ par a izvorî dintr-o pricină eminamente politică, definitorie, dealtfel, pentru exclusivismul vulgar care nu poate face abstracţie de om raportîndu-se, aşa cum ar fi cazul, numai la operă. Să admitem că parizienilor „liberalişti“ nu le place că M. Sadoveanu s-a exprimat artisticeşte şi după 1944 fără să se cufunde, aşa cum recomanda diversiunea, în „opoziţia mută“; este, totuşi, o liberă opţiune politică şi care nu se înţelege de ce ar trebui să tulbure judecata senină asupra creaţiei. Însă asemenea caterisiri integrale, urmate, ca în biserica primitivă, de persecuţia pînă la a douăzecea spiţă, sînt deja fenomen curent în ceea ce îi priveşte pe teroriştii culturali.

Numai că, în această chestiune, observ că faptele sînt oareşicum mai complicate decît s-ar părea la o prea sumară exprimare. M. Sadoveanu era negat numai pentru literatura lui postbelică, ba, mai mult, pentru integralitatea operei. În 1956, în sumara lui exegeză asupra „literaturii române“, Virgil Ierunca îl recomanda francezilor pe Sadoveanu în chipul unui oarecare „primitiv dominat de instinct“ („Histoire des littératures“, vol. II, Pléiade, 1956, p. 1 394). Altceva nu se mai găsise, în plus, spre a caracteriza, pe măsură, o creaţie, orice s-ar zice, monumentală. Însă teza „primitivismului“ (care e, vede oricine, depreciativă) pusese stăpînire şi pe Monica Lovinescu, bineînţeles. Cînd, mai recent, un eseist se sforţase, cu temei, să demonstreze intelectualismul sadovenian comentatoarea sărise în sus repunînd în circulaţie viziunea dogmatică a „ţărănismului“ şi a „etnografiei“ ; a crede că M. Sadoveanu ar fi avut urmă de intelectualitate îi părea, deh!, un „paradox debil“ („Limite“, nr. 14/dec. 1973).

Însă ceata reunită nu se lăsase în seama unor atît de „estetice“ păreri, acolo unde nu reuşise argumentul, cît ar fi fost el de nesăbuit, trebuia să izbutească agresivitatea insistentă. Încă o dată se dovedi că a **pune în circulaţie catalogări obsesive,** cu reverberaţii „corale“ la toţi aceia care simpatizează cu diversiunea, e o tehnică foarte simpatizată de grup. Pe tema Sadoveanu opinia unanimă ar fi, la „Europa liberă“, că autorul practic nu... există : tot ce a creat după război ar fi un exemplu de „proletcultism“ (care nu ar intra în vederile „estetizanţilor“) şi pe acest considerent nici opera anterioară, întinsă pe mai bine de 40 de ani, nu s-ar pune la socoteală. Despre „Baltagul“, „Hanu Ancuţei“, „Creanga de aur“ etc., nimeni nu pare a şti nimic, ca şi cum acestea ar fi cărţi fără autor.

În schimb, injuriile nu se mai opresc, trecînd peste orice realitate estetică ori, măcar, bibliografică. Pentru Monica Lovinescu, de exemplu, M. Sadoveanu ar fi publicat după 1944 doar „un singur volum (...) atît de slab încît nu pare scris de el, „Mitrea Cocor“ („Unde scurte“, Paris, 1978, p. 394 şi p. 402). Din nenorocire pentru „cunoscătoarea“ de literatură română, după 1944 a publicat „Anii de ucenicie“ (1944), „Fantezii răsăritene“ (1946), „Nada florilor“ (1951), „Nicoară Potcoavă“ (1952), „Aventură în lunca Dunării“ (1954) şi altele, dintre acestea cel puţin două fiind considerate de critică drept creaţii însemnate, iar „Nicoară Potcoavă“ un „mare roman istoric“. Dar, ce importanţă mai au acestea ; Monica Lovinescu nu îl iubeşte şi pace pe Sadoveanu şi e de acord, fără condiţii, cu toţi aceia care îl contestă violent („Ethos“ II, 1975, pg. 303 u.). Adevărul e că nici Virgil Ierunca nu s

APELUL TINERETULUI ROMÂN

Numiți aceste fapte, priviți-le cu toată responsabilitatea, priviți-le, așadar, cu responsabilitatea cu care vă veghează existența : bugetele militare — atît de mari, încît se depărtează de puterea de percepere a unui singur om, uneori a unei singure țări, rămînînd a fi cuprinse numai la scară planetară —, plus focarele de război, plus miile de războaie de la pacea celui de-al doilea război mondial, plus mile, sutele de mii de vieți curmate în tot acest timp de așa-numită pace, plus mille sutele de mii de localități, orașe, așezări distruse în numele instalării aceleiași păci ! Veți avea imaginea unei lumi trăind sub spectrul distrugerii, teroarei, spaimei, un spectru ce alterează, ca orice amenințare ce s-a substituit în lumea asta parcă și aerului respirat, relațiile, sentimentele umane, provocînd neliniște, aberații, nepăsare, disperări, drame, singurătăți, tragedii.

Așezați de partea cealaltă nu o omenire ce-a pătimit mult și crunt în cursul învolburat al istoriei sale, nu rațiunea de a fi a întregii lumi, așezați de partea cealaltă acest univers fragil, gînditor, încă insuficient cunoscut : un om, un singur om. Dacă încă înainte de a se naște lumea în care se ivește îi pregătește sute de tone de bombe, îi pregătește distrugerea nu o dată, de două, ci de zeci de ori, nu este redus la absurd, nu este viața lui un nonsens ? Normal, te întrebi : asta să fie rațiunea ivirii unui om pe pămînt ? Nu, nu, în nici un caz o minte omenească lucidă, sănătoasă nu poate concepe așa ceva. De o mie de ori nu. De milioane de ori nu, de miliarde de ori nu.

Așezați acești oameni ce refuză gîndul că omenirea își conține în germene distrugerea, așezați acești oameni ce refuză gîndul distrugerii totale, absurde, din considerente ce au scăpat de mult înțelegerii și rațiunii, așezați-i unul lîngă altul și veți avea imaginea vie, reală, concretă a setei de viață, a neodihnei planetei pînă cînd nu va fi cu adevărat pace.

Pot acești oameni, pot acești copii, acești tineri cuprinși într-o coloană, pașnic trecînd cu pancarte pe care stau înscrise cuvinte simple „Pace", „Dezarmare", ei bine, pot acești tineri să schimbe mersul, deocamdată, amenințător al lumii ? Se va fi auzind glasul lor pînă în cabinetele de lucru ale conducătorilor de state, de armate, pînă în laboratoarele unde se studiază alte variante ale morții, pînă pe poligoanele de încercare a noi și noi arme ? Se va fi auzind și va ține cineva seama de faptul că tinerii din România doresc pacea, că-și doresc existența dusă în liniște, fără amenințări, fără angoase, fără spectrul unor teriflante imagini ? Sînt întrebări necesare, sînt întrebări cărora cei care au văzut, care au participat la marșul tineretului pentru pace, pentru cei care au ascultat cuvintele din Parcul tineretului, Apelul tineretului român le-au aflat răspuns. Pentru că oricît de absurde, oricîtă sfidare ar conține și o să mai conțină politica de forță, politica înarmărilor constante, accelerate, trebuie să se țină seama de om, pentru că în om „vom întîlni cea mai mare opoziție și tot în el vom afla puterea de a birui" (spunea un fost director al secțiunii pentru dezarmare a Societății Națiunilor). Iar acești oameni, acești tineri veniți din toate județele țării, din școli, din întreprinderi, din institute de învățămînt superior, din sate, din comune, purtau, de fapt, mesajul de pace al unui popor.

Un om, un singur om nu poate pune capăt aberantei situații în care se afla Europa în acest moment ; nici doi oameni nu pot face acest lucru ; nici măcar un singur popor ! Dar glasul unit al popoarelor, fluviile acestea liniștite, pașnice, ferme însă în mersul lor, pot face un lucru extraordinar : să creeze coșmaruri celor care au împrăștiat pînă acum coșmaruri în lume, pot repeta și repetă de atîtea ori „Dezarmare—Pace" pînă cînd, într-adevăr, va fi pace în lume !

Constantin Stan

„Noi, tinerii, nu dorim să fim ultimii supraviețuitori ai planetei. Știm că problema fundamentală a zilelor noastre este dezarmarea, și, în primul rînd, cea nucleară, preîntîmpinarea războiului și apărarea păcii. Știm că există soluții în această privință, că numeroase categorii de oameni, tineri și bătrîni, bărbați și femei, personalități din lumea întreagă, popoarele planetei le cer și le propun. Este timpul ca glasul acestora să fie auzit și luat în considerare".

(din Scrisoarea adresată secretarului general al O.N.U. de participanții la manifestarea „Tineretul României dorește pacea")

Nihil sine Homo

Nu mai există morți frumoase
Nici gesturi ca la Maraton,
Dacă se face noapte-n oase
Printr-o rotire de buton.

Nu mai există nici paradă,
Nici consolare, nici eroi,
Dacă văzduhul o să cadă
Ca o cortină peste noi.

Nu mai există nici bravură,
Nici dezertori, nici decorați,
Dacă sub triumfala zgură
Vom fi de Chaos devorați.

Nu mai există nici popoare,
Nici împăcări, nici adăpost,
Dacă doar lacrima din soare
Va spune despre noi c-am fost.

Axioma copiilor

Copiii noștri merg la școală
Își inventează jocuri noi,
Dar dimineața, cînd se scoală,
Privesc neliniștiți spre noi.

Nici nu-i nevoie să se-audă
Ce au de spus copiii-n cor
Plutind în aer vestea crudă
Și teama întrebării lor.

Și nici nu ne putem preface
Că ochii vii și-ntrebători
N-ar vrea să știe dacă-i pace
Sau se va face noapte-n zori.

Cu spaimă ne izbește-n tîmplă
Lumina ochilor cuminți
Și nu-nțelegem cum se-ntîmplă
Că-i oarbă ura din părinți.

Cît de frumos ar ști să doarmă
Dacă părinții s-ar vorbi
Să nu mai nască nici o armă
Și cerul păcii n-ar orbi.

O clipă doar dacă ne doare
Că-i vînt prin somnul de copii
Găsim și loc destul sub soare
Și piine-n grîul din cîmpii.

George Țărnea

De pace

De pace, răsună pămîntul românesc,
adîncul de rîuri fierbinți,
glasul între glasuri
de nădejdi și biruințe.

Patria țălmăcită într-o singură culoare
urcă în albul sublim
sacru ne este cuvîntul
din cuvîntul dacic din care venim.

De pace, răsună aurul spicelor,
ațelul curat, vibrător
și drumul același,
cu săgeata în viitor.

De pace, răsună orice fereastră
ce lumii se dăruie, se deschide
și-această nesfîrșire
din nesfîrșirea Coloanei infinite.

Mihai Păsculescu

„Bună pace"

„Bună pace" — urare străveche,
De voievozi rostită la hotare,
Înscrisă în hrisoave nepereche
Și tutelată din Carpați la Mare,

Vegheată și de riul și de ramul
Iubirii de moșie legămînt,
De cei ce-și apărau nevoia, neamul
Și dreptul de a fi pe-acest pămînt,

Poruncă și chemare : „Bună pace" —
Cu gînd curat și fără ascunziș
Și fără vorba-n armă a preface
Și făr-a scoate sabia pe furiș.

Am singerat păzindu-ne ființa,
Dar n-am rîvnit nici aur, nici palate
Și n-am cătat altunde biruința
Și am luptat doar pentru libertate.

Dorirăm „Bună pace" lumii toate,
Dar nu o pace de stăpîni și sclavi,
Cu biciul niciodată nu se poate
Să însănătoșești pe cei bolnavi.

Rachetele n-aduc în case tihna
Și tunurile piine nu aduc
În noi să ardă sfîntă neodihna
Spre-a face din război cuvînt caduc.

Noi „Bună pace" vrem — o pace bună !
Chemarea planetară o lansăm.
E scurtă astăzi calea către Lună
Dar mai întîi Pămîntul să-l păstrăm !

Sorin Holban

CERUL PĂCII

Urmare din pag. I

tului migălesc asupra „mirabilei semințe", ipostaziată în lanurile vaste, împurpurate de maci. În zenit — zborul stolurilor de hulubi, ca o horă, eterică peste nesfîrșita unduire a cîmpiei. Într-o școală sau dintr-un spațios amfiteatru răzbate prin ferestrele largi zumzetul ca de albine al celor ce repetă după răbdătoarea lor învățătoare magicele semne ale alfabetului înscris pe tablă, ori acel harnic „horum-harum" al tinerilor învățăcei în științele umanistice sau exacte...

Un poet vrăjește rînd pe rînd cuvintele, le desferecă sensurile, le combină, le îngemănează, dînd la iveală întreaga frumusețe a rostirii lirice. Un compozitor așează tonalitățile pe portativ într-o ordine îndelung căutată, rotunjind o adevărată minune muzicală — poate o rapsodie cu inflexiuni folclorice, poate o simfonie a bucuriei, o sonată a lunii —, făcînd, ca și poetul, ca sufletul omului să comunice cu Universul, cu muzica sferelor...

Sînt toate acestea, desigur, imagini firești ale existenței umane, ale tihnei și febrei creatoare, ale încrederii în viață, în viitor. Sînt în mod elocvent imagini ale păcii, ale vieții sub un cer înalt și senin, încununat de razele alinătoare ale soarelui — balsam de lumină, căldură și rod pe chipul Pămîntului.

Cerul de purpură și azur, neobnubilat de umbrele și fulgerele oribilante, reprezintă pentru noi un simbol al armoniei, al liniștii, al muncii producătoare de bunuri. Căci numai sub un asemenea cer omul se poate împlini ca om, ca ființă înzestrată cu inepuizabila forță a creației. Numai sub un asemenea cer mama își poate crește în voie copilul, grădinarul își poate dezmierda florile răsărite din truda sa, constructorul își poate dura edificiile fără teama prăbușirii în neant, sculptorul își poate contempla cu mîndrie statuile. Numai sub un asemenea cer își pot afla deplina rațiune de a fi, ca oameni ai spiritului, într-o intimă comuniune cu semenii lor, poetul, pictorul, muzicianul, filosoful etc.

Pacea este un dat al ființei noastre. Pacea este un climat o condiție **sine qua non** a vieții. Pacea este o aspirație, o cerință naturală a omului, a umanității. Cît de bine a exprimat într-unul din poemele sale Eminescu — cel care în Scrisoarea III ne-a legitimat în fața lumii ca popor exemplar în statornica iubire de „bună pace" — această profundă aspirație !

Un crunt război al nervilor ne încearcă în aceste momente grele cînd omenirea este amenințată cu zborul uliilor cu aripi și clonț de otel, al rachetelor gata să spargă cerul de purpură și azur, să se năpustească cu foc și pară peste așezările lumii. Ulii cu șuier de moarte în gușă, în stare să transforme pămîntul — leagăn al umanității — într-un desert cosmic, într-o ireversibilă „convallis plorationis".

Hotărît, limpede și puternic, glasul secretarului general al partidului nostru s-a ridicat încă o dată pentru a face apel la rațiune și responsabilitate : **„Trebuie să facem totul pentru a determina puterile nucleare să renunțe la politica lor, care duce la distrugerea lumii ! Să facem totul pentru a opri proliferarea armelor nucleare, pentru trecerea treptată la distrugerea tuturor armelor nucleare, pentru o lume fără rachete nucleare, fără armament".** Solidari cu „tot ce mișcă-n țara asta", cu mileniile de trudă și creație ale omenirii, cu splendorile naturii și-ale spiritului, ne ridicăm cu tărie pentru apărarea luminii, a păcii. De aici, de pe străbunele meleaguri de la Dunăre și Carpați, se înalță tot mai puternică, împletindu-se cu vocile celorlalte neamuri, vocea națiunii noastre, dorința sa arzătoare de a trăi în tihnă și construcție pașnică, la adăpost de orice războaie, de rachetele nimicitoare. Un „NU !" cît munții și cîmpiile patriei — acesta este răspunsul și protestul nostru hotărît împotriva iresponsabilei curse a înarmărilor, a semănătorilor de panică și urgie. Pentru că în sufletele noastre s-a întrupat o floare cu petale în formă de inimă — floarea vesnică a vieții, a dragostei de om, a înțelegerii și conlucrării între popoare. Pentru că aici, pe legendarele plaiuri ale Mioriței, ale Meșterului Manole și Păsării Măiastre, noi cei de azi reiterăm, într-o continuitate de idealuri și speranțe, nepieritoarele versuri eminesciene :

„Din durerea unui secol, din martiriul
lumii-ntregi
Răsări o stea de pace, luminînd lumea și cerul..."

Balcanice

PETRE M. ANDREEVSKI

Prima scrisoare de dreapta către Deniță

Nimic nu e mai vizibil
Și nimic nu e mai prezent decît
absența ta :
Nici ciripitul copiilor pe care-i descopăr
În migrațiile ploilor.
Nici furtuna agățată în păienjenișurile
Crișmelor de la marginea drumurilor,
Nici drumurile văzduhului luminate
de rîndunele,
Nici ceea ce capătă formă numai în auzul
meu,
Nici auzul meu cită vreme în el
întîrziatul greier
Își întoarce nocturnul ceasornic,
Nici chinurile facerii : ale azvîrlitei
semințe,
Nici reizbucnitul pojar din mintea
cocoșului,
În timp ce fuge de umbra ce coboară
din cer,
Nici spațiul care-mi rămîne între milnile
tale,
Între cele două arșițe ale tale,
Nici șarpele care tulbură spicul de grîu,
Nici marii nămeți pizmărești din poienile
de maci,
Nici focul care apare ca o ceață de
toamnă
Prin salbele de ardei,
Nici dragostea și ura dintre cheie
și lacăt,
Nici tăinuita lumină din chibriturile
cumpărate,
Nimic nu-i mai vizibil,
Nimic mai vizibil ca urma ta
În fața mea și-n urma mea, cu mine
și-n mine.

În românește de Dumitru M. Ion

REVISTA STRĂINĂ

● **PENTRU A CELEBRA** cea de-a 60-a aniversare a nașterii cîntăreței Maria Callas, decedată în 1977, patru scene lirice internaționale dintre cele mai prestigioase vor prezenta în aceeași seară — 11 decembrie — un spectacol cu participarea celor mai buni artiști de operă. Opera din Paris, Scala din Milano, Covent Garden din Londra și Opera lirică din Chicago sînt cele patru scene care vor participa la acest act omagial. La inițiativa Fundației Maria Callas și a Asociației „Columbia Artists" fiecare operă va propune publicului propriul său spectacol, acela al altor scene și un montaj de film despre Callas, toate transmise în direct de BBC. La Opera din Paris vor cînta soprana Jessye Norman și baritonul José Van Dam sub direcția lui Seiji Ozawa. La Scala vor evolua tenorul Placido Domingo, mezzosoprana Agnès Baltsa și dirijorul Lorin Maazel. La Covent Garden partitura va fi susținută soprana Kiri Te Kanawa și de baritonul James Mac Craken sub conducerea muzicală a lui Sir Colin Davis și, în fine, la Chicago tenorul Alfredo Kraus și mezzosoprana Renata Scotto vor evolua sub bagheta lui Bruno Bortoletti.

● **CELEBRUL TEATRU** britanic „OLD VIC", restaurat, și-a redeschis porțile cu speranța că se va putea autofinanța. Deschis în 1818, acest teatru londonez devenit celebru între cele două războaie mondiale prin clasicismul repertoriului său, a fost cumpărat în 1982 de un canadian cu 550.000 lire sterline. Creat la începutul secolului trecut sub numele de Royal Coburg Theatre, el a devenit Victoria, iar apoi Old Vic. Programele sale erau alcătuite, în special din melodrame de mare efect, gen care i-a adus în scurt timp o proastă reputație. În 1880 a fost transformat în music hall și a devenit centrul spectacolelor de varieteu. Începînd din 1912 repertoriul teatrului s-a axat pe dramele shakespeariene și operă. Renumele său a devenit legendar. Considerabil deteriorat în timpul bombardamentelor fasciste asupra Londrei, teatrul a fost renovat în 1963 și a cunoscut zile de glorie sub conducerea lui Sir Laurence Olivier. Noul teatru este dotat cu un auditorium capabil să primească 1 000 de persoane. Perioada sa shakespeariană a apus, noul proprietar mizînd totul pe comedia muzicală.

● **LUCIAN BLAGA** este una din personalitățile literare românești a cărui operă a primit alte vesminte lingvistice. În ultima vreme, au apărut peste hotare numeroase articole, antologii de versuri sau volume de poezii. Cea mai recentă carte este o ediție bilingvă româno-engleză apărută în Statele Unite. Acest volum inaugurează seria bilingvă din limbile romanice deschisă la Universitatea Chapell Hill din Carolina de Nord din inițiativa unui bine cunoscut romanist, prieten al țării noastre, profesorul August Maissen.

● **UN ROMAN** care a stîrnit multe aplauze din partea criticii este **Angels**, prima carte de proză a poetului Denis Johnson, unul dintre numele cele mai interesante ale ultimelor promoții literare de peste ocean, în același timp traducător de marcă. Scris cu finețe, romanul de abia două sute de pagini al lui Denis Johnson creează o imagine a destinului ineluctabil, condamnîndu-și eroii la „cădere" în infernul drogului și al crimei. Peter S. Prescott conchide în **Newsweek** : „Frumusețe din urîțenie. Dacă ar trebui să definești arta modernă în trei cuvinte, acestea trei ar fi potrivite. În primul său roman, poetul Denis Johnson le ilustrează. (...) Autorul ne conduce prin scena execuției personajului său Bill, într-o cameră de gazare, treapta cu treaptă și în cele din urmă cu fiecare bătaie de inimă. Dîndu-și seama că nu va mai veni nici o altă bătaie de inimă, Bill «privi în întuneric. Aș vrea să folosesc această ocazie, spuse atunci, ca să mă rog pentru o altă ființă umană». Este un moment uluitor din această prea frumoasa carte".

● **UN ALT SCRIITOR** care publică o carte de critică literară este John Updike, autorul unui recent volum intitulat **Tîrîndu-te la țărm**. Este vorba de culegerea în volum a recenziilor din ultima decadă. Activitatea critică a lui Updike, datînd din 1960, cînd a început să comenteze cărți prin revistele de pe Coasta de Est a Statelor Unite, a mai fost cuprinsă pînă acum în două cărți, **Proză asortată**, din 1965, și **Piese alese la întîmplare**, din 1975. De data aceasta, Updike publică o carte voluminoasă, ilustrînd chipul său de Midas, cum afirmă un recenzent, capabil să transforme totul într-un text valoros. Exercitîndu-se pe teme variate, scriind cu ușurință despre orice, Updike a publicat între timp cărți de versuri, povestiri și romane, avînd un „apetit devorator pentru literatură", cum afirmă David Lehman într-o recenzie. Interesant este să notăm că prozatorul luptă cu toată impresionanta sa forță de expresie pentru a impune valoarea confraților pe care îi admiră. El este unul dintre promotorii literaturii lui Henry Green, supranumit „un sfînt al spațiului mundan", sau al lui Bruno Schulz, un supraviețuitor al Holocaustului. În același timp, Updike nu ezită să-și manifeste reticența față de gloriile zilei, cum este cazul cu Saul Bellow despre al cărui **Humbold's Gift** scrie că „problemele care îl solicită pe autor nu sînt și cele care îi conduc povestirea".

REPERE

Dicționarul personajelor lui Dostoievski (II)

Concluzia articolului dedicat lui Zosima evidențiază încă o dată atitudinea „critică" a lui Valeriu Cristea față de materia pe care o contemplă. Cea mai proastă eseistică literară se constituie în marginea „ideilor" autorului, a sensurilor literale, în disprețul „formei" pe care o creează, adică a întruchipărilor vii, a personajelor și întîmplărilor dintr-o carte. Valeriu Cristea degajă concluziile autorului mai puțin din ceea ce spune el sau personajele sale, cît din cercetarea lumii sale, ignorînd de multe ori „sistemul", cum îl numește cu un ușor dispreț, sau cel puțin tratîndu-l cu detașare. Este un loc comun al criticii literare să cauți „adevărul" unei opere în limbajul său propriu, dar cît de adesea depășim oare această pioasă recunoaștere a unicității expresiei artistice ?! Extraordinara bogăție a dicționarului lui Valeriu Cristea vine și din varietatea abordării materialului, din căutarea perspectivei potrivite. Unuia îi este mai proprie „doctrina", pentru că așa l-a determinat scriitorul, altuia descrierea înfățișării, s.a.m.d. Simți peste tot că literatura este o „formă" a realității, că măreția ei vine din capacitatea de a crea (sau re-crea, în sensul adînc al accepțiilor cuvîntului !) toate „aparențele". Nu e nimic pejorativ în ceea ce încercăm să spunem. Scriitorul are de-a face cu ceea ce se manifestă în vreun fel, conștient sau sub-conștient, iar valoarea izvorăște tocmai din soliditatea, din forța lumii pe care o în-fățișează (din nou sîntem nevoiți să precizăm că nu ne temem de „simplismul" termenilor noștri), din felul cum apare ea pentru conștiința cititorului. Sistemul este una din formele acestei „realități", iar fascinația pe care o exercită asupra unora probează doar semidoctismul sau inadecvarea judecății (inadecvarea este abatere de la scop în acest caz, adică păcat, în sens etimologic). În fața unei cărți îndelung gîndite și atît de liniștit realizate cum este **Dicționarul** lui Valeriu Cristea, îți pui inevitabil unele dintre cele mai simple și mai importante probleme ale literaturii. Pentru atît, și cartea acestui critic trebuie salutată drept o semnificativă regăsire de sine a conștiinței literare actuale. Aflîndu-se dincolo de false orgolii și de accente polemice inutile, dincolo de străluciri factice și de efecte stilistice manieriste, **Dicționarul personajelor lui Dostoievski** este o carte de „critică literară" în cea mai pură accepțiune a cuvîntului. Adică, nimic mai mult, dar nici mai puțin, cum ar spune Lovinescu. Critica nu ține loc de nici o „creație" din lume dar ce ar fi toate operele noastre, dacă nu am putea spera că cineva le gîndește cum trebuie ? Ar fi ori marfă, pentru negustori, ori apologii edificante, cum trebuia să fie **Frații Karamazov** pentru teologul cu pricina și pentru alți „teologi". Lucrarea lui Valeriu Cristea nu evită nici latura terre-à-terre a criticii literare, de dragul virtuozității ușuratice, și nici nu ascunde nici o clipă marea emoție a criticului în fața faptului literar. Din fiecare rînd se degajă respectul său pentru literatură, încrederea sa în opera scriitorului. Mai există și astăzi critici literari care nu-l privesc de sus pe scriitor, fie el și Dostoievski, care nu-l bat pe umăr și nu-i dau sfaturi de institutor !...

Este interesant de urmărit cum tratează Valeriu Cristea materia cărților lui Dostoievski, la „extreme", ca să spunem așa. Exemplar este articolul despre Raskolnikov, atît de dificil, prin faptul că personajul a fost scrutat din toate părțile, fiind un fel de emblemă, folosită pînă la banalizare, a dostoievskianismului. Paginile lui Valeriu Cristea sînt un exemplu de supleție și de adîncime critică, reușind să scape din toate capcanele eclectismului, pentru a articula o interpretare proprie. Dar cea mai mare probă, și una din cele mai neobișnuite trăsături ale acestui **Dicționar**, se află în paginile dedicate personajelor mărunte sau chiar inexistente în textul „canonic" al romanelor, cum este Tihon, care apare numai într-un fragment publicat abia în 1922, și fără de care înțelegem mult mai puțin decît ar trebui din **Demonii**, în orice caz din personajul Stavroghin. Articolul dedicat lui Tihon este o mostră de gîndire critică și de cercetare literară în sensul cel mai complet al accepțiunii, demonstrînd că numai cunoașterea tuturor elementelor legate de apariția unei cărți poate conduce la deplina ei apropriere. În totul, **Dicționarul personajelor lui Dostoievski** se relevă a fi o carte importantă, care trebuie citită pentru mesajul ei propriu și pentru ceea ce conține din lumea tulburătoare a marelui scriitor rus.

Aurel-Dragoș Munteanu

SPORT

Dorul, cînd afară ninge...

Ninge-n viul dimineții cu scîntei din raiuri albe. Bradul din colțul grădinii, care, toată vara, a topit aur verde și rășini pentru ierburile prețioase din brazdă, vrăjit de zăpezile ce i se scriu subțire pe ramuri, scoate munții din ochelarii lor de întuneric și-i aduce în pragul ușii. Căci, privind acum pe geam, numai cei loviți de pecinginea unui destin sumbru nu văd munții. Ninge. Trei lacrimi de vin în copaia cu aluat de piine. O cascadă, un schit de lemn și o sanie.

Prima ninsoare din acest an s-a împletit cu victoria de rugby asupra Țării Galilor. 24—6 ! Un scor prin inelele căruia aud cum welșii rostogolesc mirări ce nu-ncap în gulia înțelegerii. Dau un vifor legendar și o cană de vin fiert cu scorțișoară celui ce și-a-nchipuit măcar în vis că-i vom îngenunchia pe cei mai buni rugbyști din Europa la distanță de optuspe pogoane de tutun de pipă. Nici chiar poetul Tudor George, care-și luminează masa de lucru cu o minge țuguiată la amîndouă capetele, cu o luminare cît un căprior de casă din Vlașca și cu o sticlă de frîncușă colindată de așchii de busuioacă, nu ședea să creadă-ntr-o izbîndă atît de răsunătoare. De aceea, pentru Paraschiv și colegii lui și vijelia stîrnită de ei, de trei ori : ahoe ! ahoe ! ahoe !

În pășunea iernii care se așează zdravăn, ca osul vechi la cramă, pot să spun că ne-a căzut la fel de bine, dar cu mult noroc, foarte mult noroc chiar, și scorul de 1—0 realizat de echipa națională în Insula Frumuseții. În clipa cînd a înscris Băloni, de multă vreme cel mai bun jucător al nostru, mi s-a deschis în suflet colina Montmartre și, fix în vîrful ei, terasa restaurantelor „La mere Caterine" și „Le lapin agil" și m-am văzut acolo, înfipt într-un scaun și împărțind mărgăritare cu toți magii ce l-au moștenit pe Utrillo. Pădurea crește-n umbră, mierla-și vede de cîntecul ei. Și învinge. Important e că învinge. La Limassol am jucat prost — ce mireasă a trădării ne-o fi ajuns din urmă ? —, ne-am încurcat în păcate vechi, în minciuni bătrîne, în mierea fricii, în desfriul conformismului sălciu. La Bratislava urmează să ne dăm adevărata măsură. Ca om de la Dunărea Brăilei simt că și Dunărea de la Bratislava va fi cu noi, căci Dunărea e Roma noastră. Multă lume strîmbă-n cuget azi se va opri în fața troiței și va bea vînt și mirare din crăpături.

Ninge mlădios în răspîntii de brad. Scheaună vulpi pe cărări de ulm, ninge-n fîntîni cu alcooluri de dafin. Și pentru că ninge cu miez de noapte tocat în copite de reni, odaia rîde cu obraz de măr, o crizantemă galbenă aprinde focul în vatră, fumul încheagă desene ciudate și sufletul se pierde-n colinde. Un cal, un lup, o sanie. Mi-e dor, acum, să fiu în tot locul unde ninge, dar mai ales acasă, în malul rupt al gîrlei, s-ascult cum foșnește tăcerea și cum din adîncuri de timp s-apropie legenda, iar împrejur se zbat mari dropii albe, încercînd să ridice pămîntul în spații, într-acolo unde lebede astrale rodesc fantasmele acestei minuni ce face ca bradul din grădina mea să cheme munții și ei să vină să se așeze în pragul casei.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 24 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII